

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ระดับการประเมินคุณภาพ

ดีเยี่ยม

ดีมาก

ดี

ปานกลาง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการท่องเที่ยวอานาจ: กรณีศึกษา
ชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ฐาปกร อุปกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดิน
และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดิน
และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารณในการท่องเที่ยวเชิงอำนาจ: กรณีศึกษา
ชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

โดย

ธราปกร อูปกุล

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์รังสรรค์ จันท๊ะ)

วันที่ 22 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุกัณศีล)

วันที่ 22 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ โอสถาปนัง)

วันที่ 22 เดือน ๐๓ พ.ศ. 2554

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย มิ่งสิพล)

วันที่ 22 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ยศราช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 2 เดือน ๕ พ.ศ. 2554

ชื่อเรื่อง	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการต่อรอง เชิงอำนาจ: กรณีศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายธราปกร อุปกุล
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์รังสรรค์ จันดี๊ะ

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าสถานะชายขอบของชาวบ้านปางแดงในมีการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการต่อรองเชิงอำนาจ เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองอย่างไรบ้าง และศึกษากระบวนการปรับตัวของชุมชนโดยการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างไร โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านปางแดงใน หมู่ 9 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย

ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านหมู่บ้านปางแดงในได้ใช้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการต่อรองเชิงอำนาจ เพื่อให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน โดยการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชนเผ่าปะหล่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติได้เรียนรู้ว่าจะต้องรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของคนไว้เพื่อที่จะนำไปเป็นสินค้าของ การท่องเที่ยวชุมชน เช่น การเผยแพร่ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งชาวบ้านยังใช้การมีส่วนร่วมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม โดยชาวบ้านได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกสวนป่า สร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับรัฐ โดยนำศิลปะวัฒนธรรมของคน ออกไปนำเสนอต่อสังคม เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคม อีกทั้งชาวบ้านได้ทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการกับรัฐว่าจะช่วยดูแลพื้นที่ป่า และสร้างข้อตกลงภายในชุมชน ชุมชนได้ร่วมกันจำแนก ประเภทป่าชุมชน ป่าใช้สอย ป่าพิธีกรรม ร่วมกันดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำบริเวณหมู่บ้านห้วยหก ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่าและได้มีโอกาสเข้าอบรมเรื่องความสำคัญของป่าต้นน้ำ ชุมชนได้แสดงตนเป็นชุมชนปลอดภัยโดยทำให้ชาวบ้านทุกคนเลิกสูบบุหรี่และห้ามยุ่งกับยาเสพติด ใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อเป็นการสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐที่จะให้ชาวต่างชาติได้อาศัยอยู่ภายในหมู่บ้าน ปางแดงในโดยที่ปราศจากข้อกล่าวหาต่าง ๆ และได้รับสัญชาติไทยอย่างสมบูรณ์

ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด การปรับปรุงสภาพบ้านเรือนเพื่อให้พร้อมรับนักท่องเที่ยว และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งชาวบ้านทุกคนจะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพื่อใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและครอบครัว ถึงแม้รายได้ส่วนแบ่งที่ได้จากการท่องเที่ยวจะไม่มากนัก แต่การท่องเที่ยวสามารถทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชนเผ่า

ส่วนกระบวนการต่อรองกับระบบทุนและเวทีการท่องเที่ยวนั้นพบว่า ชาวคาระอั้งมีการพัฒนาบ้านเรือนให้เป็นที่พักนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) ให้ชาวบ้านเข้ามาดูแลนักท่องเที่ยว การประสานงานกับบริษัททัวร์ให้มีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวซื้อผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านในขณะเดียวกันชุมชนได้รับการส่งเสริมจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553-2555

ส่วนกระบวนการปรับตัวของชุมชนโดยการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ชาวบ้านได้ใช้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสมบูรณ์ที่ตนมีอยู่ ออกมาใช้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม โดยชุมชนได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ในเรื่องของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตามความเหมาะสม แต่ชุมชนก็ยังคงสภาพบ้านเรือนไว้เป็นแบบเดิม ซึ่งชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยใช้ความเชื่อเข้ามาผนวกกับรูปแบบการจัดการพื้นที่ป่าของภาครัฐ การแปลงต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของชาวคาระอั้ง ทำให้ชุมชนมีอำนาจในสิทธิความเป็นพลเมืองในขอบเขตการปกครองของอำนาจรัฐเพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องถูกตราหน้าว่าเป็นบุคคลนอกกฎหมาย เป็นผู้อพยพ เป็นผู้ทำลายป่า ถ้าหากเสียดิชุมชนมีความมั่นคงทางจิตใจ เชื่อมั่นในอำนาจของตนเอง มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือเป็นคนไทยไม่ใช่คนแปลกแยกแตกฉินอีกต่อไป ส่งผลให้เกิดความรักหวงแหนในทรัพย์สินของตนที่มีอยู่ เป็นส่วนทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

Title	Cultural Tourism with Ability of Negotiation : A Case Study of Pa-Lhong Tribe at Pang Daeng Nai Village
Author	Mr. Thapakorn Upakun
Degree of	Master of Science Program in Sustainable Land Use and Natural Resources Management
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Rungsan Janta

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate how minorities in Baan Pang Daeng Nai Village used cultural tourism to bargain authority for their social space and also, to learn the adaption process of Dara-Aung people in Pang Daeng Nai community by converting their own culture as cultural tourism activity. Experimental tools included a random sampling of 20 permanent residents in Baan Pang Daeng Nai Village, Moo 9, Tambon Chiang Dao, Chiang Dao district, Chiang Mai province.

Results of the study found that Baan Pang Daeng Nai residents were able to use cultural tourism as bargaining tool in accessing tourists through knowledge and understanding of the Palong tribal culture. In response to the needs of the tourist, Dara-Aung people learnt that they must conserve the value of their culture while converting it into tourism product in the community through the dissemination of their traditions and ceremonies. Moreover, the residents also participated in other activities such as in reforestation, in growing forestry plantations, having good relationship with forest officials and joining various campaign activities of the government by displaying their art and culture to the public. By sharing their culture to the rest of the society, they were able to create their own social area and the residents had the opportunity to establish official agreement with the government in looking after the forest and enabling the community to classify the forest into community forest, utility forest and ritual forest. Together, they agreed to take care of the watershed forest area in Huay Hok village. The community decided also to participate in forest management and even had the opportunity to train about the importance of watershed forest. The community had presented itself as no-drug community by campaigning to residents to quit drugs and getting involved with opium thus creating better

bargaining power with the government by allowing the Dara-Aung people to stay in Baan Pang Daeng Nai Village without any conflict and to receive full Thai nationality.

The residents were also found to take part in tourism management such as in cleaning up the village, in improving the landscape for tourists and in practicing village rules to conserve natural resources. In another way, every villager joined together in preserving natural environmental resources and village culture in order to attract tourists thus leading to an increase in the income of the community and of the households. Although these may not be sufficient, the tourism activities would cause awareness to the importance of tribal culture.

On the process of negotiation between capital system and tourism, the research found that Dara-Aung people were able to develop their houses into homestays for tourists thus allowing villagers to look after the tourists themselves. Coordination between the village and tourist agencies led to the promotion of local products to tourists while the community received support from the Special Site Development Administration for Sustainable Tourism, with cooperation from the Chiang Dao Tambon Administrative Organization, Ping Watershed Ecosystem Management Project and village volunteers for tourism management, together with the establishment of a master plan for sustainable tourism in Tambon Chiang Dao, Chiang Dao district, Chiang Mai for 2010-2012.

As for the adoption process of the community in transforming its culture into cultural tourism, the villagers completely utilized cultural resources including natural and environmental resources which were existing in the community to become cultural products. The community was able to develop better and newer but appropriate technology while allowing the residents to preserve their homes. Dara-Aung people also participated in forest management by combining their tribal beliefs with government management practices on the transformation of the culture and natural resources of the Dara-Aung people thus allowing the community to have more authority. The residents were also more respected as human beings and not considered as outlaws, illegal immigrants, forest destroyers or even drug dealers. Instead, the community became more stabilized in the villager's mentality, confident of their own authority and had the feeling of being one united community. The people felt more as Thai citizens and not of a separate tribe. This had led to better appreciation of their own existing resources while increasing the sustainability of their own cultural tourism.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ รังสรรค์ จันดี ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุกัมสิต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ โอสถาปนธ์ กรรมการที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำและให้ข้อคิด ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ ทำให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จได้ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านปางแดงในตลอดจนผู้ให้ ข้อมูลหลัก ขอขอบคุณลุงคำ จองตาล ผู้นำชุมชนบ้านปางแดงใน และขอขอบคุณชาวบ้านปางแดงในทุกคนที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาพูดคุย สัมภาษณ์ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ได้เข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนด้วยความเป็นมิตรและเต็มใจ

หากมีคุณประการใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณงานความดีเหล่านี้ให้กับ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ ซึ่งคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาจนทำให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าของตำราที่ผู้วิจัยได้ศึกษา อ้างอิงไว้จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ฐาปกร อุปกุล

กรกฎาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
สารบัญตารางผนวก	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำถามการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
พื้นฐานประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมของชุมชนปะหล่องบ้านปางแดงใน	7
รูปแบบและการต่อรองเชิงอำนาจ	12
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	25
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	29
ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	35
สถานที่ดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	36

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ตอนที่ 1 สภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคาระอั้งในประเทศไทย	37
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอำนาจเชิงต่อรองทางสังคม	52
ตอนที่ 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน	86
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	92
สรุปผลการวิจัย	92
อภิปรายผล	105
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก	114
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	115
ภาคผนวก ข ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	123
ภาคผนวก ค เรื่องเล่าคาระอั้ง ของขวัญจากนางฟ้า	133
ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย	138

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว	53
2	ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน	56
3	ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านสังคม	58
4	ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านวัฒนธรรม	61
5	ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านเศรษฐกิจ	63

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2	แนวคิดการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น	33
3	แผนที่การอพยพของชาวคาระอั้ง	37
4	ลุงคำ ของตาล หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงใน	38
5	ชาวบ้านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปลูกป่าชุมชน	67
6	ชาวบ้านร่วมกันจัดทำระบบประปาหมู่บ้าน	67
7	ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการศึกษา	77
8	บ้านพักโฮมสเตย์	78
9	เด็กผู้หญิงชาวคาระอั้งกำลังถ่ายควมวัฒนธรรมทอผ้าให้แก่นักท่องเที่ยว	79
10	ภาพกิจกรรมการฟ้อนรำของเด็กหญิงชาวคาระอั้ง หนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยว	78
11	หญิงชาวคาระอั้งทอผ้าเพื่อขายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	79
12	การวางท่อประปาหมู่บ้าน	87
13	ชาวบ้านจัดขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	90

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวก		หน้า
1	เพศของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	123
2	ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	124
3	ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	126
4	ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน ด้านสังคมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	127
5	ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน ด้านวัฒนธรรมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	128
6	ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน ด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	129

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นสิ่งที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากประเทศไทยของเรา มีความหลากหลายทางด้านทรัพยากร จึงทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวทั้งหลายต่างให้ความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยว หลังจากที่โลกได้ประสบกับภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุตสาหกรรม การขนส่ง และต่าง ๆ อีกมากมาย รวมถึงการท่องเที่ยวที่มีความเข้มข้นเพิ่มมากขึ้น การไม่ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ปัจจุบันจึงมีการตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่สามารถดีเป็นมูลค่าได้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงได้รับความนิยมมากขึ้นของนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและชื่นชมในธรรมชาติ รวมถึงวัฒนธรรมที่มีความสวยงามของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดูนก รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ที่มุ่งหวังเพื่อจะได้ศึกษาเรียนรู้ และชื่นชมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการสร้างรายได้กับอาชีพและผลประโยชน์ต่อชุมชน ถ้าหากขาดการดูแลและจัดการที่ดี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการทำลายทัศนียภาพ การก่อให้เกิดมลพิษ ปัญหาทางสังคม และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเกิดปัญหาไม่รู้จบจวบสิ้น

สังคมไทยนับว่าเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความคิด วัฒนธรรม และมีลักษณะความเหลื่อมล้ำทางสังคมในหลาย ๆ ด้าน โดยนับวันความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้น ดังนั้นการสร้างกระบวนการต่อรองและการสร้างสมดุลในด้านอำนาจต่อรอง เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำในความสัมพันธ์ทางอำนาจดังที่เป็นอยู่ ในสังคมไทย จึงทำให้

เกิดกระบวนการเจรจาต่อรองเชิงอำนาจทางสังคมขึ้นในหลายลักษณะ ซึ่งมีทั้งที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

ปัญหาต่าง ๆ ที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาการใช้พื้นที่ป่าสงวน คือการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเป็นพื้นที่ทำกินของชาวเขา ซึ่งบางพื้นที่เป็นชุมชนอพยพ โดยชุมชนไม่สามารถอ้างสิทธิความเป็นชุมชนดั้งเดิม จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่น่ามาซึ่งการจัดสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน เพื่อที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ การนำเสนอตัวตนเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชน จึงถูกผลิตออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากภาครัฐ และมีสิทธิเท่าเทียมกับชุมชนอื่น ๆ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านปางแดงใน หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในระดับความสูงตั้งแต่ 500-900 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นหมู่บ้านที่อพยพมาจากคอกอย่างขาง อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 80 กิโลเมตร อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว สภาพทั่วไปถูกล้อมรอบด้วยสวนป่า อาชีพของชาวบ้านคือ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกถั่วแดง ถั่วแปยี หมู่บ้านปางแดงใน มีประชากรทั้งหมด 254 คน มี 51 หลังคาเรือน

สาเหตุที่เลือกหมู่บ้านนี้เนื่องจากหมู่บ้านปางแดงในมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติอยู่มากทั้งพืชพรรณ แมกไม้ นานาชนิด รวมทั้งสัตว์ป่า นานาพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งหมู่บ้านปางแดงใน ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีนี้จัดให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการแต่งตั้งคณะผู้ดูแลควบคุมในเรื่องการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านปางแดงในยังเป็นหมู่บ้านที่ยังคงมีวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่คงเดิม จึงเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเข้ามาเยี่ยมชมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวปะหล่อง

ปะหล่อง หรือเรียกกันว่า คาระอั้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการขายยาเสพติดของกลุ่มขุนสำในประเทศไทย จากปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวปะหล่องต่างอพยพหนีเข้ามาหาที่อยู่อาศัยในประเทศไทย เพื่อหลบหนีปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบอยู่ในประเทศพม่า แต่ปัญหาของชาวปะหล่องก็ยังมีได้จบลง แต่ยังคงพบกับปัญหาการถูกกีดกันไม่ยอมรับจากรัฐไทย อีกทั้งยังถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกป่าสงวน และยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติดอีกด้วย การได้รับการยอมรับจากรัฐไทยจึงเป็นสิ่งที่ปะหล่องต้องการเป็นที่สุด เนื่องจากเกรงกลัวการไร้ซึ่งที่อยู่อาศัย

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ชุมชนต้องออกมาต่อสู้กับอำนาจต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเข้าถึงทรัพยากร การสร้างพื้นที่สังคมให้กับตนเองให้เป็นที่ยอมรับต่อรัฐไทยและได้รับสิทธิเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2533 : 20) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของตนเอง ต้องให้ตนเองเป็นผู้มีความริเริ่มและมุ่งใช้ความพยายามและความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการ ควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ของหมู่บ้านปางแดงใน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ศึกษากลยุทธ์ของชุมชนในการสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐและองค์กรภายนอกที่มาพร้อมกับการท่องเที่ยว
2. ศึกษารูปแบบและกระบวนการปรับตัวของชุมชนในการแปลงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนตนเอง
3. ศึกษาผลการกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

คำถามการวิจัย

ชุมชนใช้กลยุทธ์และอัตลักษณ์ดาระอั้งในการต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมโดยใช้การมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มีการปรับตัวของชุมชน

1. เข้าใจถึงสถานะการดำรงอยู่ กลวิธีการปรับตัวและสร้างอำนาจต่อรองทางสังคมของชุมชนอพยพที่ได้รับผลกระทบจากอำนาจรัฐ

2. ชุมชนมีการจัดการทรัพยากร โดยใช้การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

หมู่บ้านปางแดงใน หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนเผ่าปะหล่อง ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สาเหตุที่เลือกชุมชนดังกล่าวเนื่องจาก

1. เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนเมือง การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้ไม่ยากนัก
2. หมู่บ้านมีความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เด่นชัดจากคนเมืองอื่นทั่วไป
3. เป็นชุมชนอพยพที่เคยมีกรณีขัดแย้งกับอำนาจรัฐและสามารถปรับตัวสร้างอำนาจต่อรอง และสร้างพื้นที่ทางสังคมแก่ตัวเองได้
4. เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เอกชนเป็นผู้จัดตั้ง และมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาดูแลในเรื่องการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาวิธีการต่อรองเชิงอำนาจ
2. ศึกษาการสร้างบทบาทของชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

นิยามศัพท์

การต่อรองเชิงอำนาจ หมายถึง กระบวนการในการต่อสู้ทางอำนาจในสังคม เพื่อช่วงชิงคำอธิบายและการสร้างพื้นที่ทางความคิด พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางกายภาพ โดยการปรับตัวของชุมชนให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เช่น การจัดการป่าชุมชน การจัดการการท่องเที่ยว ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการที่คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนรับรู้และจัดการผลตอบแทนต่าง ๆ ที่ได้รับจากการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยว เพื่อศึกษาชื่นชมสิ่งทีแสดงถึงความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ทีแสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของชนเผ่าประหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์สังคมหนึ่งทีสร้างขึ้น และได้ถูกกลั่นกรองให้เกิดรูปแบบ ความงดงาม และมีแนวทางในการถือปฏิบัติ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยวิธีการเรียนรู้ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับต่อสังคม

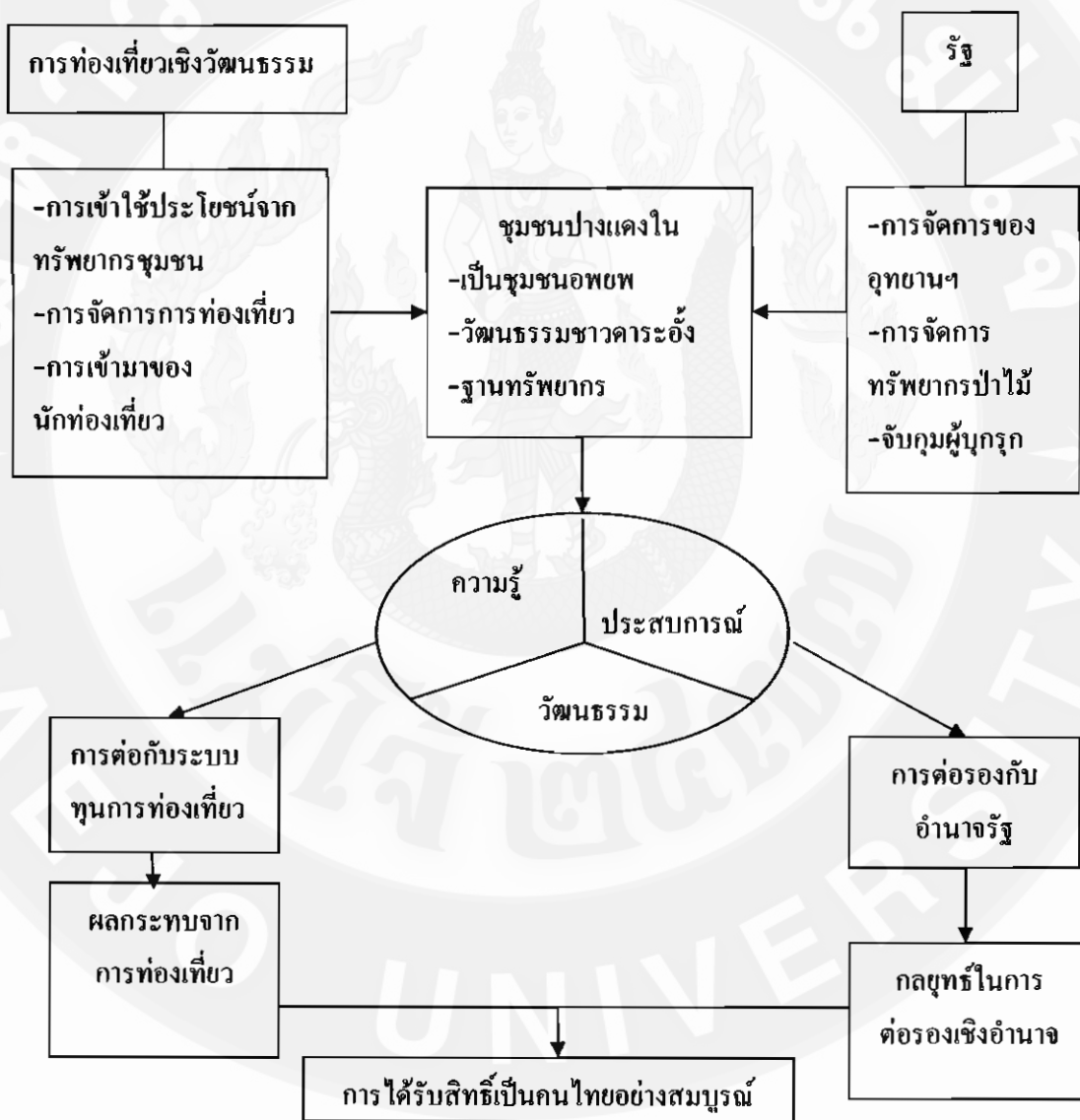
การจัดการทรัพยากร หมายถึง การกำหนดขอบเขตของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ที่เป็นสมบัติของชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจตัดสินใจ และกำหนดรูปแบบรวมถึงทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเองได้ เพราะชุมชนได้ยึดถือเอาทรัพยากรเหล่านั้นเป็นสิทธิของชุมชน ซึ่งผู้ใช้จะต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีของชุมชนนั้น ผู้ทีจะมีสิทธิต้องเป็นสมาชิกของชุมชนเสียก่อน โดยชุมชนจะเป็นผู้รับรองสิทธิทีนี้เพื่อไม่ให้การเข้าใช้ทรัพยากรของชุมชนทีเป็นการทำลายระบบนิเวศ อันจะส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเสื่อมโทรม

สิทธิชุมชน หมายถึง สิทธิของบุคคลทีจะมีส่วนร่วมกัรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการให้ความคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพออยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมทีจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของคนยอม ได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ซึ่งได้รับการจัดการโดยขบวนการของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความประสงค์ของชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการต่อรองเชิงอำนาจ กรณีศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

จากการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการท่องเที่ยว
เชิงอำนาจ : กรณีศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. พื้นฐานประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมของชุมชนปะหล่องบ้านปางแดงใน
2. รูปแบบและการท่องเที่ยวเชิงอำนาจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
5. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น

พื้นฐานประวัติศาสตร์และบริบททางสังคม ของชุมชนปะหล่องบ้านปางแดงใน

ปะหล่อง เป็นเผ่าชนเผ่าล่าสัตว์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียง 10 กว่าปี พวกเขาเรียกตัวเองว่า “คาราอั้ง” เรียกกะเหรี่ยงว่า “ขางคะกาปี” เรียกคนจีนว่า “คะแยะ” เรียกคนเมืองว่า “คะไทย” เรียกไทยใหญ่ว่า “คะเซียม” และเรียกพวกพม่าว่า “ม-ปราน” คนใดเรียกพวกเขาว่า “กุนหลอย” (คนคอย) ส่วนคำ “ปะหล่อง” เป็นคำที่คนไทยทั่ว ๆ ไปใช้เรียก

ถิ่นเดิมของพวกเขาคือ คอยลาข ลุ่มน้ำตอง แม่น้ำที่ไหลลงสาละวินฝั่งตะวันตก อยู่ระหว่างเมืองเจียงตองกับเมืองปิ่น ค่อมาเกิดสงครามระหว่างชนเผ่าในพม่า จึงต้องเดินทางเข้ามา พึ่งพาแผ่นดินไทยเพราะสงครามระหว่างชนเผ่าในพม่า

ชาวคาระอั้งชอบอาศัยอยู่บนภูเขาในระดับป่าดงดิบ อากาศเย็นสบายตลอดปี พวกเขามีอาชีพทำไร่ข้าวและทำสวนชา เป็นเผ่าชนที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการปลูกชา มากนักมานุษยวิทยาจัดให้ชนเผ่าคาระอั้งอยู่ในกลุ่มตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่นเดียวกับมอญ เขมร และละว้า ซึ่งเป็นชนเผ่าโบราณที่อาศัยอยู่ทั่วไปในเอเชียอาคเนย์ ก่อนชนชาติอื่น ๆ ในภาคเหนือของไทย

ภาษาชาวคาระอั้งมีความใกล้เคียงกับภาษาละว้ามาก บางคำก็เรียกเหมือนกัน ถือได้ว่าเป็นเผ่าย่อยของละว้าเผ่าหนึ่ง เช่นเดียวกับกะเหรี่ยงที่มีหลายเผ่าย่อย หรือคนไทยที่มีภาษาถิ่น ผิดเพี้ยนกันไป

คำว่า “ดา” แปลว่าคน ถ้าตัดคำว่าดาออกไปก็จะเหลือแต่ ระอั้ง และคำว่า ระอั้ง ถ้าออกเสียงสั้นเข้า ก็จะเพี้ยนเป็น ตะอั้ง หรือ ตะอั้ง จึงเป็นไปได้ที่คำว่า ลัวะ ล้า ว้า ละว้า ปลั่ง ปะหล่อง คาระอั้ง ตะอั้ง เพี้ยนมาจากคำศัพท์คำเดียวกัน

ในประเทศพม่ามีชนเผ่าว้า (ลัวะ) และคาระอั้งอยู่ประมาณ 1-2 ล้านคน ชาวคาระอั้งกลุ่มใหญ่อยู่แถบลุ่มน้ำชเวลิ หรือลุ่มน้ำมว แม่น้ำสาขาของอิรวดี อยู่ทางตอนเหนือของรัฐบาลาน ติดต่อกับชนชาติคะฉิ่นใกล้กับชายแดนจีน ชนเผ่าพื้นเมืองที่อยู่ใกล้ชิดกับชนเผ่าคาระอั้ง ได้แก่ คะฉิ่น ว้า ไค ลาฮู ลิซู และจีนโกกาง

นอกจากในแถบดังกล่าวแล้ว ชาวคาระอั้งยังกระจัดกระจายอยู่ทางตอนเหนือของเชียงตุง ปะปนอยู่กับชนชาติอื่น ๆ ติดกับชายแดนจีน พื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน สิบสองปันนาของจีน

“สภาพแวดล้อมทางการเมืองในพม่ากำหนดให้ชนชาติคาระอั้งในแถบตอนเหนือของรัฐบาลานต้องมีกองกำลังอาวุธ และองค์กรทางการเมืองเพื่อปกป้องตัวเอง เช่นเดียวกับคะฉิ่น ว้า ลาฮู ไค ปะโอ กะเหรี่ยง มอญ ฉิ่น และยะไข่”

(อินพรม จองตาล, 2552 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบันนี้ พรรคปลดปล่อยแห่งรัฐปะหล่อง (พีเอสแอลพี) และกองทัพปลดปล่อยแห่งรัฐปะหล่อง (พีเอสแอลพี) มีกำลังพลติดอาวุธประมาณ 500-600 คน มีผู้นำชื่ออ้ามอง ยังคงเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่าเพื่อให้ชนชาติคาระอั้งมีเสรีภาพในการปกครองตนเอง

แต่คาระอั้งสองร้อยกว่าชีวิตที่เข้ามาพึ่งพิงประเทศไทยเมื่อสิบปีที่ผ่านมา นั้น เป็นกลุ่มที่รักสันติ และถูกกระทำจากสงครามมายาวนานพวกเขาต่างบอบช้ำ ต่างสูญเสียพลัดพรากพี่น้องอย่างไม่มีวันพบ

ชาวบ้านเล่าว่าสมัยก่อนอาศัยอยู่ในพม่า อยู่ปะปนกับชาวไตหลายบ้าน เช่นบ้านนาไค บ้านนาเปาะ บ้านงหัก บ้านไคแกะ และบ้านห้วยเย็น ชาวคาระอั้งไม่ไว้ใจทหารพม่า จึงร่อนเร่มาตามป่า ใต้คามสันเขาหลวง เดินเท้ามา 6 วัน จนถึงคอยอ่างขาง เขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแห่งแรกก่อนจะแยกย้ายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ คือบ้านสวนชา บ้านห้วยแม่แล่ม บ้านนอแลในเขตอำเภอฝาง และบ้านห้วยโป่ง แม่จอน บ้านปางแดงในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

“เมื่อบ้านแตก ครอบครัวแตก พี่ชัศร์ที่เคยมีกินถูกปล้นสะดม การสัญจรหาที่แห่งใหม่จึงเกิดขึ้น ข้ามน้ำข้ามภูเขา เดินทางไกล สู่แผ่นดินที่สงบ”

(คำ เหียง , 2552 : สัมภาษณ์)

พวกเขาเดินทางเข้าสู่แผ่นดินอื่นเพื่อตั้งหมู่บ้าน เพื่อทำไร่ เพื่อเลี้ยงชีวิตให้มีชีวิตและปรารถนาอย่าพบความโหดร้ายของสงครามอีกเลย และพวกเขารู้ว่า แผ่นดินไทย คือแผ่นดินที่สงบที่สุด ชาวคาระอั้งเป็นชาวพุทธ พวกเขานับถือพุทธอย่างเคร่งครัด เป็นเผ่าชนที่เลื่อมใสใน

ศาสนา มาก ในหมู่บ้านจึงมีวัดมีพระ มีวันประกอบพิธีเหมือนคนไทยทุกอย่าง คำสวดคำสอนในศาสนาพวกเขาได้รับอิทธิพลมาจากไตโยน หรืออาณาจักรโยนที่รุ่งเรืองในอดีต หรือแผ่นดินล้านนา ในอดีตแผ่ไปทั่วแถบนี้ ดาระอั้งก็เป็นชนเผ่าหนึ่งที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้รับสืบทอดต่อ ๆ กันมา พวกเขาไม่อยากจะกลับไปประเทศพม่าอีกอยากอยู่กับคนไทย อยากเป็นคนไทย เพราะถ้ากลับไปก็จะพบกับสภาพสงคราม ลูกหลานชาวดาระอั้งที่เกิดและเติบโตในแผ่นดินไทยต่างก็มีอายุสิบกว่าปีแล้ว

การแต่งกายและศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า

เครื่องแต่งกายชนเผ่าดาระอั้ง มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เสื้อแพรของผู้หญิงประดับประดาด้วยเครื่องประดับ ทั้งเป็นเงิน เป็นเบี้ย เป็นโลหะ เป็นเมล็ดพันธุ์พืชบางชนิด และเป็นด้าย เป็นผ้าดักทรายเรียงผูกติดกับเสื้อพื้นสีแดง สีนํ้าเงิน และสีดำ สิ่งที่โดดเด่นมากก็คือ “หรอย” เป็นหวายหลายขนาดถักทอคล้ายและซุบซิบรัก รวมทั้งโลหะสีเงินบาง ๆ สวมเอาผู้หญิง

พวกเขามีความเชื่อเรื่องการสวม “หรอย” ว่า “คำแนนางหรอยเงิน ซึ่งเป็นนางฟ้า ได้ลงมาบนโลกมนุษย์ แต่โซคร้ายนางไปคิดแล้วคักสัตว์ของชาวลาหู่ (มุเซอ) ไม่สามารถกลับไปยังสวรรค์ได้ ชาวปะหล่องเชื่อว่า ตนเป็นลูกหลานของนางหรอยเงิน

ส่วนผู้ชายจะแต่งกายแบบชายพื้นราบทางเหนือ นิยมใส่เดี๊วสะคอ ผ้าคาดเอว ใส่เสื้อแขนยาวและ โปกหัว

ชาวดาระอั้งยังเป็นชนเผ่าที่มีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจยิ่ง เครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าคือ “คั้ง” คล้ายพิณสามสาย เป็นเครื่องดนตรีที่มีมาแต่โบราณ นอกจากนี้ยังมีกลองยาว ฉิ่ง ฉาบ ฆ้อง เหมือนที่มีใช้อยู่ทั่วไปในถิ่นต่าง ๆ

เฉพาะคั้ง ชายหนุ่มจะใช้เล่นขามไปเที่ยวสาว ตามประเพณีของดาระอั้ง ชายหนุ่มจะต้องไปขิ้นเล่นคั้งที่หน้าบ้านหญิงสาวก่อนขึ้นบันไดหนึ่งเพลง เป็นการขออนุญาตจากพ่อแม่ของหญิงสาว หลังจากพ่อแม่หญิงสาวเปิดประตูรับแล้ว ชายหนุ่มจึงจะเข้ามาพูดจากับหญิงสาวในเรือน

นอกจากนี้ยังมีเพลงรำ และเพลงร้อง การรำก็คล้ายกับท่ารำรำของคนไทยพื้นราบ ส่วนเพลงร้องนั้นเนื้อหาบอกเล่าถึงความทุกข์ยากก็เรียกว่า “เพลงทุกข์ยาก” เนื้อหาบอกเรื่องการทำบุญ ก็เรียกว่า “เพลงทำบุญ” และยังมีเพลงกล่อมเด็ก การฟ้อนดาบก็เป็นศิลปะอีกอย่างหนึ่งของชาวดาระอั้ง ท่ารำแล้วคล่องว่องไว แสดงถึงความแข็งแรง ความหนักแน่นและสวยงาม ใน ท่ารำ ฝีมือจากการรำดาบเป็นสิ่งที่พวกเขาภูมิใจเป็นอยู่

คาระอังจากนอแลถึงปากแดงใน

คาระอังบ้านนอแล

คาระอังกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่ตั้งบ้านเป็นชุมชนในเขตแผ่นดินไทย อยู่บนเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า บ้านนอแลจึงอยู่ระหว่างฐานกองกำลังติดอาวุธชาติพม่ากับค่ายตำรวจตระเวนชายแดนฝั่งไทย พวกเขาอยู่ด้วยกัน เกือบสองร้อยหลังคาเรือน เป็นชุมชนใหญ่ อยู่บนเนินเขาที่ทอดตัวคดหล่นไปสู่ฝั่งพม่า บนคอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ถนนตัดเข้าไปถึงหมู่บ้าน เป็นถนนสายกว้าง ดัดเลียบพรมแดน แต่ไม่มีรถประจำทางมีเพียงรถของคนมาท่องเที่ยวเท่านั้น ถนนตัดผ่ากลางหมู่บ้านไปจดชายแดน ไฟฟ้าเพิ่งเข้ามา แทบทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้

วิถีชีวิตทำกินยังเป็นแบบเดิม ยังปลูกข้าวไร่บนไหล่เขา ยังเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผัก นอกจากการเลี้ยงชีพเป็นแบบดั้งเดิม การรับจ้างทำงานก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้พวกเขามีชีวิตอยู่ได้ เช่น รับจ้างปลูกป่ากับกรมป่าไม้ หรือรับจ้างค้ายาสูบ ถางหญ้าทั่วไป การทำไร่อย่างเดียวจะไม่พอ กินเพราะพื้นที่ตั้งบ้านอยู่สูงมาก ลมแรง บางปีข้าวลีบหมด

เด็ก ๆ รุ่นหลังไปโรงเรียนทุกวัน โดยมีครูตำรวจตระเวนชายแดน คอยรับส่งไปเรียนอีกหมู่บ้านหนึ่ง ถึงอย่างไรก็ตาม คาระอังนอแลจะพูดภาษาพื้นเมืองได้เป็นส่วนใหญ่ มีน้อยมากที่พูดไม่ได้ ยังเป็นคนหนุ่มในหมู่บ้าน ยังพูดภาษาไทยกลางได้ชัดเจน

คาระอังบ้านสวนซา

อพยพมาหลังนอแล มี 35 หลังคาเรือน 70 กว่าครอบครัวตั้งอยู่ในตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากบ้านนอแลด้วยระยะทางเดินภูเขาประมาณ 3 ชั่วโมง

พื้นที่ตั้งหมู่บ้านเคยเป็นป่าเสื่อมโทรมมาก่อน พวกเขาเข้าจับจองตั้งหมู่บ้าน แต่ไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตัวเอง พื้นที่รอบหมู่บ้านเป็นของคนเมือง ดังนั้นหากจะปลูกข้าวก็ต้องปลูกในพื้นที่ของคนอื่น แลกกันด้วยการดูแลพืชผลในแปลงไร่นั้น ๆ พวกเขาจึงปลูกข้าว โปดคาม ร่องพืชผล พืชที่ปลูกคือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง

อีกอย่างที่ช่วยครอบครัวพวกเขามาตลอดคือ การรับจ้าง ทุกอย่างคามแต่คนจ้างจะสั่งมา ทุกเช้าจะมีรถเข็นมารับออกไปทำงานตามแปลงไร่แปลงสวน กลางวันหมู่บ้านจึงเงียบเชียบ เหลือแต่เด็กและคนแก่

กลางหมู่บ้านมีวัดรูปทรงไทยใหญ่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สวยงามมาก มีพระคาระอังอยู่สองรูป เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวคาระอังบ้านสวนซา ถนนเข้าไปถึงหมู่บ้าน ไฟฟ้ายัง

ไม่เข้าไป หากไม่สังเกตครูปทรงบ้าน คาระอ้งบ้านนอแลก็เหมือนกับหมู่บ้านทั่ว ๆ ไปเพราะอยู่บนพื้นที่ไม่สูงนัก

คาระอ้งบ้านห้วยหมากเล่ม

คาระอ้งกลุ่มนี้อยู่ห่างจากบ้านสวนชาไม่มากนัก ราวสองชั่วโมงในระยะเวลาเดินทาง อยู่ในตำบลเวียงหวาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่อพยพมาจากบ้านนอแล ระยะเวลาเดียวกับบ้านสวนชา

เป็นคาระอ้งกลุ่มใหญ่รองจากบ้านนอแล มีอยู่ 92 ครอบครัว มีร้วบ้านทุกหลังคล้ายแบบไทยใหญ่ เป็นร้วไม้ไผ่ขัด ที่นี้คือเป็นชุมชนที่สงบมากที่สุด ในหมู่บ้านมีต้นไม้เขียวร่มรื่น ในร้วก็มีพืชผักกินได้ปลูกอยู่หลายชนิด แปลงข้าวก็ออกรวงอุดมสมบูรณ์ ยังดำรงชีพแบบเดิม คือปลูกข้าวปลูกพืชผลกินการปลูกข้าวมีพอกิน การรับจ้างมีน้อยมาก วิถีชีวิตจึงดูสงบกว่าที่อื่น

คาระอ้งบ้านปางแดง

คาระอ้งกลุ่มนี้อยู่ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ย้ายมาจากบ้านนอแล ประมาณปี 2526 ซื้อที่ดินทำกิน และตั้งหมู่บ้านในราคาที่ดิน 2,000 บาท จากคนเมืองในถิ่นนั้น จากป่าเสื่อมโทรมเป็นไร่ข้าว

บ้านปางแดงมีอยู่ 34 ครัวเรือน เป็นกลุ่มหนึ่งที่ยังรักษาศิลปวัฒนธรรมการแสดงไว้อย่างดี ทั้งการฟ้อนรำ รำดาบ เล่นดิ่ง

กระทั่งปี 2532 รัฐบาลออกนโยบายปิดป่า ชาวคาระอ้งปางแดงก็ได้รับผลกระทบด้วย มีเจ้าหน้าที่เข้ามาในหมู่บ้าน พร้อมรถบรรทุก บอกขายคาระอ้งทุกคนให้ไปประชุมที่จังหวัด เรื่องการทำบัตรประชาชน เมื่อไปถึงจังหวัดพวกเขาถูกส่งเข้าเรือนจำกลางด้วยข้อหาบุกรุกป่าสงวน ถูกศาลสั่งจำคุก 11 ปี 6 เดือน แต่ศาลปฎิเสธเพราะรับสารภาพทุกอย่าง จึงลดให้ครึ่งหนึ่ง เหลือ 5 ปี 6 เดือน และเพิ่งได้รับพระราชทานอภัยโทษเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2545

ตลอดเวลา 5 ปี 6 เดือนที่พวกเขาอยู่ในคุก หมู่บ้านเหลือเพียงเด็กและคนแก่ ต่างอยู่ด้วยความอดอยาก ในขณะที่เดียวกันผืนดินที่เคยทำไร่กลับถูกห้ามมิให้ทำอย่างเด็ดขาด และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ก็เข้ามาจ้างพวกเขาปลูกสวนสัก ด้วยค่าจ้างถูก ๆ แรก ๆ ก็พอปลูกข้าวตามช่องระหว่างแถวได้ แต่พอสักโตก็ไม่อาจจะปลูกข้าวได้ พอพวกผู้ชายออกจากคุกสวนสักก็โตเต็มที่แล้ว จนถึงปัจจุบันเรื่องที่ดินทำกินยังเป็นปัญหาอันหนักหน่วงกับพวกเขา ทางออกก็คือต้องรับจ้างกับคนพื้นราบเพื่อเอาเงินมาซื้อข้าวกิน แต่ข้าวก็ยังไมพอกินอยู่ดี

รูปแบบและการต่อรองเชิงอำนาจ

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม นักวิชาการต่างให้ความหมายไว้มากมายดังนี้

อรรถชัย ก๊กผล (2552 : 16-17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย จากนิยามดังกล่าวแสดง องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนองและพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ได้ภายใต้มิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้ควรก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2. ด้านการเมืองการปกครอง กิจกรรมนี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมระดับต่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมนี้ควรสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วในฐานะ

3. ด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมนี้ควรนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถ ของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ใน สังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วย ตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นวิธีหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความ ร่วมมือ ร่วมใจ มีการประสานงาน และความรับผิดชอบ โดยที่ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการ เข้าร่วม สามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม และต้องมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ท้องถิ่นต้องอาศัยแนวคิดพื้นฐานที่ง่ายต่อการเข้าใจของชาวบ้าน ไพร์ตัน เชนะรินทร์ (2527: 6-7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการ ส่งเสริม ชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปส่วนบุคคล ชุมชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องต่อไปนี้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนา ที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชน และรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

การที่ชาวบ้านได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและได้แบ่งปันความคิดกับที่หน่วยงานและองค์กรในการปฏิบัติงาน สามารถช่วยให้ความขัดแย้งต่างๆคลี่คลายลง หากจุดกลางของแต่ละฝ่ายได้ อารณัมพันธ์ จันทร์สว่าง (2522 : 25) ได้กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ว่าการมีส่วนร่วม (participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ ควรจะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

นอกจากนี้ เจมส์ คีค ปิ่นทอง (2527 : 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม /เทคนิคการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543 : 25-28) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

อรรถัย ก๊กผล (2552 : 18) กล่าวว่า ความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม คือความสามารถในการจัดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือการตัดสินใจซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางนำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันและการตัดสินใจที่รอบคอบมากขึ้น ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำถามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนควรเกิดเมื่อไร ใครควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ และในรูปแบบใด การได้เข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ จึงเป็นผลดีกับทุกฝ่ายที่จะได้มีโอกาสได้กล่าวถึงความคิดเห็นของตนเอง เพื่อค้นหาข้อยุติและหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งอีกด้วย

เทคนิคการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น

การสัมภาษณ์รายบุคคลเป็นเทคนิคที่ทำให้ได้ข้อมูล ความเป็นจริง ความคิดเห็น ส่วนบุคคลอย่างลึกซึ้งและตรงกับความเป็นจริงของสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือ โครงการที่จะดำเนินการในพื้นที่ สมพันธ์์ เศษะอริค (2537 : 109 – 110) ได้ให้ความหมายของเทคนิคการสัมภาษณ์ คือ การพูดคุยกันรายบุคคลแบบ มีแนวคำถามไว้ล่วงหน้าอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูล หรือการพูดคุยกันตามธรรมชาติ และบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์หรือบันทึกภายหลังอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้สัมภาษณ์ได้รับรู้ทัศนคติ ค่านิยม จากการแสดงออกทางอารมณ์หรือพฤติกรรมออกมาระหว่างการสัมภาษณ์ การพูดคุยกันแบบตัวต่อตัว (one – to – one meeting) ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของเรื่องหนึ่ง ๆ ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อมูลตามความรู้ความรูสึกนึกคิดและข้อมูลได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง การสัมภาษณ์ไม่ได้อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเป็นตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ หรือเป็นตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ หรือร่วมเป็นที่ปรึกษา ร่วมเจรจาต่อรอง ยกเว้นกรณีผู้สัมภาษณ์เป็นผู้นำ หรือบุคคลสำคัญที่เข้าร่วมมีอำนาจเป็นตัวแทนเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้เจรจาต่อรอง จึงจะอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

จากความหมายของเทคนิคการสัมภาษณ์สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นวิธีการหนึ่งให้ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสได้สังเกตและศึกษาสภาพการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์มาประมวลรวบรวมกับข้อมูลจากแนวคำถามและคำตอบที่ได้สามารถนำมาอธิบายข้อสงสัยต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักฐาน ผู้สัมภาษณ์ได้เก็บข้อมูลและเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวผู้สัมภาษณ์สามารถได้รับรายละเอียดอย่างลึกซึ้งได้ทราบถึงความเห็นในมุมมองที่แตกต่างกันไป ผู้สัมภาษณ์จึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์แนวโน้มความเป็นไปได้ต่อไป

นอกจากนี้ยังมีเทคนิคการสนทนากลุ่มย่อยซึ่งเป็นวิธีที่สามารถให้ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อมูลความเป็นจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดข้อสงสัยและต้องการได้รับคำตอบทัศนคติของกลุ่มคนที่มีต่อเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์อย่างไรและผู้วิจัยสามารถประมวลความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจดำเนินการในเรื่องนั้น ข้อขัดแย้งระหว่างคำตอบของกลุ่มคนจึงเป็นข้อพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการได้คำตอบ สมพันธ์ เศรษฐกิจ จึงได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Grop) คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ 6-12 คน ในเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจ โดยมีการเตรียมคำถามประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นก่อน โยบาย แผนงาน กิจกรรมและ โครงการต่าง ๆ ตามความต้องการ ความคาดหวังเหตุผลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งและละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง

การมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 67) ได้ตั้งนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวและสร้างเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ดังนี้

เป้าหมายของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

1. ประชาชนในท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ และตัดสินใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้มีส่วนรับรู้แผนระดับชาติ แผนระดับท้องถิ่น ระบบปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติได้ในการจัดการและดำเนินการเชิงธุรกิจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ประชาชนชุมชนท้องถิ่นมีความรักความหวงแหนมีการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมโดยมีส่วนร่วมในการประเมินผลและกำหนดนโยบาย

3. ประชาชนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่ม หรือจัดตั้งองค์กร เพื่อเป็นศูนย์เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐ เอกชน นิติบุคคล หรือเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540:34-35) ได้เสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ไว้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาไว้ดังนี้

นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

1. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่คอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่นิติบุคคล

5. พัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้และทักษะในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

8. สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วมตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญ ได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรรวมของระบบสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญ โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นครอบคลุมการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น ๆ ด้วยแต่ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นสามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้

ความรู้สึกเป็นเจ้าของของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน ฝังฝังและใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้น โดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้านักเดินทางวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของรัฐ และเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่รวมทั้งผู้ประกอบการที่ประกอบกิจการอย่างเป็นธรรมกับประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบ และเรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และสามารถมีสัมพันธภาพเชิงธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาได้รับการยอมรับ และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในงานพัฒนากระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับกรณีหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้การพัฒนาจำเป็นต้องมีการรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

แนวคิดการสร้างพื้นที่ทางสังคม

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพื้นที่ Gupta and Ferguson (วาสนา ละอองปลิว , 2546 : 5) ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับดินแดน (place) ซึ่งได้ทะลายนามมองว่าวัฒนธรรมผูกติดตายตัวกับดินแดน (deterritorialized culture) และนำเสนอถึงความไม่ต่อเนื่อง (disjuncture) ของดินแดนและวัฒนธรรม พวกเขาเสนอว่าคานที่เคลื่อนย้ายเหล่านี้มีจินตนาการ เรื่องดินแดน (imagined place) แบบใหม่ที่ไม่ยึดติดกับพรมแดนของชาติ อย่างชุมชนในจินตนาการ (imagined community) ของ Benedict Anderson ซึ่งดินแดนในจินตนาการของคนเหล่านี้เกิดจาก “การใช้ความทรงจำของดินแดนมาสร้างโลกทางจินตนาการใหม่ในที่อยู่ใหม่” โดยที่บ้านเกิดก็ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญสำหรับการสร้างพื้นที่ใหม่ของคนเหล่านี้

การปรากฏตัวของกลุ่มคนอพยพที่เดินข้ามพรมแดนรัฐชาติได้สร้างเสริมมุมมองใหม่ต่อวัฒนธรรม เพราะกลุ่มคนอพยพเหล่านี้ได้สร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองผ่านวัฒนธรรมที่มีการผสมผสาน (hybridity) ซึ่ง “ไม่ได้จำกัดหรือผูกติดกับวัฒนธรรมที่เป็นต้นกำเนิด” อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2542 : 98) การทะลายนามพรมแดนของชาติ (deterritorialization) ของวัฒนธรรม ได้ทำให้เกิดรอยแยกขึ้นในความกลมกลืนระหว่างสถานที่และผู้คน

ในบริบทความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย การสร้างพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความซับซ้อนในทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พยายามสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ผ่านบริบทต่างๆ ทางสังคม และความสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่น ๆ และรัฐ กระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดทั้งวัฒนธรรมมวลชนในระดับโลก การค้นหาต่อสู้และการใช้ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ เพื่อค้นหาทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกัน โลกาภิวัตน์ก็เป็นกระแสที่ทำให้ประชากรโลกที่ต่างชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรมและวัฒนธรรมได้มีโอกาสติดต่อเชื่อมโยงถึงกันและกันมากขึ้น สุริยา สมุทรกุลดี และพัฒนา กิติยา (2542 : 5 - 6)

การศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ชูศักดิ์ วิทยาก็ค กล่าวไว้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์สามารถพิจารณาได้ในหลายมิติ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักถูกผลักดันหรือเบียดขับให้ไปอยู่ในสภาวะการเป็นคนชายขอบของสังคม ที่ออกมาในเชิงผู้มีอำนาจและผู้ด้อยอำนาจ โดยเฉพาะบทบาทในทางการเมือง คนเหล่านี้มักไม่มีสถานภาพความเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่งซึ่งถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศ และถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมในทางการเมือง

บทบาทในทางเศรษฐกิจ ถูกมองว่ามีระบบผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีวิถีการดำรงชีวิตเพียงแค่อพยพยังชีพ คนเหล่านี้มักตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นและยังถูกมองจากคนในสังคมใหญ่อีกว่าเป็นพวกทำลายสิ่งแวดล้อม

บทบาทในทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้คนเหล่านี้มักมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นในด้านภาษา ศาสนา และความเชื่อ ทำให้ถูกมองว่าเป็นพวกกล้าหลังไร้การศึกษา

ระบบความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่พบอยู่ในหลายประเทศ จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ต่างดิ้นรนเพื่อจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมของพื้นที่ที่ตนเองเข้ามาอาศัยอยู่ การต่อสู้ในทางการเมืองเพื่อให้สังคมยอมรับโดยใช้วิธีการต่าง ๆ จนได้รับสิทธิเป็นประชาชนของประเทศนั้น

อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Identitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) อย่างไรก็ตาม โดยพื้นฐานทางภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัยด้วยกัน คือ ความเหมือน และความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป นั่นคือ การตีความหมายเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมมอง คือความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (Jenkins , 1996 : 34)

นอกจากนี้ Jenkins (1996 : 4) ยังชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่ในตัวของคนหรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีลักษณะของความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดขึ้นภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในสังคมไทย การพยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นคนชายขอบของสังคม และแตกต่างจากสังคมศูนย์กลางกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชนกลุ่มใหญ่ในสังคมมีอำนาจเหนือกว่าเป็นผู้กำหนด สร้าง ตีความ ในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์สากลและจัดกลุ่มสิ่งที่ไม่เหมือนให้เป็นอัตลักษณ์ชายขอบ การแสดงถึงความมีตัวตนของคนบางกลุ่มในสังคมที่ถูกกีดกันการมีส่วนร่วมในสังคมส่วนใหญ่จนเรียกได้ว่าเป็นการครอบงำอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

สุริยา สมุทรอุปดี และพัฒนา กิติอาษา (2542 : 5-6) กล่าวไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้คนต่างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รูปแบบ ต่าง ๆ ข่าวดารข้อมูลเงินทุน แนวคิดและอุดมการณ์ข้ามพรมแดนรัฐชาติด้วยอัตราความเร็วในปริมาณ และทิศทางที่อำนาจรัฐไม่อาจควบคุมได้อีกต่อไปโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดทั้งวัฒนธรรมมวลชนในระดับโลก การค้นหา การต่อสู้ และการใช้ความรุนแรงรูปแบบต่างๆ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกัน โลกาภิวัตน์ก็เป็นกระแสที่ทำให้ประชากรโลกที่ต่างชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ผิวพรรณและวัฒนธรรมได้มีโอกาสติดต่อกันเชื่อมโยงถึงกันและกันมากขึ้น

การมองอัตลักษณ์แบบที่ไม่ตายตัว (fixity) แต่มีความเลื่อนไหล (fluidity) (Woodward, 1997 : 21) ได้เปิดโอกาสให้สามารถพิจารณาอัตลักษณ์ในแง่มุมของการช่วงชิง (contestations) การเปลี่ยนรูปใหม่ (reformulation) และการต่อต้าน (resistance) ในฐานะที่เป็นประสบการณ์ของการสร้างและการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมของคน (วาสนา ละอองปลิว , 2546 : 4-7)

แนวคิดการจัดการทรัพยากร

กรมป่าไม้ (2537: 2) ให้ความหมายอย่างกว้าง ว่าป่าชุมชน คือ ป่าซึ่งประชาชนกลุ่มประชาชนหรือสถาบันในชุมชนนั้น ได้ร่วมกันรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น ในความหมายเฉพาะ คือ รูปแบบของการจัดการป่าไม้ ที่นำองค์ประกอบของความต้องการของประชาชน และประชาชนผู้รับประโยชน์เข้ามาร่วมในชุมชนนั้น

คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับป่าชุมชน (2533) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ป่าชุมชน เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งทางวนศาสตร์ชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าไม้ที่ได้จัดแบ่งหรือกำหนดไว้ให้เป็นของชุมชน มีการจัดการ โดยชุมชน และเพื่อชุมชนจะได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและถาวรตามกฎหมายที่ชุมชน ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ

โกลด์ แพรททอง (2535 : 120) ป่าชุมชนคือรูปแบบของการจัดการป่าไม้ที่นำเอาความต้องการที่จะพึงพิงป่าของประชาชนมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่านั้น และให้ประชาชนนำมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่านั้น และให้ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าว เป็นผู้กำหนดแผนการ และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เสนห์ จามริก และคณะ (2536 : 13-15) กล่าวว่าป่าชุมชน เป็นขบวนการทางสังคมหรือการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน และหรือระดับเครือข่ายภายในระบบนิเวศน์แห่งหนึ่ง เพื่อทำการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรดิน-น้ำ-ป่า ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บนฐานของระบบความคิด ภูมิปัญญา อุดมการณ์ และสิทธิชุมชนซึ่งเน้นหลักการทางศีลธรรมและความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก จากคำนิยามของคำว่า “ป่าชุมชน” ที่มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน จะเห็นสาระสำคัญของป่าชุมชน อยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีพื้นที่ เพื่อเป็นพื้นที่ที่ชุมชนเข้าไปจัดการ เพื่อประโยชน์ของชุมชน
2. ต้องมีขบวนการของชุมชนในการเข้าไปจัดการ เพื่อประโยชน์ของชุมชน
3. ต้องมีการใช้ประโยชน์จากป่าตามความประสงค์ของชุมชนอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด รวมทั้งการสงวนเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นสามารถให้ผลได้อย่างยาวนาน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวความคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้คือ

1. มุ่งหวังให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบกันอยู่ในระบบธรรมชาติ มีศักยภาพที่สามารถให้ผลผลิตได้อย่างยั่งยืนถาวรและมั่นคง คือ มุ่งหวังให้เกิดความเพิ่มพูนภายในระบบที่จะนำมาใช้ได้ โดยไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

2. ต้องมีการจัดองค์ประกอบภายในระบบธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้มี ชนิด ปริมาณ และสัดส่วนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ละชนิดเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตามธรรมชาติ เพื่อให้อยู่ในภาวะสมดุลของธรรมชาติ

3. ต้องยึดหลักการของอนุรักษ์วิทยาเป็นพื้นฐาน โดยจะต้องมีการรักษา สงวน ปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในทุกสภาพทั้งในสภาพที่ดีตามธรรมชาติ ในสภาพที่กำลังมีการใช้และในสภาพที่ทรุดโทรมร่อยหรอ

4. กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการควบคุมและกำจัดของเสียมิให้เกิดขึ้นภายในระบบธรรมชาติ รวมไปถึงการนำของเสียอื่น ๆ กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

5. ต้องกำหนดแนวทางในการจัดการเพื่อให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในแต่ละสถานที่และแต่ละสถานการณ์

ในมุมมองของชาวบ้านได้ให้ความหมายของทรัพยากรที่ลึกซึ้งว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในลักษณะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจที่ต้องให้ความเคารพ จะเห็นได้จากประเพณีความเชื่อของชุมชน ซึ่งแสดงว่าทรัพยากรล้วนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตหรือดูแลอยู่ทั้งสิ้น โดยที่ความเชื่อเหล่านั้นเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลและความหมายต่อพฤติกรรมของคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านกระทำ และแบบแผนบรรทัดฐานต่าง ๆ ที่วางไว้สำหรับคนในชุมชนปฏิบัติ เช่น ความเชื่อที่ว่าป่าต่าง ๆ มีผีเจ้าป่าคอยดูแลอยู่ ทำให้ชาวบ้านเมื่อเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม้วางจะเป็นการเก็บบของป่า การตัดไม้ หรือล่าสัตว์ จะต้องทำพิธีบูชาเจ้าป่า เช่น ก่อนจะรับประทานอาหารจะต้องนำอาหารมาสังเวยเจ้าป่าก่อน ซึ่งในที่สุดนำไปสู่การกำหนดแบบแผนพฤติกรรมในการตัดไม้ และการเก็บของป่าของชาวบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นต้น เลิศชาย ศิริชัย (2545 : 43)

จากความเชื่อของชาวบ้านในเรื่องของการจัดการทรัพยากร ทำให้ชุมชนมีการจัดระบบการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับประเพณีของคน ชุมชนมองทรัพยากรว่าเป็นสมบัติของชุมชน ผู้ใช้จะต้องปฏิบัติตามจารีตของชุมชนนั้น กฎเกณฑ์การเข้าถึงทรัพยากรซึ่งเชื่อว่าใครก็มีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรได้ แต่ผู้ที่จะมีสิทธินั้นจะต้องเป็นสมาชิกของชุมชนเสียก่อน โดยชุมชนจะเป็นผู้รับรองสิทธิ์ดังกล่าว

เมื่อชาวบ้านมีสิทธิที่จะเข้าถึงทรัพยากรแล้ว ไม่ได้หมายความว่าจะใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรอย่างไรก็ได้ ชุมชนจึงต้องมีการกำหนดขอบเขตของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม่ให้การเข้าใช้ทรัพยากรของชุมชนเป็นการทำลายระบบนิเวศ ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเสื่อมโทรม

วิธีการจัดการทรัพยากรที่ชุมชนได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา ทำให้ชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชน มีหน้าที่ปกป้อง ดูแล และรักษาสืบทอดกันมา โดยที่ชุมชน

มีอำนาจตัดสินใจ และกำหนดรูปแบบรวมถึงทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านั้นเองได้ เพราะชุมชนได้ยึดถือเอาทรัพยากรเหล่านั้นเป็นสิทธิของชุมชน ซึ่ง “สิทธิชุมชน” ในที่นี้ไม่ใช่ระบบกรรมสิทธิ์ตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันตามกฎหมายตะวันตก แต่เป็นสิทธิในการใช้ประโยชน์ ซึ่งดำรงอยู่ควบคู่กับหน้าที่ในการดูแลรักษา และเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานของการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมาแต่เดิม การยอมรับสิทธิชุมชนจึงเป็นการส่งเสริมและพัฒนารากเหง้าของประชาธิปไตยในระดับรากฐานเป็นการเปิดโอกาสและการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถกำหนดวิถีชีวิตและทางเลือกของตนเอง และยังเป็นมาตรการสำคัญนำไปสู่การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป ยศ สันติสมบัติ (2536 : 36)

สิทธิชุมชน มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ในหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันภายในชุมชนเอง และระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้องในการดูแลทรัพยากรและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสิทธิชุมชนจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือหรือกลไกของความสมดุลต่อกระแสอำนาจและผลประโยชน์ เท่ากับว่าเป็นหลักประกันในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในที่สุด วิวัฒน์ คดิธรรมนิตย์ (2536 : 20)

จากแนวความคิดกระแสหลักที่พยายามแยกคนออกจากป่า ซึ่งได้มีงานวิจัยในเรื่องป่าชุมชนและสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่มีการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์โดยที่ไม่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนอีกด้วย และนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐยอมรับสิทธิชุมชนในทางกฎหมาย นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการต่อสู้กันของชนชายขอบที่มีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับป่ากับตัวแทนอำนาจรัฐด้วย และเพื่อให้พวกเขามีความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองกับอำนาจของรัฐและบุคคลภายนอก ก็ได้มีการนำเอาแนวความคิดในเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนมาใช้เพื่อเป็นการเสริมสร้างอำนาจให้ชุมชนมีสิทธิและความชอบธรรมที่จะอยู่ร่วมกับป่าได้ และมีอีกปัจจัยที่ทำให้สมาชิกของชุมชนเกิดจิตสำนึกร่วมกันต่อสู้เพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินชีวิตของชุมชนที่เป็นการทำลายป่าไม้ เช่น การใช้ประโยชน์จากป่าที่ผิดวัตถุประสงค์ การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน ความขาดแคลนน้ำใช้อุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง อีกทั้งการได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนและรัฐบาล ที่เกื้อหนุนให้การจัดการทรัพยากรประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของ ไชยา อุชนะภัย (2537:15) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบพื้นบ้านระหว่างชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาภาคเหนือตอนบน ซึ่งจากผลการศึกษาเห็นได้ว่าพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้พื้นบ้านนั้นมีจุดกำเนิดมาจากความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ และต่อมารูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ โดยวิธีการจัดการของชาวไทยพื้นราบนั้นเป็นผลจากปัจจัยภายนอก นั่นคือ บทบาทของ

องค์กรเอกชนพัฒนาชนบท ขณะที่การจัดการของชาวไทยภูเขาเป็นผลจากปัจจัยภายใน คือ ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมและความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงกระบวนการเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และบริบททางสังคมนั้นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

นักมนุษยวิทยาได้ให้คำจำกัดความของ “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การกินอาหาร การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารความคิดต่อกัน เป็นการมองถึงพฤติกรรมพื้นฐานที่เน้นความอยู่รอดและความเป็นจริงของชีวิต ก่อนที่จะคำนึงถึงความดี ความงามใด ๆ ส่วนในมุมมองของนิยพรรณ วรณศิริ (2540 : 37-38 ; 44-46) กล่าวถึงความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ในมุมมองของนักสังคมวิทยาไว้ว่า “วัฒนธรรม” เป็นกระบวนการอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง เพื่อให้เรียนรู้ ให้เกิดการดำรงชีวิตในรูปแบบเดียวกันของคนในสังคมและถ่ายทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง ทั้งนี้ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการคือ

1. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดมนุษย์ (Cognitive Systems) เป็นระบบทางชีวภาพ เพราะความคิดเกิดจากระบบสมอง ระบบประสาท และระบบจิตใจของมนุษย์
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในเมื่อวัฒนธรรมคือผลผลิตจากระบบความคิดมนุษย์ และมนุษย์ก็มีความคิดไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ย่อมจะมีผลให้เกิดวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปด้วย
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ มนุษย์รับถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อ ๆ กันมา โดยการอบรม สั่งสอน บอกกล่าว การสังเกต การลองผิดลองถูก บุคคลจะมีการเรียนรู้วัฒนธรรม ในสังคมของคนตั้งแต่เกิดจนโต
4. วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวม บุคคลมีการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคมเดียวกัน เพราะมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยลำพังได้ วัฒนธรรมที่ถูกนำมาปฏิบัติในสังคมก็จะกลายเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคม และเป็นมรดกของชนรุ่นต่อไปของสังคมนั้น

Williams R. (Richards , 1995 : 21) ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมโดยแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1. หมายถึง เรื่องราวของ กระบวนการทางสติปัญญา จิตวิญญาณ และความงดงาม

2. หมายถึง สิ่งที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวิถีของคนในสังคม

3. หมายถึง การงาน การปฏิบัติการใดที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผล สติปัญญา หรือกิจกรรมด้านศิลปะต่าง ๆ

วินัย วีระพัฒนานนท์ (2535 : 25-28) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่ทำให้เห็นเด่นชัดถึงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์อื่น ๆ เป็นสิ่งแสดงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีค่านิยมค่านิยมของตนไปสู่ลูกหลาน วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากความ

ต้องการทางพื้นฐานทางร่างกายและการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม มีการสะสมและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

วัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะของความเป็นมนุษย์มี 6 ประการคือ

1. ลักษณะการกินอาหาร

2. การมีที่อยู่อาศัย

3. การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

4. ความต้องการทางเพศดำรงเผ่าพันธุ์ และการรู้จักอดกลั้นต่อการแสดงออกทางเพศ

5. การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม อย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ แบบแผน

ในการอยู่ร่วมกัน

6. มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เป็นการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ก่อเกิดเป็นประเพณีแบบแผนทางครอบครัวทางสังคม ที่ต้องปฏิบัติเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นอีกรุ่นหนึ่ง

สุภาภรณ์ จันทวานิช (2529 : 28-32) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตโดยส่วนรวมของคนในสังคมหนึ่ง ๆ โดยวัฒนธรรมจะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นรูปธรรม คือสิ่งที่ปรากฏออกมาเป็นวัตถุ เป็นแบบแผนของพฤติกรรมเป็นเทคนิคที่ใช้กันอยู่ในสังคม

2. ส่วนที่เป็นนามธรรม คือเรื่องของความคิด ค่านิยม และความรู้สึก ซึ่งสามารถที่จะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ก็คือการปรากฏออกมาของส่วนที่เป็นวัฒนธรรมนามธรรมนั่นเอง

สมชาย หิรัญกิจ (2524 : 130-139) และเสถียร โกเศศ นาคะประทีป (2515 : 43-75) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมเป็นไปในแนวเดียวกันดังนี้ คือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น มีรูปแบบ ความงดงาม และมีแนวทางในการถือปฏิบัติ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยวิธีการเรียนรู้และเลียนแบบวัฒนธรรมของมนุษย์แบ่งออกได้เป็น 5 สาขาได้แก่

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้แก่ เครื่องแต่งกาย เครื่องมือทำมาหากิน และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ ศาสนา ความเชื่อ และความศรัทธา

3. วัฒนธรรมทางภาษา ได้แก่ภาษาพูด ภาษาเขียน และวรรณกรรมต่างๆ
4. วัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณี
5. วัฒนธรรมทางสุนทรียะ คือความงาม ความกลมกลืน และความไพเราะ เช่น ศิลปะสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรมและปราณีตศิลป์

วัฒนธรรม ถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว และเป็นตัวเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศที่สำคัญ นิคม มูสิกะคามะ และคณะ (2538 : 7) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า หมายถึง ความเจริญงอกงามซึ่งเป็นมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสร้างสมสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตรกรรมและผลิตผลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ พัฒนา ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างเจตทัศน์ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสันติภาพ สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษย์ ซึ่งอารยธรรม คือ ความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนฐานศีลธรรมและกฎหมาย

เฉลียว บุรีภักดี (นิคม มูสิกะคามะและคณะ , 2538 : 6) ให้ความหมายของวัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคมรวมถึงวิถีกระทำต่าง ๆ ทุกอย่างทั้งหมดทั้งสิ้น นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความหมาย วิถีจรรยาและขนบส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตทั้ง เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อการเหล่านั้น ก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งของที่นำมาจากธรรมชาติ หรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นใหม่ก็ตาม ขณะที่ เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538 : 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นตราประจำสังคม ซึ่งสามารถบ่งบอกให้รู้ว่าคนกลุ่มนั้นเป็นคนกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มกัน

นอกจากนี้ คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537 : 25) และอมรา พงศาพิชญ์ (2537 : 1) ให้ความหมายของวัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น มิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณอาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม และหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535: 81) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นสิ่งที่ดำรงและมีคุณค่าที่คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ หรือแสดงออกมาซ้ำนานในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปกรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมควรค่าแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอด

ยศ สันตสมบัติ (2536 : 11) ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่า มักจะเน้นถึงระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมมิใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมคือกฎระเบียบ หรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนในสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 99) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมว่ามีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดการระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

จากการศึกษาการให้นิยามความหมายของวัฒนธรรม สรุปได้ว่า วัฒนธรรมคือพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกับคนในกลุ่มสังคมอื่น พฤติกรรมดังกล่าวคือ สิ่งที่เกิดจากปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชน อีกทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อพฤติกรรมเหล่านี้ได้เกิดเป็นประโยชน์ต่อทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้ถูกกลั่นกรองให้เกิดเป็นความงดงาม สร้างสรรค์ จนกลายเป็นที่ยอมรับของชุมชนแล้วก็ถูกนำมาปฏิบัติ ยึดถือและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีวิธีการถ่ายทอด เรียบรู้ สิ่งที่เป็นวัฒนธรรม หรือพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ แต่สำหรับอีกสังคมหนึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ยอมรับและปฏิบัติไม่ได้ ดังนั้นจึงสามารถสรุปลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมได้ว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติกันโดยทั่วไปในสังคมหรือชุมชนนั้น และมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน อีกทั้งมีการถ่ายทอดสืบต่อกันจากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งต่อกันมา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนะ (2548 : 4) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่เน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของ สังคม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือ ชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้ง ได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อ การรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยว เชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ชาญวิทย์ เกษนครศิริ (2540 : 1-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการ ท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและ วิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ การท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความ เกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

The European Association for Tourism and Leisure Education หรือ ATLAS (Richards, 1995 : 24) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเดินทางของผู้คนไปสู่ สิ่งดึงดูดในทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่มีตนเองมีหรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นการแสวงหา ความรู้และค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งเป็น การให้คำจำกัดความเฉพาะ (Technical Definition) เอาไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการ เดินทางของผู้คนเข้าไปสู่สิ่งดึงดูดใจเฉพาะอย่างทางวัฒนธรรม เช่น มรดกวัฒนธรรม ศิลปกรรม ประเพณี การแสดง การละเล่นที่มีอยู่ภายนอกชุมชนของตน

Irish Tourism Board (Richards , 1995 : 23) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสนองตอบความตั้งใจและความสนใจทั้งหมดหรือบางส่วนอันเป็นการเพิ่มความปิติยินดี พึงพอใจของคนที่มีต่อแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม

World Tourism Organization (Richards , 1995 : 23) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเอาไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางด้านวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study Tour) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษารัชมชาติ หรือศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา

The European Center for Tradition and Regional Cultures หรือ ECTARC (Richards , 1995 : 22) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันได้แก่

1. โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต
3. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ
4. ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย
5. การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
6. ภาษาและวรรณกรรม
7. ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวข้องกับศาสนา
8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมย่อย

พลอยศรี โปราณานนท์ (2539 : 94) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นการทำให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นถึงความหมายหลากหลายทางชีวภาพและมิติทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ

Suger (พลอยศรี โปราณานนท์ 2539 : 94) กล่าวถึงส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรม การศึกษาลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่นและกิจกรรมยามว่าง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 5) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม”

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ในด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องเล่าและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดในที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่มีความแตกต่างจากท้องถิ่นของตน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นการพักผ่อนหย่อนใจและได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ พบวัฒนธรรมที่แตกต่างไป ได้พบขนบธรรมเนียมประเพณีใหม่ ๆ การท่องเที่ยวจึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ทำงาน การที่ได้พักผ่อนจากการทำงานที่เหน็ดเหนื่อยเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของการดำรงชีวิต และเมื่อการท่องเที่ยวได้เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ ก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ แก่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็เรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่ถูกใช้ระหว่างการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมภายในชุมชน รวมถึงเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับระหว่างชุมชนกับกลุ่มนักลงทุน ฉะนั้นควรที่จะคำนึงผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นการลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น รวมถึงความขัดแย้ง เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นการที่ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหรือว่าเกิดขึ้นมาแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้ามาวางแผนเพื่อจะปรับตัวรับมือ สร้างความพอใจให้กับทุกฝ่าย สำหรับมนัส สุวรรณ (2541:55-60) ได้กล่าวถึงการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ดีจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ การรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity) คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเติบโต ไม่ก่อให้เกิดการสูญเสียต่อต้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

และสังคมมากจนเกินไป ซึ่งได้เสนอแนวทางการจัดการเพื่อขีดความสามารถในการรองรับการ
ท่องเที่ยวไว้หลาย ๆ แนวทางดังนี้

1. แนวทางที่อิงสิ่งแวดล้อม (an environmentally based perspective) เสนอว่า
การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องข้องกับการรักษาสมดุล ระหว่าง
สภาพแวดล้อม ทางกายภาพ กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยให้มีการกำหนดสถานะของ
แหล่งท่องเที่ยวที่น่าปรารถนาไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นเกณฑ์สำหรับประเมินผลกระทบของการ
ท่องเที่ยว

2. แนวทางที่อิงการตลาด (a market-driven approach) เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยว
เพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไม่สามารถรองรับได้ จะส่งผลให้ความปรารถนาของนักท่องเที่ยวที่มีความ
ต้องการหรืออุปสงค์ทางการตลาดลดลง จึงต้องมีมาตรการ เพื่อนำมาแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวไว้
อาจจะเป็นรูปแบบของการขยาย การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว หรือจำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
ลดลงก็ได้

3. แนวทางที่อิงชุมชน (a community – based perspective) มุ่งเน้นที่ความสามารถ
ในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนก่อนที่ชุมชนบริเวณดังกล่าวจะรู้สึกถึงผลกระทบในทางลบ
ที่เกิดขึ้น การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ตามแนวทางนี้ จำเป็นต้องอาศัย
การสร้างความเห็นพ้องต้องกันระหว่างทุกฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้อาศัย หน่วยงานราชการและเอกชน
เพื่อกำหนดสถานะที่พึงปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยว

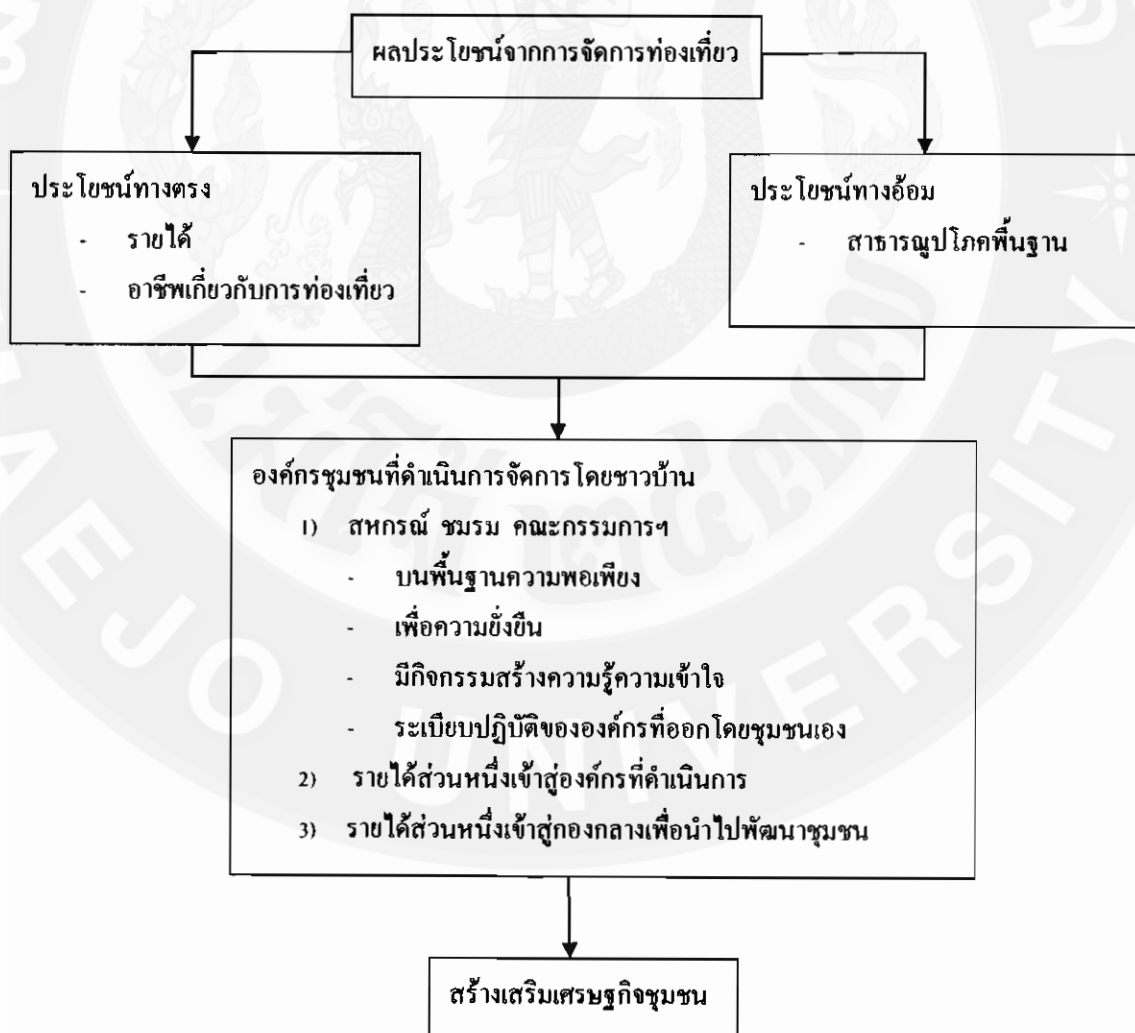
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว นั้น สมชาย สนั่นเมือง
(2541:25-33) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว นั้น มีส่วนสำคัญ
ไม่น้อยทั้งนี้ความเกี่ยวข้องหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยว จะสามารถกำหนดได้ใน
2 ลักษณะคือ

1. ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คือ การสร้างแรงงาน
การพัฒนาอาชีพท่องเที่ยว เกิดระบบตลาด เกิดระบบผลิตวัตถุดิบ เป็นแหล่งรายได้ และครอบครัว
ในชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลประโยชน์ทางสังคม คือ เกิดการพัฒนา
ในทางสร้างสรรค์กับสังคม การติดต่อที่มีรูปแบบมากขึ้น มีการสร้างสิทธิหน้าที่และความ
รับผิดชอบแก่ประชากรในชุมชน ระบบสาธารณูปโภค และการบริหารทางสังคม เช่น ความ
ปลอดภัยและการมีระเบียบอิสระของสังคมจะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวก คือ
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม และผลกระทบทางลบ คือ ความทุกข์โทรมทางสังคมที่
เนื่องมาจาก การจัดการไม่ดี โครงสร้างการบริหารชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป เพราะสาเหตุในการ

จัดการชุมชนไม่ดีเช่นกัน ดร.ชนิ เอมพันธ์ ได้กล่าวในเอกสารการประชุมชนเชิงปฏิบัติการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกองทุนอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545:51-53) ซึ่งกล่าวถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่น ไว้ดังนี้

แนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มที่การสร้างจิตสำนึก ร่วมกันของคนในชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือ และสนับสนุนของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การชุมชน วัด และองค์กรเอกชน ประชาชนชาวบ้าน มีการฝึกอบรมวิทยากร ด้านการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน ควรจัดให้มีแบบแผนแม่บทการท่องเที่ยว โดยชุมชน โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน บนพื้นฐานของความต้องการของชุมชน และจัดตั้งกองทุนเพื่อการท่องเที่ยว ให้องค์กรชุมชนได้นำเสนอโครงการ

ภาพ 2 แนวคิดการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 12-13) ได้กำหนดทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเริ่มมีได้ตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ การได้รับประโยชน์ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการต่อรอง
เชิงอำนาจ : กรณีศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
มีรายละเอียดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ หมู่บ้านปางแดงใน หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงดาว
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ประชากรชาวบ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 254 คน 51 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยกำหนด
เกณฑ์อายุเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจนถึงอายุ 70 ปี ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1. ชาวบ้านอาวุโสของหมู่บ้าน อายุระหว่าง 50-70 ปี จำนวน 5 คน
2. ชาวบ้านกลุ่มวัยทำงานอายุ 21-49 ปี จำนวน 5 คน
3. กลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-20 ปี จำนวน 5 คน
4. กลุ่มแกนนำชุมชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงสังคมประกอบด้วยข้อมูลมือสอง ที่รวบรวมประวัติ
หมู่บ้านปางแดงใน ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของประชากร ข้อมูลทางด้าน
พื้นที่และข้อมูลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยว นอกจากนั้นผู้วิจัยได้
สร้าง แบบสอบถาม ขึ้นมาตามแนววัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
(Participation Observation)

โดยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 คน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพบุคคล

ตอนที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชากรบ้านปางแดงใน

ตอนที่ 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวด้าน สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. หนังสือขอความร่วมมือ ในนามโครงการบัณฑิตวิทยาลัย และในนามผู้วิจัยถึงผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. ประสานงานโดยตรงกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการที่อยู่ในกลุ่มที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ หากคำร้อยละ คำเฉลี่ย สรุปบรรยาย
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชากรของหมู่บ้านปางแดงใน ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้
5. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีชาวบ้าน (PRA) ถอดรหัส (Decoding) จากปรากฏการณ์ที่ค้นพบ
6. วิเคราะห์และอธิบายโดยมีทฤษฎีรองรับ
7. พิสูจน์และยืนยันตามทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาในเชิงสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์ตามแนวคิดเชิงทฤษฎี แบ่งตามประเด็นดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคาระอั้งในประเทศไทย
2. การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางสังคม
3. ผลของการจัดการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการปรับตัวต่อรอง
เชิงอำนาจ : กรณีศึกษา ชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนดาระอั้งในประเทศไทย

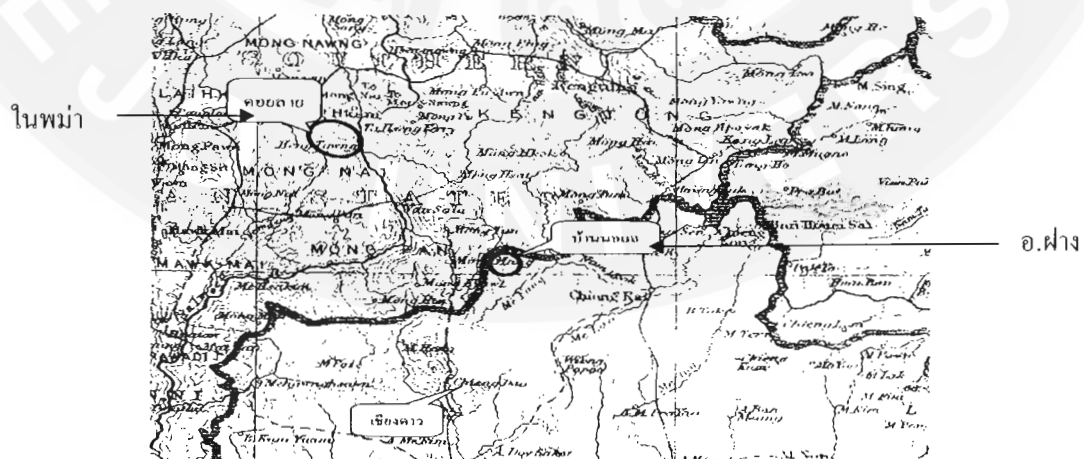
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางสังคม

ตอนที่ 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐาน ของชุมชนดาระอั้งในประเทศไทย

การตั้งถิ่นฐาน

ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2524 เป็นช่วงแรก ๆ ที่ดาระอั้งย้ายมาอยู่ตามตะเข็บชายแดน
มากมายหลายกลุ่ม ตั้งเป็นหมู่บ้านตะเข็บชายแดน ติดต่อรัฐจ๊กทหารไทยและชาติพันธุ์ในเขตนั้น
เป็นอย่างดีหมู่บ้านที่อยู่ริมตะเข็บชายแดนในเขตพม่า เป็นที่รวมกลุ่มชาวดาระอั้งซึ่งอพยพเดินทาง
หนีสงครามจากหลายๆหมู่บ้านในพม่ามาอยู่ร่วมกัน

ภาพ 3 แผนที่การอพยพของชาวดาระอั้ง

จากนอแลสู่เชียงดาว

เมื่อบ้านนอแลไม่สามารถรองรับชาวคาระอั้งทั้งหมดที่เดินทางอพยพเข้ามาได้ พวกเขาจึงกระจัดกระจายไปทำมาหากินในที่ต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ชีวิตของชาวคาระอั้งแต่ละคนมีเรื่องราวของการเดินทางที่แตกต่างกัน ก่อนที่พวกเขาจะมาปักหลักตั้งถิ่นฐานดังปัจจุบันเพื่อความชัดเจนในประเด็นนี้ จะนำเสนอภาพตัวอย่างของ ชาวคาระอั้ง 3 คน เป็นตัวแทนของเรื่องราวการเดินทางของชาวคาระอั้ง ได้แก่ ลุงคำ จองตาล (หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงใน) ลุงบุญช่วย หรือ นายจองเออ มานิล (หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงนอก) และลุงอินพรม จองตาล น้องชายของลุงคำ (ปัจจุบันอาศัยอยู่ในหมู่บ้านปางแดงนอก)

ประเด็นที่น่าสนใจและควรทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นสำหรับกลุ่มคนอพยพ เช่น ชาวคาระอั้งในประเทศไทยคือ นอกจากชาวคาระอั้งจะให้ความสำคัญกับการนับถือสายตระกูลญาติพี่น้องแล้ว การมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างกลุ่มคนที่อพยพมาซูดเดียวกันหรือ ในช่วงเวลาเดียวกันจะถือได้ว่าเป็นเสมือนญาติ เป็นคาระอั้งพวกเดียวกัน เพราะถือว่ามี ความทุกข์ร่วมกัน มาตั้งแต่เริ่มต้น ส่วนคาระอั้งที่อยู่ในหมู่บ้านที่แตกต่าง แม้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน แต่บางครั้งความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมหรือการแบ่งปันจะมีน้อยกว่า

ภาพ 4 ลุงคำ จองตาล หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงใน

ลุงคำ จองตาล หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงใน

หากจะกล่าวถึงคาระอั้งที่เชียงดาว หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องกล่าวถึงลุงคำ จองตาล ลุงคำเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่ย้ายจากหมู่บ้านนอแลมาลงหลักปักฐานที่เชียงดาว มีเรื่องเล่ามากมายที่กล่าวถึงสิ่งเกิดขึ้นกับกลุ่มลุงคำ เรื่องราวเหล่านี้ถูกถ่ายทอดผลิดซ้ำในรูปแบบต่างๆ ผู้คาระอั้ง

รุ่นหลังที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่เชิงดาว ราวกับจะดกขำความชอบธรรมในการอยู่อาศัยของพวกเขา ในพื้นที่แห่งนี้ ในปีพ.ศ. 2526 ชาวคาระอั้งจากหมู่บ้านนอแล 3 ครอบครัวได้เดินทางรับจ้างทั่วเขต อำเภอฝางและอำเภอเชิงดาวจนได้พบกับชาวจีนฮ่อ ทำสวนชาอยู่บริเวณบ้านแม่จอน อำเภอเชิงดาวจึงได้รวมกลุ่มกันรับจ้างเก็บใบชา และอาศัยอยู่บริเวณบ้านแม่จอน แม้การรับจ้างเก็บชาในช่วงเวลานั้นค่าแรงต่ำเพียงกิโลกรัมละ 2 บาท หากแต่แรงจูงใจที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจทำงานคือ พวกเขาสามารถปลูกข้าวในพื้นที่สวนชาที่ต้นยังไม่โตเต็มที่ได้ ต่อมาสวนชาต้องการแรงงานจำนวนมากนายจ้างจึงให้ไปปรับญาติพี่น้องจากหมู่บ้านนอแลมาเป็นแรงงานเพิ่ม ลุงคำซึ่งเป็นผู้นำการอพยพในขณะนั้นจึงชักชวนลุงอินพรม และเพื่อนฝูงที่มาจากคอกหลายพร้อมๆกันรวมเดินทางไปแม่จอน 4 -5 คน พวกเขาได้เห็นสภาพป่าเต็งรัง มีป่าดิบชื้นอยู่ทางทิศใต้ พื้นที่สามารถทำไร่ข้าวได้อีกทั้งยังมีไร่เหล่าที่ถูกทิ้งพักตัวอยู่ รวมถึงสภาพอากาศคล้ายคลึงกับที่เคยอยู่แถบคอกหลาย และเห็นว่าสภาพความเป็นอยู่ของคาระอั้งทั้ง 3 ครอบครัวมีความมั่นคงกว่าตัวเองที่อยู่นอแล ทั้งยังไม่ต้องคอยหลบทหารขุนสำ ไม่มีทหารป่า ไม่ต้องกลัวเสียปืน และสามารถปลูกข้าวไร่ได้ พวกเขาทั้งหมด 11 ครอบครัวที่อพยพมาจากคอกหลายช่วงเดียวกันจึงตัดสินใจย้ายครอบครัวตัวเองมาอยู่ในบ้านแม่จอน อำเภอเชิงดาว เพื่อรับจ้างเก็บใบชา

ในวันที่เดินทางมาดูแม่จอน ได้ค้างคืนที่สำนักสงฆ์หน้าถ้ำ (หน้าโรงเรียนปางแดงในปัจจุบัน) ซึ่งมีพระสงฆ์และเณรจำวัดอยู่ที่นั่น ชาวคาระอั้งเป็นชาวพุทธที่เคร่งศาสนา จึงได้เข้าไปกราบไหว้และขอค้างคืน พร้อมทั้งบอกเล่าความต้องการเข้ามาอยู่ที่แม่จอน พระสงฆ์ก็ได้บอกชาวบ้านว่า จะอธิษฐานดูว่า หากคาระอั้งมีบุญร่วมกันได้มาอยู่ที่นี้ก็ขอให้น้ำในลำห้วยข้างสำนักสงฆ์ขึ้นเต็ม ลำห้วยซึ่งขณะนั้นแห้งขอด ชาวบ้านฟังแล้วรู้สึกว่าคุณคงไม่มีบุญพอ เพราะดูท่าทางน้ำในห้วยจะแห้งมานาน แต่แล้วก่อนรุ่งสาง กลุ่มตัวแทนชาวคาระอั้งที่นอนอยู่หน้าถ้ำได้ยินเสียงดัง "ตึก ตึก" ทำให้ตกใจตื่น และเมื่อลุกขึ้นมาดูก็พบว่า น้ำไหลมาเต็มลำห้วย ทำให้พวกเขายังเชื่อมั่นว่าตัวเองมีบุญร่วมกับแผ่นดินและ ผู้คนบริเวณนี้ เรื่องเล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดไปสู่กลุ่มคาระอั้ง เพื่อดกขำถึงความมั่นใจในการอยู่รอดของคนในสังคมใหม่

เมื่อลุงคำ ลุงอินพรมและเพื่อนเดินทางมาถึงแม่จอนก็หาที่ตั้งบ้านเรือน ใกล้เคียงสวนชา พวกเขาถามหาเจ้าของที่ดินบริเวณนั้นจากชาวปกากะญอที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงก็ไม่ได้รับคำตอบว่าเป็นที่ดินของใคร พวกเขาจึงได้พากันสร้างบ้านอยู่บริเวณนั้น เนื่องจากที่ดินในแถบแม่จอนเป็นไร่เหล่าเก่าของชาวปกากะญอ ด้วยวิถีการผลิตที่ใกล้เคียงกัน กลุ่มคาระอั้งจึงทราบทันทีว่าที่ดินเหล่านี้ยังมีเจ้าของ พวกเขาจึงติดต่อหาเจ้าของและขอแบ่งที่ไร่เหล่าเพื่อปลูกข้าว เมื่อได้รับการแบ่งสรรโดยไม่คิดค่าเช่า พวกเขาจึงปลูกข้าวไร่แต่ปลูกได้เพียงฤดูกาลเดียว ลุงคำและพวกก็ต้องโยกย้าย อีก ครั้ง

ขณะที่ชาวคาระอั้งอาศัยอยู่บ้านแม่จอนได้ไม่นานนัก มีสามเณรท่านหนึ่งชื่อ เณรประภาส จำวัดอยู่ที่สำนักสงฆ์หน้าถ้ำรุคงค์เข้าไปถึงในหมู่บ้านแม่จอน ได้พบกับชาวคาระอั้ง ซึ่งเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด ชาวคาระอั้งได้ถวายเพลและทำบุญ ต่อจากนั้นได้เดินทางออกมาทำบุญ ที่สำนักสงฆ์บ่อย ๆ เณรประภาสเห็นว่าชาวคาระอั้งกลุ่มนี้มีเด็กเป็นจำนวนมาก จึงชวนออกมาเรียน หนังสือที่หน้าถ้ำ ซึ่งในช่วงเวลานั้นการศึกษาจากโรงเรียนบ้านทุ่งหลุกในเขตอำเภอเชียงดาวกำลัง ขยายตัวทำให้มีครูอาสาสมัคร มีเด็กชาวคาระอั้งมาเรียนประมาณ 7 - 8 คน แต่ระยะทางจาก แม่จอนมาถึงโรงเรียนค่อนข้างไกล โดยเฉพาะในหน้าฝนต้องข้ามลำห้วยถึง 13 สาย ประกอบกับ บ้านแม่จอนเป็นหมู่บ้านที่ใกล้ป่าและต้นน้ำ ชาวปกากะญอได้เคยพุดคุยและขอให้ชาวคาระอั้ง ออกจากพื้นที่กลุ่มคาระอั้งจึงได้ปรึกษากันเพื่อแสวงที่ใหม่เพื่อตั้งบ้านเรือน หลังจากนั้นเณร ประภาสจึงได้ช่วยติดต่อคนเมืองคนหนึ่ง ชื่อ ลุงอู่ หมั่นแสน อายุ 71 ปีมีนิสัยชอบเข้าป่าล่าสัตว์ ได้ขึ้นมากบุงเบิกที่ดินบริเวณปางแดงในเป็นจำนวนมาก ช่วงต้นปี 2527 ชาวคาระอั้งจึงได้ขอซื้อ ที่ดินไร่เก่าเพื่อตั้งหมู่บ้าน จำนวน 10 ไร่ในราคา 2,000 บาท เมื่อหมู่บ้านเริ่มเข้าที่ บางคนที่ยังมีเงิน ก็ติดต่อขอซื้อที่จากชาวสิขู เพื่อทำไร่ (ไม่มีเอกสารสิทธิ์)

จนกระทั่งปี 2532 ลุงคำและชาวคาระอั้ง ชาวสิขู และคนเมือง ทั้งหมด 70 คน ถูกจับ ข้อหาบุกรุกป่า และได้รับการอภัยโทษในปี 2535 เมื่อออกจากห้องขังเจ้าหน้าที่ป่าไม้อนุญาต ให้กลับมาอาศัยและทำกินในพื้นที่เดิมได้แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่มีการอพยพเข้ามาเพิ่มและไม่บุกรุก ป่าเพิ่มลุงบุญช่วย หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงนอกลุงบุญช่วย หรือนายจองเออ มานิล ย้ายจากบ้าน นอแลในช่วงปี 2526 เช่นกันในเดือนไข่เดียวกับลุงคำ ขณะนั้นจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาจ้างชาว คาระอั้งจำนวนมากให้ไปปลูกสวนป่าที่ห้วยโมง อำเภอฝาง ค่าแรงวันละ 32 บาท ลุงช่วยและ ครอบครัวที่อพยพมาด้วยกันจึงไปปลูกป่าอยู่ประมาณ 3-4 ปี เมื่อลุงคำและพวกย้ายออกจากแม่จอน น้องชายของลุงช่วยจึงชักชวนให้มาอยู่ที่บ้านแม่จอนแทนพวกลุงคำ ในปี 2529

ต่อมาในปี 2532 ลุงช่วยถูกตำรวจจับพร้อมกับพวกลุงคำแต่ได้รับการปล่อยตัวก่อน ในปี 2533 เนื่องจากมาอยู่ที่หลังในฐานะลูกจ้างสวนชา จึงรอดพ้นจากข้อหาบุกรุกป่า เมื่อออกจาก กุก ลุงช่วยจึงกลับมาอาศัยอยู่ที่แม่จอนดังเดิม และในช่วงนั้นมีการสำรวจและทำบัตรบุคคลบนพื้นที่ สูง ลุงช่วยจึงได้บัตรสีฟ้า ต่อมาในปี 2536 ชาวสิขูชื่อนายสวนได้ชักชวนให้ลงมาอยู่ที่หมู่บ้าน ปางแดงนอก (บริเวณที่เป็นปือกคริสต์ในปัจจุบัน) เนื่องจากใกล้โรงเรียนและ โรงพยาบาล อยู่ที่ปือก คริสต์ประมาณ 9 ปี ก็สามารถเก็บเงินซื้อที่ดินจากนายมดคำ จำนวน 3 งาน ราคา 15,000 บาท (บริเวณที่เป็นหมู่บ้านปัจจุบัน) เป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เมื่อซื้อที่และเริ่มปลูกบ้านก็มีเพื่อน ชาวคาระอั้งมาขออยู่ด้วย 7-8 หลังคาเรือน ขณะที่กำลังสร้างบ้านก็ถูกจับอีกครั้งในปี 2541 และถูก ปล่อยตัวในปีเดียวกัน เมื่อถูกปล่อยตัว ลุงช่วยก็กลับมาตั้งหลักสร้างบ้านจนเสร็จ ต่อมาลุงช่วยเลิก

กับภรรยา (แม่ของอาตี) จึงได้แบ่งที่ดินในหมู่บ้านออกเป็น 2 ส่วน และยกส่วนหนึ่ง ให้ภรรยาเก่า หลังจากนั้นชาวคาระอั้งก็ทยอยมาขออาศัยอยู่กับลุงช่วยและภรรยาเก่าเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ แทนจะไม่สามารถรับคนเพิ่มได้อีก ดังปัจจุบัน บ้านหนึ่งหลังจะมีชาวคาระอั้งอาศัยอยู่ประมาณ 2-3 ครอบครัว มีเตาไฟตามจำนวนครอบครัว หากมีเรื่องบาดหมางกันก็แก้ปัญหาโดยการสร้างบันไดขึ้นบ้านคนละฝั่ง

ต่อมาในปี 2547 ชาวคาระอั้งถูกจับอีกครั้ง แต่มีผู้มาช่วยประกันตัว ขณะนี้ยังอยู่ระหว่างคดีทั้งหมด 48 คน

ระบบการผลิตของชุมชนคาระอั้ง

ระบบการผลิตของชาวคาระอั้งให้ความสำคัญกับการผลิตข้าวเพื่อการบริโภค โดยเป็นการผลิตในลักษณะไร่ย้ายที่ (shifting cultivation) เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น คะฉิ่น ว้า อาข่า พะโอ โดยกลุ่มชนบางกลุ่ม เช่น อาข่า และกะฉิ่น ทำการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจด้วย ในขณะที่คาระอั้งกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐบาลจาน ปลูกชาเป็นพืชเศรษฐกิจ (Renard, 1988:115) ในงานของ Cemeron (Lebar et al.,1964:123) ได้ระบุว่าในช่วงเวลาที่ Cemeron ทำการศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงปี 1910 นั้น การปลูกชาเพิ่งเริ่มต้นได้ ไม่นานในหมู่คาระอั้งรูไม ทางตอนเหนือของเมืองตองเป็ง ในขณะที่งานของ Scott เริ่มเข้ามาทำการศึกษาในช่วงทศวรรษ 1890 นั้น ยังไม่มีไร่ชาขนาดใหญ่ที่มุ่งเพื่อการผลิตเชิงพาณิชย์ แต่งานของ Milne ระบุว่าในช่วง 1910 นั้น กิจการค้าขาย ชา ในพื้นที่มีทั้งกิจการขนาดเล็ก กิจการขนาดใหญ่ (Lebalet et al.,1964: 123) อย่างไรก็ตามพื้นที่ในเขตปกครองเมืองตองเป็งนั้นเต็มไปด้วยไร่ชาขนาดใหญ่ ประชากรคาระอั้งซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเขตปกครองตองเป็งประมาณร้อยละ 90 ปลูกชาที่ผลิตโดยชาวคาระอั้งนี้เป็นชาที่มีคุณภาพดีมาก ส่งขายออกไปทั่วรัฐจาน (Aye Kyan , 1988 : 222 , Sargent, 1994 : 134) ทั้งผ่านพ่อค้าชาวจีน ไทใหญ่ พม่า อินเดีย รวมทั้งพ่อค้าชาวคาระอั้งเอง (Lebar et al., 1964: 123) แต่การผลิตชาเพื่อส่งออกไปนอกประเทศนั้นขายตัวอย่างมากภายในช่วงเวลาที่อังกฤษเข้ามาปกครอง ชาที่ชาวคาระอั้งปลูกนอกจากจะถูกส่งขายทั่วพม่าแล้วยังถูกส่งออกขายยังออสเตรเลียและศรีลังกาผ่านบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา (Bombay Burma) โดยที่พ่อค้าชาวคาระอั้งไม่ได้มีส่วนร่วมในการส่งชาออกขาย ยังต่างประเทศแต่อย่างใด (Aye 1988 :222-224)

ในขณะที่การปลูกชาเพื่อการพาณิชย์พบมากในพื้นที่แถบเมืองตองเป็ง น้ำค่าน้ำชา แต่ชาวคาระอั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตอนใต้ของรัฐจานแถบเชียงตุง บอกว่าแถบเมืองเชียงตุงมีการปลูกชาเพียงเล็กน้อยสำหรับการบริโภคเท่านั้น การปลูกชาไม่ได้แพร่หลายมากนัก

ชาวคาระอั้งเชียงตุงให้ความสำคัญกับการปลูกข้าวไร่มากกว่าการปลูกชาเพื่อขาย การที่คาระอั้งในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐบาลปลูกชาอย่างแพร่หลาย อาจเป็นผลจากสภาพภูมิประเทศสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่สูงอากาศหนาวเย็น การปลูกข้าวได้ผลผลิตไม่ดึนัก ในขณะที่การปลูกชาได้ผลผลิตดีกว่า แดกต่างจากพื้นที่ตอนใต้ของรัฐบาลซึ่งการปลูกข้าวให้ผลผลิตดี

ระบบการผลิตของชุมชนคาระอั้ง ทางรัฐบาลตอนใต้เป็นการผลิตเพื่อยังชีพ (subsistence) ซึ่งอยู่บนหลักการจริยธรรมของการยังชีพ (subsistence ethic) (อริยญา สิริผล, 2545 : 39) เช่นเดียวกับที่ปรากฏในสังคมหลายแห่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของครัวเรือน ในสังคมคาระอั้ง ข้าวเป็นผลผลิตที่มีความสำคัญที่สุดต่อความมั่นคงของครัวเรือน เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความมั่นคงแห่งชีวิต ในขณะที่เดียวกันก็บ่งบอกถึงฐานะของครัวเรือนด้วย ชาวคาระอั้ง บอกว่า “คนยากจน คือ คนที่ข้าว ไม่พอกิน” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้าวในวิถีชีวิต ในวิถีคิดของชาวคาระอั้ง ครัวเรือนคาระอั้งจึงต้องพยายามทำการผลิตให้ได้เพียงพอกับการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน เพื่อให้เห็นภาพระบบการผลิตเพื่อยังชีพของชาวคาระอั้ง ในหัวข้อนี้จะนำเสนอถึงรูปแบบการผลิตของชุมชนคาระอั้งกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตอนใต้ของรัฐบาล โดยเฉพาะแถบเชียงตุง ซึ่งเป็นการผลิตแบบย้ายที่ (shifting cultivation) การจัดการที่ดิน การจัดการแรงงาน และพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับการผลิต

การทำไร่แบบย้ายที่ (shifting cultivation) และวัฏจักรการผลิต

การผลิตเพื่อยังชีพของชุมชนคาระอั้ง เป็นระบบการเกษตรแบบย้ายที่ (shifting cultivation) ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่แพร่หลายอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาเป็นเวลาชยาวนาน (Spencer, 1966: 4; Pelzer, 1978: 270) การผลิตแบบย้ายที่ของชาวคาระอั้งนั้นเป็นการใช้พื้นที่เพาะปลูกระยะสั้นและทิ้งพื้นที่ไว้นาน หรือเรียกว่า short cultivation – long fallow (Kunstadter and Chapman, 1978:7) โดยชาวคาระอั้งจะทำการผลิตในผืนดินเพียง 1 ปีเท่านั้น ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นมากและปล่อยผืนดินทิ้งไว้ให้ฟื้นตัวราว 5-7 ปี ก่อนเวียนกลับมาใช้พื้นที่เดิมอีกครั้งหนึ่ง ด้วยเหตุผลว่าการปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำในพื้นที่เดิมทำให้ดินขาดความสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้ก็น้อย ในขณะที่การใช้ที่ดินเพียง 1 ปี แล้วหมุนเวียนไปใช้พื้นที่แห่งใหม่ทำให้ดินยังคงความอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตมากโดยไม่ต้องใช้ปุ๋ย หรือยาฆ่าแมลง แต่ละครัวเรือนซึ่งเป็นหน่วยการผลิตในสังคมคาระอั้งจะมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกไม่น้อยกว่า 5 แปลง การปลูกข้าวไร่ในบางปีอาจใช้ที่ดินเพียง 1 แปลง แต่ในบางปีก็อาจต้องใช้ผืนดินหลายแปลง หากชาวคาระอั้งคำนวณแล้วว่าที่ดินมีขนาดเล็กจนไม่สามารถทำการผลิตข้าวบนที่ดินแปลงเดียวได้เพียงพอแก่ความ

ต้องการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน นอกจากไร่ข้าวแล้ว ชาวคาระอั้งยังมีพื้นที่อีกแห่งซึ่งมีขนาดเล็กกว่า เป็นพื้นที่สำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ผัก และฝิ่นในบางครัวเรือน ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้บ้านมากกว่าไร่ข้าว

ฤดูกาลผลิตใหม่ของชาวคาระอั้งเริ่มต้นขึ้นด้วยการมองหาพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกข้าวในปีถัดไป ในกรณีของครัวเรือนที่เพิ่งตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งพื้นที่ไร่เก่าที่ปล่อยทิ้งไว้ให้ฟื้นตัวยังมีระยะเวลาไม่นาน คือ น้อยกว่า 5 ปี ชายผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือน และผู้ชายที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนจะเริ่มมองหาพื้นที่ป่าสำหรับการบุกเบิกเป็นพื้นที่ไร่ข้าว ในกรณีนี้พื้นที่ป่ามักจะเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ (primary forest) ซึ่งไม่มีครัวเรือนใดจับจอง การเลือกพื้นที่ป่าธรรมชาติมาทำไร่นี้ต้องคำนึงถึงลักษณะของพื้นที่ ไม่ใช่พื้นที่ซึ่งอยู่สูงชันเกินไป หากเป็นพื้นที่สูงชันที่ได้จะลิบผลผลิตที่ได้อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือน และคำนึงถึงระยะทางระหว่างพื้นที่ไร่ไปยังชุมชน

ส่วนครัวเรือนที่ตั้งชุมชนในพื้นที่มานานแล้ว ซึ่งมีที่ดินเก่าหลายแปลงทิ้งไว้ให้ฟื้นตัวไม่ต้องแสวงหาพื้นที่แห่งใหม่ โดยพื้นที่ไร่เก่าที่เคยทำกินและถูกปล่อยทิ้งไว้หลายปีจนพื้นดินจะถูกแผ้วถางอีกครั้งเพื่อเตรียมพื้นที่ในการปลูกข้าวไร่ การแผ้วถางพื้นที่นี้จะเริ่มต้นในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ผู้ชายคาระอั้งจะเริ่มแผ้วถางพื้นที่ที่เลือกไว้สำหรับการเพาะปลูก ในฤดูกาลที่กำลังจะมาถึง การทำไร่ของชาวคาระอั้งเป็นลักษณะการ ตัด ฟัน โคน เผา (slash and burn) ต้นไม้ขนาดเล็กจะถูกโค่นลง หญ้าถูกแผ้วถาง ส่วนไม้ขนาดใหญ่จะถูกตัดเฉพาะกิ่งเท่านั้นเพื่อให้สามารถฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ในหลังการเก็บเกี่ยว ใบไม้ หญ้า กิ่งไม้ จะถูกปล่อยทิ้งไว้ให้แห้งประมาณ 2 อาทิตย์ ชาวคาระอั้งจะทำการเผาไร่ราวเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นเดือนที่อากาศไม่ร้อนและแห้งแล้งมาก เพื่อให้สามารถควบคุมไฟที่จุดเผาไร่ได้ การเผาไร่เป็นกิจกรรมที่ใช้ความร่วมมือของสมาชิกภายในชุมชน โดยเฉพาะในครัวเรือนที่พื้นที่ไร่อยู่ใกล้เคียงกันมักจะทำการเผาไร่ในเวลาใกล้เคียงกัน โดยต้องช่วยกันดูแลไม่ให้ไฟจากการเผาไร่ออกลุกลามออกนอกพื้นที่ไร่ ซึ่งอาจลุกลามเข้าสู่พื้นที่ป่าของชุมชน พื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่ไร่เก่าที่รอเวลาฟื้นตัว ซึ่งหากโคนไฟไหม้ก่อนเวลาที่เหมาะสม อาจจะทำให้ดินไม้ พืช ดิน ในพื้นที่นั้นไม่สามารถฟื้นตัวได้ และจะส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ของชาวคาระอั้งในที่สุด หากยังมีเศษไม้ พืช หลงเหลืออยู่ในการเผาครั้งแรก ชาวคาระอั้งจะกวาดเศษไม้ พืชที่ยังไม่ไหม้ไฟ มากองรวมกันและจุดไฟเผาเป็นจุด ๆ ชาวคาระอั้งบอกว่าการเผาที่เศษไม้ หญ้าในไร่ นอกจากทำให้การเตรียมพื้นที่เพาะปลูกง่ายขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ดินได้รับสารอาหารจากเถ้าที่เกิดจากการเผาด้วย ความรู้ดังกล่าวนี้จัดเป็นภูมิปัญญาของชาวคาระอั้งที่สั่งสมถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Zinke, et al.(1978 : 16) ซึ่งทำการศึกษา

การเกษตรแบบย้ายที่ (swidden cultivation) ในกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ พบว่าการเผาไร่นั้นช่วยเพิ่มแร่ธาตุให้กับดิน

เมื่อเสร็จสิ้นจากการเผาไร่ ในกรณีที่ไร่อยู่นห่างจากบ้าน ไม่สามารถเดินทางไป – กลับ ทุกวัน ได้ สมาชิกครัวเรือนที่เป็นชายจะพากันสร้างกระท่อมสำหรับพักในช่วงฤดูการผลิต และสร้างขังฉางไว้ใส่ข้าว หลังจากนั้นราวเดือนเมษายนถึงต้นพฤษภาคมเมื่อฝนเริ่มตก ชาวคาระอั้ง จะเริ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และผักบางชนิด เช่น ฟักทอง พร้อมกับ ข้าวโพดที่ปลูกนี้ชาวคาระอั้ง บอกว่าปลูกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพื่อเป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ ไม่ได้ปลูกมากเพื่อขาย ดังเช่นปัจจุบัน ส่วนข้าวไร่จะปลูกหลังจากปลูกข้าวโพดราว 2 – 3 สัปดาห์ ก่อนปลูกจะคลุกเมล็ดข้าวฟ่าง แดงหลากหลายพันธุ์ลงไปปลูกพร้อมข้าว แดงเป็นอาหารของชาวบ้าน ส่วนข้าวฟ่างปลูกเพื่อนำมาทำข้าวตอก ไหว้พระ หลังจากนั้นชาวคาระอั้งจะคอยดูแลถอนหญ้าในไร่ข้าว และไร่ข้าวโพด ราวเดือนตุลาคมชาวคาระอั้งจะเริ่มเก็บข้าว เก็บข้าวเข้าขังฉาง และรอเวลากรีดยางพารา ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ยางพาราที่ได้ บางส่วนถูกใช้เพื่อรักษาโรค บางส่วนถูกขายให้พ่อค้าชาวไทใหญ่ ชาวล่าหู่ ชาวจีนฮ่อที่เดินทางขึ้นไปซื้อถึงหมู่บ้าน แต่ละปีชาวคาระอั้งมีรายได้จากการขายยางพาราปีละประมาณ 300 – 500 บาท ชาวคาระอั้งบางส่วนที่ติดยาฝิ่นก็จะเก็บฝิ่นไว้เพื่อเสพด้วยเช่นกัน หลังจากนั้นพื้นที่นี้จะถูกปล่อยไว้ให้ฝิ่นป่า ดินฟื้นฟูสภาพในฤดูกาลผลิตถัดไปชาวคาระอั้งจะเคลื่อนย้ายไปทำการผลิตยังพื้นที่อื่นที่ได้คัดเลือกไว้ ซึ่งอาจเป็นไร่เก่าที่ปล่อยให้ทิ้งร้างจนฟื้นตัว หรืออาจเป็นป่าธรรมชาติในกรณีของครัวเรือนที่ไร่เก่ายังไม่คืนความอุดมสมบูรณ์ หมุนเวียนเป็นวัฏจักร

ระบบการผลิตที่วางอยู่บนฐานการผลิตเพื่อยังชีพ (subsistence) ในระบบไร่หมุนเวียน (rotational cultivation) เป็นระบบการผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ ของชาวคาระอั้งซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่สูง ในการจัดการกับระบบนิเวศน์ของชุมชน เพื่อความอยู่รอด ความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงของชุมชน และระบบนิเวศน์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น วัฒนธรรมการผลิตดังกล่าวได้ผ่านการสั่งสม การเรียนรู้และถ่ายทอดจากคาระอั้ง รุ่นแล้วรุ่นเล่า

การจัดการทรัพยากรที่ดิน

ระบบการจัดการทรัพยากร การจัดการที่ดินของแต่ละสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละสังคม ในสังคมคาระอั้ง ซึ่งเป็นสังคมบนพื้นที่สูงนั้น เมื่อครัวเรือนใดทำการเลือกฝิ่นป่าธรรมชาติเพื่อทำการผลิตแล้ว ครัวเรือนอื่นจะไม่เข้าไปบุกเบิกแผ้วถางในพื้นที่นั้น ชาวคาระอั้งยังไม่ทำการตัด ฝิ่น เผา พื้นที่ซึ่งเป็น

ไร้เหล่านี้ของครัวเรือนอื่นโดยพลการ เพราะถือว่าเป็นพื้นที่นั้นยืนยันว่าตนเองไม่ใช่พื้นที่ตรงนั้นแล้ว ครัวเรือนอื่นก็มีสิทธิมาแผ้วถางเพื่อทำไร่ได้

อย่างไรก็ตาม การใช้ที่ดินของชาวดาระอั้งไม่ได้เป็นไปตามหลักการครอบครองของปัจเจกที่ครัวเรือนบุกเบิกพื้นที่นั้นเป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นเพียงผู้เดียว แต่พบว่ามี การซ้อนทับกันในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดียวกัน กล่าวคือ ครัวเรือนผู้ทำการบุกเบิกมีสิทธิในการใช้ที่ดินผืนนั้นในการทำการเพาะปลูกตราบเท่าที่ตนเองยังยืนยันการใช้ประโยชน์ในขณะเดียวกันในระหว่างที่พื้นที่นั้นถูกปล่อยร้างเพื่อรอการเวียนกลับมาทำการเพาะปลูกอีกครั้งหนึ่งนั้น ครัวเรือนผู้บุกเบิกที่ดินก็ไม่สามารถกีดกันครัวเรือนอื่นเข้ามาใช้ประโยชน์ในรูปของการหาอาหาร หรือการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวได้ การจัดการที่ดินของสังคมดาระอั้งจึงเป็นการจัดการที่วางอยู่บนหลักการใช้ประโยชน์ มากกว่าการครอบครองเป็นเจ้าของ

ในครัวเรือนที่ต้องการพื้นที่เพื่อการผลิตเพิ่มจึงได้พื้นที่มาจากการได้รับการจัดสรรแบ่งปันจากญาติพี่น้อง และการออกบุกเบิกในพื้นที่ป่าธรรมชาติแห่งใหม่ที่เหมาะสมต่อการผลิต แต่มิได้หมายความว่าสามารถบุกเบิกพื้นที่ป่าธรรมชาติได้ทุกแห่งตามความต้องการ เนื่องจากมีพื้นที่ป่าส่วนรวมของชุมชนที่ห้ามการบุกรุก แต่เป็นพื้นที่ป่าที่สงวนไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อความมั่นคงในระยะยาวของชุมชน คือ พื้นที่ป่ารอบบ้านที่อยู่รอบชุมชน ซึ่งชาวดาระอั้งเรียกว่า “แปรโคเปร้า” ซึ่งชาวบ้านสามารถเก็บของป่า ตัดไม้มาใช้ได้ ป่าช้า หรือ “แปรป่าเขียว” ซึ่งอยู่ถัดจาก แปรโคเปร้าออกไป และพื้นที่ป่าดิบที่ป่าต้นน้ำของชุมชน ซึ่งอยู่ถัดจากพื้นที่ไร่ออกไป (สกุณี ฉัฐพุลวัฒน์, 2544 : 88 – 89) ในกรณีที่ประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และพื้นที่ป่าธรรมชาติมีไม่มากพอรองรับกับความต้องการที่ดิน ครัวเรือนดาระอั้งที่ขาดแคลนที่ดินมักจะอพยพไปตั้งชุมชนยังพื้นที่อื่น ซึ่งอาจมีญาติพี่น้องตั้งบ้านเรือนอยู่ก่อนแล้ว หรืออาจไปบุกเบิกยังพื้นที่แห่งใหม่ ซึ่งก็มีระบบการจัดการที่ดิน กฎเกณฑ์ในการจัดการทรัพยากรที่ไม่แตกต่างกัน เพื่อธำรงรักษาเพื่อความสมดุลของระบบนิเวศน์ และความมั่นคงของชุมชนในระยะยาว

การจัดการแรงงาน

ระบบการผลิตของชาวดาระอั้งซึ่งเป็นการผลิตแบบย้ายที่ของสังคมบนพื้นที่สูงซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมากในกระบวนการผลิต ดังนั้นแรงงานจึงมีความสำคัญอย่างมากในสังคมดาระอั้ง กิจกรรมการผลิตของชาวดาระอั้งทุกชิ้นคอนล้วนเป็นงานหนักและในบางครั้งยังต้องแข่งขันกับเวลา ครัวเรือนซึ่งเป็นหน่วยการผลิตของชุมชนไม่สามารถจัดการกับกิจกรรมเหล่านี้ได้เพียงลำพังจากแรงงานภายในครัวเรือนของคน ดังนั้น กิจกรรมทางการเกษตรส่วนใหญ่ในสังคมดาระอั้งจึงต้องพึ่งพาแรงงานจากครัวเรือนอื่น ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนแรงงาน ซึ่งช่วยให้

กิจกรรมทางการผลิตที่หนักเป็นกิจกรรมที่ไม่น่าเบื่อจนเกินไป เครื่องช่วยการแลกเปลี่ยนแรงงาน จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกิจกรรมการผลิตในชุมชน ในขณะที่การจ้างแรงงานนั้นมีปรากฏ น้อยมาก

การแลกเปลี่ยนแรงงานเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นของวัฏจักรการผลิตในแต่ละปี ในขั้นตอนของการบุกเบิกหรือการแผ้วถางพื้นที่ไร่ การแลกเปลี่ยนแรงงานในช่วงนี้มักมีแต่แรงงาน ผู้ชายเท่านั้น เนื่องจากเป็นงานหนัก โดยมากมักจะเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานในกลุ่มคนที่พื้นที่ป่า ที่แผ้วถางอยู่ใกล้กัน ในช่วงเวลานี้แรงงานผู้หญิงจะทำหน้าที่ในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อการ เพาะปลูกทั้งข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ผัก และผักชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถทำกันภายใน คราวเรือนได้

ในช่วงการขุดดินเป็นช่วงที่ต้องใช้แรงงานมาก สมาชิกในเครื่องช่วยการแลกเปลี่ยน แรงงานในช่วงนี้อาจมีมากถึง 30 คน ซึ่งมักจะเป็นญาติพี่น้อง ผู้ที่มีพื้นที่เพาะปลูกใกล้เคียงกัน หลังจากนั้นเมื่อฝนเริ่มตกลงมามากพอที่จะเริ่มปลูกข้าวไร่ได้ ชาวคาระอั้งจะเริ่มลงมือปลูกข้าวไร่ ซึ่งมีทั้งการใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองและการแลกเปลี่ยนแรงงานกับครัวเรือนอื่น เมื่อข้าว เริ่มโตผู้หญิงคาระอั้งจะคอยดูแลไร่ข้าว คอยเกี่ยว คอยถอนหญ้าออกจากไร่ข้าว จนกระทั่งถึงฤดูเก็บ เกี่ยวประมาณเดือนพฤศจิกายน ทั้งชายหญิง จะเข้าร่วม เครื่องช่วยแลกเปลี่ยนแรงงานในการเก็บเกี่ยว ข้าวซึ่งเป็นกิจกรรมสุดท้ายในการแลกเปลี่ยนแรงงานของฤดูกาลผลิต การแลกเปลี่ยนแรงงานของ สังคมคาระอั้งจะกระทำเฉพาะในการผลิตข้าวไร่เท่านั้น ในขณะที่การปลูกและเก็บเกี่ยวผืน ข้าวโพด เป็นกิจกรรมที่สามารถทำภายในครัวเรือนได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งแรงงานจากครัวเรือน อื่น เนื่องจากปริมาณที่ปลูกมีน้อย

เมื่อถึงฤดูการผลิตชาวคาระอั้งจะต้องวางแผนปรึกษาหารือกันในกลุ่มครัวเรือนที่อยู่ ในเครื่องช่วยแลกเปลี่ยนแรงงานเดียวกันว่าแต่ละครัวเรือนจะมีกิจกรรมการผลิตช่วงใด เพื่อไม่ให้ เวลาตรงกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนแรงงานกันได้ การแลกเปลี่ยนแรงงานในสังคมคาระอั้ง เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะเท่าเทียม แต่ละครัวเรือนต้องจดจำว่ามีใครบ้างมาช่วยในกิจกรรมการ ผลิตของครัวเรือนตน เป็นระยะเวลาเท่าใด และต้องกลับไปตอบแทนในจำนวนวันที่เท่ากัน ชาว คาระอั้งบอกว่าการตอบแทนนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นการตอบแทนในกิจกรรมเดียวกันก็ได้ เพียงแต่ให้ มีจำนวนวัน จำนวนแรงงานเท่ากันเท่านั้น แต่โดยทั่วไปแล้วการตอบแทนก็มักเป็นกิจกรรม เดียวกันเนื่องจากกิจกรรมการผลิตต่างๆ อยู่ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เครื่องช่วยแลกเปลี่ยนแรงงาน ในชุมชนคาระอั้งสะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นภายในชุมชนที่เชื่อมโยงผ่านระบบ การผลิต

พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิต

อุดมการณ์พุทธ – ศี เป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่อย่างแนบแน่นในสังคมอาระฮัง ความเชื่อ พิธีกรรมดังกล่าวไม่ได้ดำรงอยู่ในโลกทางศาสนาเท่านั้น แต่เชื่อมโยงมายังกิจกรรมทางการผลิตของชาวอาระฮังด้วย

เมื่อคัดเลือกพื้นที่สำหรับการผลิตในฤดูกาลถัดไปได้แล้ว ก่อนออกแคว่ถางพื้นที่ชาวอาระฮังจะทำการไหว้ผีเจ้าเมือง เพื่อให้ช่วยดูแลในขณะที่เข้าไปแคว่ถางพื้นที่ ขณะทำพิธีไหว้ผีชาวอาระฮังจะอธิษฐานต่อผีเจ้าเมือง โดยผ่านผีเจ้าบ้านให้ช่วยสื่อสารกับผีต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ป่า ทั้งผีต้นไม้ใหญ่ น้อย ผีน้ำ ผีคอก ผีป่าว่าจะขออนุญาตเข้าไปทำกินในพื้นที่ดังกล่าว ขอให้ผีเจ้าเมืองช่วยคุ้มครองความปลอดภัย ให้การแคว่ถางพื้นที่ไม่มีอุปสรรค การไหว้ผีเจ้าเมืองนี้ชาวอาระฮังมักจะประกอบพิธีร่วมกันในหมู่เครือญาติ ซึ่งมักเลือกพื้นที่สำหรับการผลิตที่อยู่ใกล้เคียงกัน ชาวอาระฮังจะอธิษฐานต่อผีเจ้าเมืองว่าเมื่อเข้าป่าแล้ว “อย่าให้มีชนไก่คอก ขนนกหล่น” เพราะการให้พื้นที่ใดมีชนไก่ ขนนกหล่นอยู่ จะทำให้ไม่สามารถแคว่ถางพื้นที่นั้นเพื่อการเพาะปลูกได้ ชาวอาระฮังบอกว่าเป็นสัญญาณว่าผีไม่อนุญาตให้ถางพื้นที่ หากฝ่าฝืนอาจจะได้รับอันตรายได้ เมื่อไหว้ผีเจ้าเมืองเสร็จแล้ว ก่อนกินอาหารกลางวันในวันที่เข้าไปแคว่ถางไร่ ชาวอาระฮังจะต้องเผชิษบ้านและผีลูกน้องของผีเจ้าเมืองที่ติดตามไปดูแลถึงในป่าให้มากินอาหาร ก่อนที่ตนจะกินทุกวันจนกว่าการแคว่ถางจะแล้วเสร็จ

ก่อนการเพาะปลูกชาวอาระฮังจะประกอบพิธีไหว้ “นายพันข้าว” สัญลักษณ์นายพันข้าวซึ่งเป็นรูปปั้นคล้ายรูปคนแบกข้าว ทำขึ้นจากทอง จะถูกอัญเชิญจากหิ้งพระในบ้านไปที่ไร่ ชาวอาระฮังจะกราบไหว้อ้อนวอนให้นายพันข้าวช่วยดูแลไร่ข้าวให้ได้ผลผลิตดี (สกุณี ฌัฐ พูลวัฒน์, 2544: 101) การไหว้นายพันข้าวนี้จะทำพร้อมกันในหมู่เครือญาติ หลังจากนั้นจึงทำการปลูกข้าว ทุกครัวเรือนลงข้าวไร่เสร็จหมดแล้ว ก่อนเข้าพรรษาประมาณ 1 เดือนจะมีพิธีปิดเปิดประตุมิ หลังการประกอบพิธีไหว้ผีเจ้าเมืองที่หอผีในหมู่บ้านแล้ว ปีเจ้าเมืองจะปล่อยให้ผีลูกน้องเข้าไปดูแล ไร่ข้าว ผีเหล่านี้มีอาวุธทั้งปืน คาบ หอก เพื่อขับไล่แมลง สัตว์ที่มารบกวนไร่ข้าว ดังนั้นในวันนี้ ชาวอาระฮังทุกคนต้องอยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น ห้ามเข้าไปในไร่ข้าว เนื่องจากอาจจะได้รับอันตรายจากอาวุธของผีเหล่านี้ได้เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้ว ชาวอาระฮังจะประกอบพิธีไหว้ผีขอบคุณ “นายพันข้าว” อีกครั้งหนึ่งที่ได้ช่วยดูแลไร่ข้าว และจะอัญเชิญนายพันข้าวไปสถิตอยู่ที่หลองข้าวเพื่อช่วยดูแลข้าวต่อไป

พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิตนั้นเป็นพิธีกรรมที่มีข้าวเป็นศูนย์กลางทั้งสิ้น แม้ว่าชาวอาระฮังจะปลูกข้าวโพด ผืน แต่ไม่มีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับพืชพันธุ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าข้าวโพด ผืน ไม่ได้มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชุมชนมากเท่ากับข้าว พิธีกรรมเกี่ยวกับ

การผลิตของชาวคาระอั้งเป็นการบ่งบอกถึงความสำคัญของข้าวในฐานะแหล่งที่มาของความมั่นคงของชุมชน นอกจากนี้ พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิตที่ปรากฏในสังคมคาระอั้งยังสะท้อนให้ถึงการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างชาวคาระอั้งกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ การตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติต่อความมั่นคงของชุมชนซึ่งแสดงออกผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนคาระอั้ง

ระบบชายเป็นใหญ่ในสังคม

อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เป็นลักษณะที่ปรากฏเด่นชัดในสังคมคาระอั้ง ในงานบุญส่วนใหญ่ของผู้ที่มาร่วมในงานบุญมักเป็นผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่มีภาระเลี้ยงดูลูกที่ยังเล็กอยู่ที่บ้าน ชาวคาระอั้งบอกว่าในขณะที่ผู้ชายมีโอกาสทำบุญได้ทุกช่วงวัยของชีวิต แต่โอกาสของผู้หญิงในการทำบุญจะเริ่มหมดไปตั้งแต่เริ่มมีบุตร และเธอจะได้เข้าร่วมงานบุญอีกครั้งก็ในช่วงเริ่มสูงวัย เมื่อไม่มีลูกเล็กให้ต้องเฝ้าดูแล ที่นั่งในระหว่างงานบุญของผู้ชายจะอยู่ด้านหน้าใกล้ชิดกับพระในขณะที่ผู้หญิงอยู่ห่างออกมา

ความสัมพันธ์ในครัวเรือนของสังคมคาระอั้งวางอยู่บนพื้นฐานของระบบชายเป็นใหญ่ เมื่อแต่งงานผู้หญิงคาระอั้งจะย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านฝ่ายชาย ทำหน้าที่ดูแลปรนนิบัติสามีและครอบครัวของสามี พร้อมกับช่วยงานในไร่ของครอบครัวสามี เมื่อแต่งงานแล้วชาวคาระอั้งมักอาศัยอยู่กับครอบครัวของพ่อแม่ฝ่ายชายระยะหนึ่งเมื่อสามารถบุกเบิกที่ดินเพื่อการผลิตของตนเองได้เพียงพอแล้วจึงแยกครอบครัวออกมา พ่อแม่ฝ่ายชายจะแบ่งมรดกส่วนหนึ่งให้กับลูกชายเพื่อเป็นทุนในการสร้างครอบครัวใหม่ แต่มรดกส่วนใหญ่จะถูกเก็บไว้ให้กับลูกชายคนเล็ก ซึ่งอยู่ร่วมบ้านกับพ่อแม่และทำหน้าที่ดูแลพ่อแม่จนเสียชีวิต ในสังคมคาระอั้งจะมอบมรดกให้แก่ลูกชายเท่านั้น ลูกสาวไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินใด ๆ ของพ่อแม่ เนื่องจากชาวคาระอั้งมองว่าลูกสาวจะได้รับมรดกจากครอบครัวของสามี เมื่อแต่งงานแล้วผู้ชายถูกคาดหวังว่าจะต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูภรรยาของตน ผู้ชายที่แต่งงานแล้วไม่ขยันในการทำงานจึงถูกคิดเงินนิทาจากชาวบ้าน เนื่องจากสังคมคาระอั้งคาดหวังว่าการครองเรือนนั้นคู่สามีภรรยาต้องพยายามประคับประคองชีวิตคู่ให้มั่นคงที่สุด และดูเหมือนว่าผู้หญิงจะถูกคาดหวังในภารกิจนี้มากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจะต้องเชื่อฟังสามีและพ่อแม่สามี การเถียงกับพ่อแม่สามีการคำทอ คบคีสามีเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง ในขณะที่การลงไม้ลงมือต่อภรรยาเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในกรณีไม่ถึงกับเลือดคดขางออก โดยมองว่าเป็นการสั่งสอนภรรยา ซึ่งไม่สามารถอ้างเป็นเหตุให้เลิกกับสามีได้หากสามีขยันทำงาน แต่มิได้หมายความว่าสามีจะลงไม้ลงมือกับภรรยาได้ตามใจตนเอง เพราะสังคมคาระอั้งถักทอกันด้วยความ

เป็นเครือข่าย รวมทั้งการอาศัยอยู่ร่วมกันชุมชนเดียวกับพ่อแม่ญาติพี่น้องของกลุ่มแรงงาน สามีภรรยา จึงต้องให้ความเคารพ เกรงใจต่อพ่อแม่และญาติของกลุ่มครอง การทำร้ายจะทำให้ถูกตีฉีกจาก ชาวบ้าน และยังอาจสร้างความไม่พอใจให้กับญาติของภรรยาได้

ชาวคาระอั้งอธิบายความเหนือกว่าของเพศชายโดยเชื่อมโยงกับเรื่องศาสนา ว่าเพศชายสามารถบวชเพื่อสืบทอดศาสนาได้ ในขณะที่เพศหญิงไม่สามารถบวชได้ การไม่มี โอกาสบวชของผู้หญิงยังทำให้ผู้หญิงถูกมองว่าไม่มีความรู้ เนื่องจากผู้ชายสามารถเรียนรู้การอ่าน เขียนได้ในขณะบวช ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ชายมีบทบาทในการติดต่อกับภายนอก โดยเฉพาะ ไทใหญ่

ระบบเครือญาติ

นอกจากความสัมพันธ์ในครัวเรือนที่เป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมแล้ว ความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือญาตินับว่ามีความสำคัญไม่น้อยในสังคมคาระอั้ง แม้ว่าสังคมคาระอั้งให้ ความสำคัญกับฝ่ายชาย แต่การนับญาติยังนับทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ นอกจากเครือญาติที่ผูกพันกัน ทางสายเลือดแล้ว ชาวคาระอั้งยังนับญาติที่ผูกพันกันผ่านการแต่งงาน เมื่อหนุ่มสาว คาระอั้ง แต่งงานกันญาติของทั้งสองฝ่ายจะถือว่าเป็นเครือญาติกัน ทำให้กลุ่มเครือญาติถักทอร่วมกัน ทั้งชุมชน กลุ่มเครือญาตินี้มีความสำคัญในกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เช่นการรับเป็นเจ้าภาพงาน บุญร่วมกัน กิจกรรมการผลิตโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนแรงงานในการผลิตแทบทุกขั้นตอน เช่น การเตรียมพื้นที่ การปลูก การเก็บเกี่ยว การช่วยเหลือกันเมื่อมีงานต่าง ๆ นอกจากนี้ในงานแต่งงาน หากบ่าวสาวอยู่ในกลุ่มเครือญาติเดียวกัน ค่าสินสอดของเจ้าสาวจะน้อยกว่าเจ้าสาวที่อยู่ต่างเครือ ญาติกัน ยิ่งเป็นเครือญาติที่ใกล้ชิดกันมากค่าสินสอดยิ่งน้อยลง

กลุ่มหนุ่มสาว

กลุ่มหนุ่มสาวในสังคมคาระอั้งมีความสำคัญเช่นเดียวกับกลุ่มทางสังคมกลุ่มอื่น สมาชิกของกลุ่มหนุ่มสาว คือ วัยรุ่นชาย หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน หนุ่มสาวที่มารวมกลุ่มกัน จะคัดเลือกหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นคนที่สมาชิกกลุ่มให้การยอมรับทั้งชายและหญิง เพื่อคอยดูแลสมาชิก ในกลุ่มให้ประพฤติดีอยู่ในขนบธรรมเนียมที่ดีของชุมชน เช่น การห้ามหยอกล้อระหว่างบ่าวสาว ในช่วงงานบุญ การทะเลาะกันของคนหนุ่ม ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบจัดการปัญหาต่างๆ ของคนหนุ่มสาวในชุมชนหากมีปัญหาใดที่ไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ก็จะให้กลุ่มผู้อาวุโสเป็นผู้แก้ไข กลุ่มหนุ่มสาวที่มารวมตัวกันมีบทบาททั้งกิจกรรมทางโลก เช่น ความร่วมมือกันในกิจกรรม การผลิต และกิจกรรมทางธรรม การช่วยเหลืองานบุญต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้ยังได้รับผิดชอบ

เป็นเจ้าของภาพในงานบุญเสด็จเตี้ยด้วย เสด็จคุ้มสาวซึ่งตรงกับวันพระ 15 ค่ำ ก่อนออกพรรษา ซึ่งคุ้มสาวร่วมกันรับผิดชอบ ทั้งการเตรียมงาน การเชิญแขก การดูแลวัดวาอาราม อาหารการกิน ปัจจัยถวายพระ เป็นงานบุญที่สำคัญประจำปีของกลุ่มคุ้มสาว การรับผิดชอบงานบุญของคุ้มสาวอาจกล่าวได้ว่าเป็นการฝึกหัดเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวสู่วัยผู้ใหญ่เตรียมพร้อมกันที่จะออกเรือน

กลุ่มผู้อาวุโส

ในชุมชนคาระอั้ง กลุ่มผู้อาวุโสเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากและได้รับการนับถืออย่างสูงจากสมาชิกของชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การใช้ชีวิตมานาน บางคนผ่านการบวชเรียน หรือมีความรู้ในการติดต่อกับผีต่างๆ กลุ่มผู้อาวุโสไม่ได้มีการจัดเป็นองค์กรอย่างชัดเจน เพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มกันของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่วางมือจากกิจกรรมทางการผลิตของครัวเรือนให้กับลูกหลานเป็นผู้รับผิดชอบ สถานที่พบปะของกลุ่มผู้อาวุโสคือวัด เมื่อไม่ต้องรับผิดชอบกิจกรรมการผลิต เวลาของผู้อาวุโสจึงถูกใช้ไปในการเข้าวัด การไหว้พระ ก่อนจะถึงวันพระ ผู้อาวุโสจะพากันมาสวดมนต์ รักษาศีลที่วัด โดยค้างที่วัด 1 คืน และมักใช้เวลาตลอดทั้งวันพระในการฟังเทศน์ธรรมที่วัด เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ มากมาย ผู้อาวุโสจึงเป็นเหมือนที่ปรึกษาของชุมชน เมื่อต้องประกอบพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านมักจะปรึกษามาได้ถึงขั้นตอนต่างๆ จากผู้อาวุโสเหล่านี้ นอกจากนี้ผู้อาวุโสมักยังมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายในชุมชน เป็นต้น ผู้อาวุโสจึงมีบทบาทสูงทั้งกิจกรรมทางโลก และกิจกรรมทางธรรมในสังคม

ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

แม้ว่าชุมชนคาระอั้งจะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนคอกสูงห่างเมือง แต่ชาวคาระอั้งก็ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างปราศจากความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในพื้นที่บางแห่งชาวคาระอั้งตั้งชุมชนอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่บนพื้นที่สูงเช่นเดียวกัน ลูกที่ผู้เฒ่าคาระอั้งที่เคยอาศัยอยู่คอกสูงจาก แถบเมืองหางบอกว่า “ตอนอยู่คอกสูงจากมีคนอยู่เขอะ คาระอั้งก็เขอะ มูเซอ ก็เขอะ จีนฮ่อก็มี” (คำ จองดาล, 2552 : สัมภาษณ์) สังคมคาระอั้งจึงไม่ใช่สังคมปิดที่ตัดขาดจากความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก

ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกนั้น ชาวคาระอั้งมีความสัมพันธ์กับพ่อค้าที่นำสินค้าจากในเมืองบรรทุกหลังม้า วัว ขนมาขายยังชุมชนบนพื้นที่สูง พ่อค้าเหล่านี้มีทั้งชาวลาหู่ จีนฮ่อ และไทใหญ่ นอกจากนำสินค้าจากในเมือง เช่น ฝ้าย เสื้อผ้า เกลือ ปลาแห้ง ขึ้นมาขายแล้ว

พ่อค้าเหล่านี้ยังรับซื้อฝิ่นที่ชาวบ้านผลิตด้วย ชาวคาระอังมีความสัมพันธ์กับชาวไทใหญ่ค่อนข้างดี ครั้งหนึ่งลุงคำผู้เฒ่าคาระอังบอกกับนักศึกษาว่า “คาเสียม (ไทใหญ่) นี้ดี กับปะหล่อง ไม่เหมือนคนเมืองคอยเอาเปรียบเรื่อย” (จองเออ มานิต ,2552 : สัมภาษณ์) เมื่อต้องเดินทางเข้าไปในเมือง ชาวคาระอังก็จะไปพักตามบ้านเรือนของชาวไทใหญ่ อาจจะเป็นกลุ่มคนที่เป็นพ่อค้าที่เคยเดินทางขึ้นไปค้าขาย ในหมู่บ้าน หรืออาจจะเป็นคนที่มักคุ้นกันผ่านความสัมพันธ์รูปแบบอื่น ๆ เช่น การร่วมงานบุญ ชาวคาระอังและชาวไทใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันประจวบจิตมิตร “ไปบ้านไทใหญ่ไม่ต้องใช้เงิน เขามาบ้านเราก็ไม่ต้องใช้เงิน” (นำแสง มานิต ,2552 : สัมภาษณ์)

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคาระอังกับอาณาจักรมอญนั้นมีน้อยมาก แม้ว่าอังกฤษได้เข้ามาบีบบทบาทในรัฐฉานมาก แต่ ชาวคาระอังมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรมอญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐฉานมากกว่าจะมีความสัมพันธ์กับอังกฤษโดยตรงดังกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเช่น กระเหรี่ยง ลาหู่ ที่ถูกนำไปฝึกเป็นทหารในกองทัพของอังกฤษในช่วงที่ปกครองพม่า

ชาวคาระอังเป็นกลุ่มประชากรซึ่งใช้ภาษาปะหล่องอีกในการสื่อสาร โดยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ตอนใต้ของจีน ในพื้นที่ตอนใต้และตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐฉาน ประเทศพม่า และมีประชากรบางส่วนอพยพหนีความรุนแรงจากสถานการณ์ทางการเมืองในรัฐฉานสู่ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี พิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนทั้งพิธีกรรมประจำปี พิธีกรรมในการผลิต พิธีกรรมการรักษาพยาบาลล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับอุดมการณ์พุทธ - ผี

ในพื้นที่ตอนใต้ของรัฐฉาน การทำข้าวไร่ในระบบไร่หมุนเวียนเป็นระบบการผลิตที่พบได้โดยทั่วไป ข้าวที่ผลิตได้ตอบสนองความต้องการบริโภคของครัวเรือนมากกว่าการผลิตเพื่อขายในบางครั้งเรือนอาจปลูกฝิ่นเพื่อขายควบคู่กับการทำข้าวไร่ แต่มีมูลค่าไม่มากนัก ส่วนชุมชนคาระอังในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐฉานนั้นเกี่ยวข้องกับการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าชุมชนคาระอังในตอนใต้ของรัฐฉาน โดยชาเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในพื้นที่ดังกล่าว และชาคุณภาพดีจากพื้นที่ดังกล่าวถูกส่งออกขายยังต่างประเทศตั้งแต่ครั้งยังอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรมอญ แต่ในรัฐฉานตอนใต้ ชาไม่ได้มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าวมากนัก

ภายในสังคมคาระอังอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เป็นลักษณะที่ปรากฏเด่นชัด ในสังคมคาระอัง ความเหนือกว่าของเพศชายได้รับการอธิบายโดยเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาว่า เพศชายเป็นผู้ที่มีโอกาสในการบวชเรียนเพื่อสืบทอดพระศาสนา นอกจากนี้ ในสังคมคาระอังซึ่งไม่มีระบบการศึกษาสมัยใหม่ การบวชเรียนจึงเป็นหนทางได้มาซึ่งความรู้ซึ่งมีแต่ผู้ชายเท่านั้นสามารถเข้าถึงได้ ในสังคมคาระอัง องค์กรทางสังคมที่มีความสำคัญสูงสุดคือ ระบบเครือญาติ ซึ่งมีบทบาท

ร่วมกันทั้งกิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางศาสนา ทั้งยังมีบทบาทในการควบคุมดูแลสมาชิกของสังคมร่วมกับกลุ่มหนุ่มสาว ซึ่งทำหน้าที่ดูแลคนหนุ่มสาวให้ประพฤติตนอยู่ในขนบธรรมเนียมที่ดีของชุมชนและรับผิดชอบงานบุญเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต นอกจากนี้ ในสังคมดาระอังกุ่มผู้อาวุโสจึงผ่านประสบการณ์มายาวนานเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกของชุมชน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนและในบางครั้งก็เป็นผู้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ภายในชุมชนด้วย

แม้เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง แต่ชาวดาระอังกุ่มไม่ได้ตัดขาดจากความสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ชาวไทใหญ่เป็นชนกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับชาวดาระอังกุ่มมากที่สุดทั้งในกิจกรรมทางโลก เช่น การค้าขาย และกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ ชาวดาระอังกุ่มยังมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกลุ่มอื่น ๆ เช่น ชาวล่าหู่ จีนฮ่อ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ผ่านการค้า ส่วนอังกฤษซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในประเทศมาเป็นเวลานานนั้น มีความสัมพันธ์กับชาวดาระอังกุ่มในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของภูฏานผ่านการค้าใบชา ส่วนในพื้นที่ภูฏานตอนใต้ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชาวดาระอังกุ่มกับอังกฤษเกิดขึ้นในฐานะที่ชาวดาระอังกุ่มเป็นส่วนหนึ่งของประชากรในภูฏานมากกว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างดาระอังกุ่มและอังกฤษโดยตรง

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

เพื่อสร้างอำนาจเชิงต่อรองทางสังคม

การมีส่วนร่วมของประชากรบ้านปางแดงใน

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สำคัญในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าชุมชนจะได้ผลประโยชน์น้อยจากการท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังต้องการให้มีการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งมีผลดังนี้

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	10.0	20.0	55.0	15.0
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	20.0	35.0	30.0	15.0
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	35.0	20.0	25.0	20.0
4. ท่านมีส่วนร่วมในการออกข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม	25.0	15.0	10.0	50.0
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดบ้านพักแก่นักท่องเที่ยว	45.0	20.0	10.0	25.0
6. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำและจำหน่ายของที่ระลึก	45.0	25.0	20.0	10.0
7. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำผลิตภัณฑ์ลดกรรมเช่น เครื่องจักรสาน ผ้าทอและอื่นๆ เพื่อจำหน่าย	55.0	20.0	25.0	00.0
8. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่เพาะปลูกให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	15.0	30.0	40.0	15.0
9. ท่านมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของหมู่บ้าน	5.0	25.0	00.0	70.0
10. ท่านร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด	90.0	10.0	00.0	00.0

ตาราง 1 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ ท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
11. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	85.0	15.0	00.0	00.0
12. ท่านร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทาง บอกชนิดพืช พรรณ	5.0	5.0	30.0	60.0
13. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชน	20.0	25.0	35.0	20.0
14. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาถึงผลตอบแทน หรือผลประโยชน์ที่ได้รับด้านผลดี ผลเสีย จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชน	20.0	30.0	45.0	5.0
15. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน	25.0	15.0	60.0	00.0
16. ท่านร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านของ ท่าน	70.0	15.0	15.0	00.0
17. ท่านทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเชิง นิเวศหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน	10.0	5.0	75.0	10.0
18. มีการจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่ ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว	00.0	00.0	5.0	95.0
19. ท่านพึงพอใจกับการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน	20.0	25.0	50.0	5.0

จากตาราง 1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านปางแดงในเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว พบว่าชาวบ้านมีส่วนร่วมมากใน 3 ลักษณะคือ การร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อที่จะพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักยังบ้านโฮมสแคว์ของคน โดยจะมีการปรับปรุงสภาพบ้านเรือนอยู่เสมอ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากชาวบ้านเล็งเห็นว่าถ้าป่าไม้ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีการบุกรุกแผ้วถางป่า ไม่มีการตัดไม้ ชาวคาระอั้งก็จะไม่ถูกจับกุม และได้รับการยอมรับให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป อีกทั้งชาวบ้านทุกคนจะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและครอบครัว ชาวบ้านต่างเข้าใจว่าการแปลงทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมของตนเองที่มีอยู่ให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวหากยังมีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ และมีวัฒนธรรมปะหล่องที่น่าสนใจจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนเพิ่มขึ้นรายได้ก็จะเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ชาวบ้านมีส่วนร่วมปานกลางใน 3 ลักษณะได้แก่ การเข้าร่วมประชุมวางแผนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนจะขึ้นอยู่กับไกดส์บริษัททัวร์ แต่หากชาวบ้านมีโอกาสก็อยากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จะมีเพียงบางบุคคลเท่านั้นของชุมชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว มีการจัดพื้นที่เพาะปลูกให้นักท่องเที่ยวเข้าชม เนื่องจากแปลงสาธิตของชุมชนมีพื้นที่น้อยจึงไม่สามารถให้ชาวบ้านทุกคนเข้าไปดูแลได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะออกไปทำสวนทำไร่ของตนจะใช้เพียงเวลาว่างเท่านั้นในการเข้ามาทำแปลงสาธิต และชาวบ้านมีส่วนร่วมพิจารณาถึงผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับด้านผลดี ผลเสียจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเท่านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจะมีเพียงกลุ่มผู้นำเท่านั้นที่ให้ความสนใจคือผลที่จะเกิดขึ้นส่วนชาวบ้านทั่วไปต้องการเพียงจำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเท่านั้น และในกลุ่มที่มีส่วนร่วมน้อยของระดับปานกลาง คือชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดทำและจำหน่ายของที่ระลึก จะมีเพียงไม่กี่ครอบครัวที่จะนั่งทำของที่ระลึกเป็นประจำทุกวันเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องออกไปทำไร่ทำสวน เหลือเพียงชาวบ้านที่ว่างงานที่จะมาช่วยขายของที่ระลึกอีกทั้งปัจจุบันชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงที่ว่างจากการทำไร่ทำสวนมีรายได้เสริมจากการขายของที่ระลึกชาวบ้านบางส่วนต้องการที่จะมีส่วนร่วมเป็นภาคีผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายในการนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพราะว่าชาวบ้านปางแดงในมีความเป็นชาวคาระอั้งอยู่ในสายเลือด ชุมชนได้มีการถ่ายทอด

วัฒนธรรมของคนจากรุ่นสู่รุ่นถือได้ว่าชาวบ้านทุกคนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชนเผ่าได้อย่างถูกต้องหากเสียแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ สำหรับนักท่องเที่ยวคนไทย ชาวบ้านก็ยังคงมีความต้องการที่เข้าสนทนาด้วยถ้าหากมีโอกาส แต่ว่าจะมีทัศนคติของบริษัททัวร์เข้ามาดูแลในเรื่องนี้ แต่เรื่องการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆยังคงไม่แม่นยำเท่ากับชาวบ้านแน่นอน ชาวบ้านมีส่วนร่วมพิจารณาการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนระดับปานกลาง เนื่องจากการจัดการทุกอย่างขึ้นอยู่กับบริษัททัวร์เป็นผู้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชาวบ้านเป็นผู้แสดงให้นักท่องเที่ยวชม อย่างไรก็ตามชาวบ้านต่างพึงพอใจกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับปานกลาง อาจจะเป็นเพราะว่าส่วนใหญ่ได้ส่วนเสียโดยส่วนใหญ่จะตกอยู่กับบริษัททัวร์แต่ชาวบ้านยังคงมีความพอใจในระดับหนึ่ง

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน

จากที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวชุมชน คือ ความคงเดิมของทรัพยากรชุมชน แต่ก็เป็นไปได้ที่ว่า พื้นที่ใดเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แล้วจะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชุมชน จะมีการเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อยจะต้องขึ้นอยู่กับ การตอบรับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยว พร้อมกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนมีดังนี้

ตาราง 2 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อ ทรัพยากรชุมชน	ระดับที่มีผลต่อชุมชน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวนำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน	45.0	45.0	10.0	00.0
2. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงใน ด้านที่อยู่อาศัย	25.0	20.0	40.0	15.0
3. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้าน สาธารณสุขโรค	00.0	10.0	90.0	00.0
4. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้าน อาชีพ	00.0	25.0	30.0	45.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อ ทรัพยากรชุมชน	ระดับที่มีผลต่อชุมชน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
5. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของ รายได้ทางการเกษตรภายในชุมชน	00.0	20.0	50.0	30.0
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้าน การศึกษา	10.0	50.0	25.0	15.0
7. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้าน คมนาคมของชุมชน	00.0	30.0	65.0	5.0
8. การท่องเที่ยวทำให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามา พัฒนาชุมชน	15.0	25.0	55.0	5.0
9. การท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของ ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง	5.0	20.0	30.0	45.0
10. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน	55.0	10.0	30.0	5.0

จากตาราง 2 ผลการศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากใน 3 ลักษณะกล่าวคือ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน การที่ชุมชนปางแดงในเริ่มมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงเริ่มขึ้นเพื่อทำข้อตกลงกันในกลุ่มชาวบ้าน เนื่องจากเริ่มแรกชาวบ้านมีการจัดการร่วมกัน โดยมีบ้านพักโฮมสเตย์เพียงแห่งเดียว ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าใครที่ว่างงานจากการทำไร่ทำสวนให้ช่วยกันเข้ามาดูแลนักท่องเที่ยว ทำให้การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านอยู่กันอย่างปกติและมีความสามัคคีกันมากขึ้น การท่องเที่ยวนำความเจริญ เข้ามาสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นถนนการคมนาคมและก็ยังมีปัญหาช่วงฤดูฝนเนื่องจากไม่ใช้ถนนลาดยาง การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนปางแดงในถือได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก เนื่องจากชาวบ้านมีฐานะยากจนจึงไม่มีทุนที่จะนำไปสร้างและต่อเติมบ้านเรือน ชาวบ้านจึงใช้วิธีการซ่อมแซมบ้านเรือนในรูปแบบเดิม

ชาวบ้านมีส่วนร่วมปานกลางใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนา ด้านการศึกษา จากการสัมภาษณ์ พบว่าชาวบ้านกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนา ด้าน การศึกษาให้มากขึ้นกว่าเดิมยิ่งขึ้น เพื่ออยากที่จะนำความรู้ที่ได้มาเข้ามาพัฒนาชุมชน รวมถึงพ่อแม่ ผู้ใหญ่ของชุมชน ได้เริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา และได้ในสัมภาษณ์ว่าอยากจะส่งบุตร หลานของตนให้ศึกษาในระดับสูงที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ตามกำลังทรัพย์ อีกทั้งการท่องเที่ยว ทำให้มีการพัฒนาด้านการคมนาคมของชุมชน การท่องเที่ยวเริ่มทำให้มีการเดินทางเข้าสู่ชุมชน ในหลายรูปแบบ จึงทำให้ชุมชนได้เริ่มมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม จากทางเดินเท้าธรรมดาเริ่ม เป็นทางเดินรถ ในการเดินทางเข้าสู่ชุมชนแต่ยังถือว่าเส้นทางต่างๆ ยังไม่ได้รับ การพัฒนาให้ดี เท่าที่ควร และชาวบ้านมีส่วนร่วมน้อยในประเด็นการท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้าน สาธารณูปโภค ในเรื่องของสาธารณูปโภคของชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจาก ได้รับงบประมาณน้อย การพัฒนาส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับภาครัฐ และการท่องเที่ยวให้มีหน่วยงาน ต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาชุมชน ถือได้ว่าหน่วยงานที่เข้ามาอาจจะมีจำนวนมาก แต่เข้ามาเพียง ทำการศึกษาวิจัยจะมีเพียงบางหน่วยงานที่จะเข้ามาทำการพัฒนาอย่างแท้จริง

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น อันประกอบด้วย สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

การศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยวบ้านปางแดงใน ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษา ผลทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อทราบถึงความต้องการ ความเปลี่ยนแปลง ของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่เมื่อได้รับอิทธิพลของการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งผล การศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ของหมู่บ้านปางแดงในมีดังนี้

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านสังคม

ตาราง 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านสังคม

ด้านสังคม	ระดับผลของการจัดการ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวที่ทำให้ลักษณะประกอบอาชีพของท่านเปลี่ยนแปลงไป	00.0	15.0	45.0	40.0
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้หมู่บ้านของท่านได้รับสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ถนน และ โทรศัพท์)	5.0	5.0	65.0	25.0
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากขึ้น	10.0	20.0	60.0	10.0
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดพฤติกรรมการกินอาหารที่เปลี่ยนแปลงไป	5.0	20.0	40.0	35.0
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดชนิดอาหารที่บริโภคประจำวันหลากหลายขึ้น	5.0	5.0	55.0	35.0
6. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านเกิดความสามัคคีและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น	80.0	10.0	5.0	5.0
7. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องส่งเสริมการศึกษาบุตรหลานมากขึ้น เพื่อให้สื่อสารและพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้	50.0	25.0	25.0	00.0
8. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามขึ้น	40.0	20.0	30.0	10.0
9. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนของท่านออกกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน	55.0	10.0	30.0	5.0

จากตาราง 3 การศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านสังคม พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านเกิดความสามัคคีและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เนื่องจากเริ่มแรกของการจัดการท่องเที่ยว ภายในชุมชนของบ้านป่าแดงในจะมีการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์เพียงหลังเดียว ซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนชาวบ้านทุกคนต่างมีความรักใคร่ปรองดองกัน รักกันเสมือนญาติพี่น้อง อีกทั้งโครงสร้างของครอบครัวถ้าหากนับดูเป็นรุ่นๆ ก็จะพบว่าล้วนแล้วแต่เป็นเครือญาติกัน และมีการท่องเที่ยวเข้ามา จึงทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม ชุมชนเข้มแข็ง รองลงมาการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนออกกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน จากที่มีน้ำท่วมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ชาวบ้านจึงร่วมกันตั้งกฎระเบียบข้อบังคับและข้อตกลงขึ้น เพื่อให้บรรยากาศของชุมชนเหมาะแก่การเข้ามาท่องเที่ยวและเพื่อสร้างความปลอดภัยสบายใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ด้วยความเข้มแข็งของชุมชนจึงทำให้ชาวบ้านทุกคนต่างปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวบ้านต้องส่งเสริมการศึกษานูทรหลานมากขึ้น เพื่อให้สื่อสารและพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้ พ่อแม่ของแต่ละครอบครัวมีความต้องการให้นูทรหลานของตนได้ศึกษาในระดับที่สูงสุดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อให้นูทรหลานได้นำความรู้มาพัฒนาชุมชนและที่สำคัญเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว หากมีคนในครอบครัวสามารถพูดคุยสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างเข้าใจ

รองลงมาคือการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากขึ้น เมื่อมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ชุมชนเริ่ม ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว ประกอบกับชาวบ้านได้มีการเดินทางไปมาระหว่างชุมชนเมืองกับบ้านป่าแดงใน ชาวบ้านได้เริ่มมีความต้องการอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเฉพาะกับครอบครัวที่พอจะมีเงิน สิ่งของเครื่องใช้อำนวยความสะดวกจะมีเพียงบางครอบครัวเท่านั้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดพฤติกรรมการกินอาหารที่เปลี่ยนแปลงไป และการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้พฤติกรรมการกินไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านยังคงมีพฤติกรรมการกินแบบเดิม เพื่อให้เป็นสินค้าแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งชาวบ้านยังมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามขึ้น เพื่อพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้ระดับผลของการจัดการในระดับน้อย คือ การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้หมู่บ้านของท่านได้รับสาธารณูปโภค ในส่วนของสาธารณูปโภค ชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรเนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ของตำบล และการท่องเที่ยวทำให้เกิดชนิด

อาหารที่บริโภคประจำวันหลากหลายขึ้น อาจจะมีส่วนน้อย ที่มีการบริโภคอาหารที่มีความแตกต่าง จากอาหารประจำวันส่วนใหญ่จะพบในกลุ่มวัยรุ่นที่ลองบริโภคอาหารตามกระแสของสื่อต่างๆ

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้ระดับผลของการจัดการในระดับไม่มีส่วนร่วม คือ การท่องเที่ยวที่ทำให้ลักษณะประกอบอาชีพของท่านเปลี่ยนแปลงไป การท่องเที่ยวทำให้เกิดชนิดอาหารที่บริโภคประจำวันหลากหลายขึ้น เนื่องจากชาวบ้านยังคงยึดติดกับการบริโภคอาหารชนิด เดิม ๆ และยังคงยึดเอาวัฒนธรรมเดิมที่เก่าแก่ไม่เหมือนเดิม

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านวัฒนธรรม

ตาราง 4 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรม	ระดับผลของการจัดการ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องรักษา วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	75.0	00.0	25.0	00.0
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านเข้าร่วม พิธีกรรมทางศาสนาน้อยลง	50.0	25.0	00.0	25.0
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านร่วมสืบทอด ตำนานความเชื่อต่างๆ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ	75.0	20.0	5.0	00.0
4. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านได้เผยแพร่ ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ให้คนภายนอกได้ รับรู้	55.0	10.0	25.0	10.0
5. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้การจัดงานหรือ พิธีกรรมต่างๆ มีความยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ ขึ้น	45.0	25.0	30.0	00.0
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยว	00.0	5.0	50.0	45.0

จากตาราง 4 ผลการศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านวัฒนธรรม พบว่า อยู่ในระดับมากคือ การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านทุกคนยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง ชาวบ้านหญิงทุกคนยังมีการแต่งกายในชุดประจำเผ่า พร้อมทั้งชาวบ้านทุกคนสามารถบอกเล่าเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะป็นกลุ่มวัยรุ่นจนถึงผู้อาวุโสของชุมชน ต่างบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างถูกต้อง และชาวบ้านยังได้เรียนรู้ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน ต่างก็อยากที่จะสัมผัสกับวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ของชาวคาระอั้ง ชาวบ้านจึงทราบวาสินค้าที่แท้จริงของการท่องเที่ยวของชุมชน มิใช่จะเป็นในเรื่องของธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่สินค้าอีกชนิดหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ ของชาวบ้านที่อยู่ในชุดคาระอั้ง ที่มีความแปลกตา รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณีของตน ไม่ว่าจะป็น อาหาร ภาษาที่ใช้พูดกรรมวิธีการผลิตเครื่องนุ่งห่ม วิธีการดำรงชีวิตและอื่น ๆ อีกมากมาย วัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านร่วมสืบทอดตำนานความเชื่อต่าง ๆ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวคาระอั้งทุกคนต่างมีความภาคภูมิใจมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ต่างถ่ายทอดความรู้ วิธีชีวิตต่าง ๆ ให้แก่บุตรหลานทุกคน เพื่อสืบทอดต่อไปจะสัมผัสได้ว่าชาวคาระอั้งทุกคนสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องเล่า และตำนานต่าง ๆ ของชาวคาระอั้งให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่อยากจะทราบตำนานเรื่องเล่าของคาระอั้ง รวมถึงการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านได้เผยแพร่ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้ ชาวคาระอั้งได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของรัฐมากมาย และชาวบ้านทุกคนก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ชาวคาระอั้งใช้ในการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะเผยแพร่ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ให้กับสังคมภายนอกได้รับรู้ รวมถึงถ่ายทอดให้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนอีกด้วย และสุดท้ายการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาบ่อยลง จากการสัมภาษณ์ได้ทราบว่า ชาวคาระอั้งทุกคนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ และเป็นชนเผ่าที่มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา มาก ชาวบ้านทุกคนจะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทุกครั้ง ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมิได้มีผลกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของชาวคาระอั้งแต่อย่างใด

รองลงมาคือ การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้การจัดงานหรือพิธีกรรมต่าง ๆ มีความยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ขึ้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวบ้านจะมีการจัดงานในช่วงเทศกาลและพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นปกติ จะขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่าจะเข้ามาในช่วงเวลาไหน ถึงอย่างไร ชาวบ้านก็ยังคงทำพิธีกรรมต่าง ๆ ให้มีความศักดิ์สิทธิ์เช่นเดิม

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้ให้ระดับผลของการจัดการในระดับน้อย คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยว เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ การสื่อสารของชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวจึงทำได้ยาก แต่หน้าที่ส่วนใหญ่ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวจะอยู่ที่ไกด์ ซึ่งเป็นผู้จัดการทุกอย่าง จะมีส่วนน้อยที่ชาวบ้านจะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยว แต่ต้องอาศัยไกด์เป็นตัวเชื่อมเท่านั้น

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้านเศรษฐกิจ

ตาราง 5 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ	ระดับผลของการจัดการ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้ที่พักนักท่องเที่ยว และเป็นผู้นำทาง	00.0	35.0	45.0	20.0
2. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและของที่ระลึก	00.0	25.0	75.0	00.0
3. การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรและหัตถกรรมมีราคาสูงขึ้น	00.0	15.0	45.0	40.0
4. การท่องเที่ยวช่วยให้ครอบครัวของท่านได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยว	00.0	20.0	50.0	30.0
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านได้ศึกษาและเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายจากนักท่องเที่ยว	00.0	10.0	50.0	40.0
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในพื้นที่และทำให้ท่านพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านต่อไป	85.0	15.0	00.0	00.0

จากตาราง 5 ผลการศึกษาผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านเศรษฐกิจ พบว่า อยู่ในระดับมากในประเด็นการท่องเที่ยวทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในพื้นที่และทำให้ท่านพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านต่อไปจากการให้สัมภาษณ์ของชาวบ้าน ต่างมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนระอั้งของคนอีกทั้งยังมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในวันฉัตรชนนเผ่าของคน ชาวบ้านต่างมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นอยู่เนื่องจากการท่องเที่ยวได้นำรายได้เข้าสู่ชุมชน ชาวบ้านได้มีโอกาสในการสร้างพื้นที่ทางสังคมเผยแพร่วัฒนธรรมได้เล่าเรื่องราวการต่อสู้กับรัฐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการต่อสู้ครั้งยิ่งใหญ่ของดระอั้งจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความภูมิใจที่ได้สัญชาติไทยและได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชาวบ้านทุกคนต่างพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านของคนให้มีความสุข พร้อมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทยอย่างเคร่งครัด รองลงมาในระดับปานกลาง คือ การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้ที่พักนักท่องเที่ยวและเป็นผู้นำทางรายได้จากการทำบ้านพักโฮมสเตย์ของชาวบ้าน เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวบางครอบครัวที่มีการจัดทำบ้านพัก มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ครอบครัวที่พอจะมีเงินเท่านั้นที่สามารถจัดทำบ้านพักให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและของที่ระลึกรายได้จากการขายของที่ระลึก เป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง จะพบว่าส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างจากการทำไร่ ทำสวน เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า กลุ่มวัยรุ่นบางส่วนก็ได้ออกไปรับจ้างทำงานยังในตัวอำเภอในช่วงที่ว่างจากการทำไร่ ทำสวน จะมีบางครอบครัวใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวหลายคน ก็จะช่วยกันในเวลาว่างผลิตของที่ระลึก และการท่องเที่ยวช่วยให้ครอบครัวของท่านได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็น โอกาสดีของชาวบ้าน ได้แลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมบางอย่างกับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านทุกคนจึงอยากที่จะให้ การสนับสนุนลูกหลานของคนได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้ระดับผลของการจัดการ ในระดับน้อย คือ การท่องเที่ยวทำให้ท่านได้ศึกษาและเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายจากนักท่องเที่ยว ในเรื่องของการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรม ชาวบ้านยังมี โอกาสที่จะคลุกคลีกับนักท่องเที่ยวน้อย ผู้ที่สื่อสารกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็น ไกด์นำเที่ยว การที่ชาวบ้านจะมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ จากนักท่องเที่ยวจึงมีน้อย อีกทั้ง การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรและหัตถกรรมมีราคาสูงขึ้น จากการสัมภาษณ์พบว่า การท่องเที่ยวมีผลน้อยมากกับราคาผลผลิตทางการเกษตรและหัตถกรรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะจ่ายเงินให้กับบริษัททัวร์ เนื่องจากจัดการท่องเที่ยวอยู่ในรูปแบบแพคเกจทัวร์ และราคาของที่ระลึกจะไม่ถูกปรับราคาขึ้น

การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการต่อรองเชิงอำนาจชุมชน

การต่อรองเชิงอำนาจกับรัฐ

ชุมชนปะหล่องบ้านปางแดงใน ได้อพยพ เข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ซึ่งชุมชนตกอยู่ภายใต้ปฏิบัติทางอำนาจของรัฐจากการเผชิญกับอำนาจรัฐ ที่ทำให้ชาวบ้านถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำลายป่าและถูกจับกุมในเวลาต่อมา ทำให้ชาวคาระอั้งถูกมองว่าเป็นชนเผ่าที่ด้อยอำนาจ อ่อนแอต่อสถานะสังคมของไทย เป็นชนชายขอบอย่างแท้จริง จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา จึงทำให้ชุมชนปางแดงในเกี่ยวเนื่องประสบการณ์การเป็นชายขอบทำให้ ชาวปะหล่องบ้านปางแดงในได้เรียนรู้การจัดวางคนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับรัฐ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากรัฐว่าเป็นกลุ่มชนที่พึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน ชุมชนจึงจำเป็นต้องหาสิ่งที่น่าสนใจต่อตัวคนให้สอดคล้องกับวาทกรรม และสิ่งที่เป็นความต้องการของรัฐมากกว่าการต่อต้านอำนาจรัฐ ทำให้ชุมชนไม่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายยิ่งขึ้น ดังนั้นชาวบ้าน จึงใช้การนำเสนอตัวคนในฐานะเป็นเจ้าของชุมชนเพื่อเป็นการต่อรองเพื่อให้ชุมชนเข้าถึงทรัพยากรที่ใช้ในการดำรงชีพ และการนำเสนอตัวคนในฐานะชาวเขาที่ดีต่อรัฐ เพื่อให้ตนเองเปลี่ยนสถานะเป็นพลเมืองของสังคมไทย ชุมชนจึงใช้กระบวนการนี้ต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองเพื่อการอยู่รอดในสังคมไทย

การต่อรองเชิงอำนาจ เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงทรัพยากร

ชุมชนบ้านปางแดงใน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา พื้นที่ทำกินส่วนใหญ่ของชาวบ้าน จึงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวน ซึ่งรัฐได้อำนาจสิทธิการครอบครองพื้นที่ ก่อนที่จะมีการอพยพเข้ามาตั้งหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านบางส่วนถูกจับกุมในข้อหาบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2532 จึงทำให้ชาวปะหล่องตระหนักว่าพื้นที่ที่ตนเข้ามาอาศัยอยู่ ทำไร่ทำสวนและพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยใช้ประโยชน์จากป่าทั้งหมดล้วนเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองของรัฐซึ่งมีอำนาจในการจับกุมชาวบ้านที่ทำการบุกรุก ชาวคาระอั้งจึงเข้าใจและปรับเปลี่ยนวิธีในการจัดวางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้ที่เข้าไปต่อรองกับกฎหมายช่วยให้ชุมชนยังดำรงอยู่ในพื้นที่ได้

การปรับตัวปรับท่าทีสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ

หลังจากที่ชาวบ้านปางแดงในบางส่วนได้ถูกจับกุมในฐานะผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. 2532 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้สั่งห้ามไม่ให้ชาวบ้านถางป่าเพิ่มเป็นอันขาด ชาวบ้านที่มีความหวาดกลัวที่จะถูกจับกุมได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ป่าไม้อย่างเคร่งครัด ชาวบ้านจึงไม่

กล้าที่จะออกมาคัดค้าน พื้นที่ทำกินของชาวบ้านจึงถูกยึดไปปลูกเป็นสวนป่า และได้เป็นโอกาสอันดีของชุมชนที่จะได้ทำความรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการต้อนรับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดีเมื่อเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ จึงทำให้ชาวบ้านได้กลายเป็นแรงงานปลูกป่า และทำให้ชุมชนได้สร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชาวคาระอั้งจึงได้รู้ว่าคนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ได้หากไม่แผ้วถางบุกเบิกพื้นที่ทำกินใหม่ ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะไม่จับกุมพวกคนหากพื้นที่ป่าสงวนที่ตนอาศัยอยู่มีสภาพที่สมบูรณ์ไม่ถูกทำลาย ซึ่งนำไปสู่การต่อรองเชิงอำนาจกับรัฐที่จะสามารถทำให้ชาวคาระอั้งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป การวางแผนของคาระอั้งโดยวิธีการให้ความร่วมมือกับภาครัฐเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ และยังเป็นการสร้างท่าทีที่แสดงว่าคนมีความน้อมน้อมต่ออำนาจของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมงาน เถลิงพระชนมพรรษา งานต่อต้านยาเสพติด งานสงกรานต์ งานทอดกฐิน และงานอื่น ๆ ที่ชาวคาระอั้งจะมีโอกาสแสดงตน ทางเจ้าหน้าที่จะเข้าไปขอความร่วมมือกับทางชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ชุมชนได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมขบวน งานรดน้ำคำหัวหน้าผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะขบวนของอำเภอเชียงดาว เนื่องจากมีความโดดเด่นด้วยการนำกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอเชียงดาวทั้งหมด 9 กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมเป็นอย่างมาก การนำเอาเอกลักษณ์ ประเพณีของแต่ละเผ่ามาแสดงให้แก่ประชาชนทั่วไปดู จึงทำให้คาระอั้งกลายเป็นชนเผ่าที่เริ่มมีผู้คนรู้จัก เป็นหนึ่งในวิธีการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้แก่ชาวคาระอั้ง ซึ่งชาวคาระอั้งทุกคนที่ เข้าร่วมงานต่างให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง ศิลปวัฒนธรรมของคาระอั้งที่นำไปแสดงแก่ผู้ร่วมงาน และเป็นการแสดงที่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม และเป็นการแสดงถึงความภาคภูมิใจในความเป็นคาระอั้งคือ การรำดาบ การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับหน่วยงานต่าง ๆ และทำให้คาระอั้งสามารถเข้าถึงข้าราชการเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้แก่ชาวคาระอั้งผู้อพยพมาอยู่ในประเทศไทยด้วยการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานราชการในพื้นที่เป็นการแสดงให้รัฐเห็นและยอมรับว่าชุมชนปางแดงใน เป็นชุมชนที่พร้อมและเต็มใจให้ความร่วมมือกับรัฐ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากรัฐและสังคมเพื่อจะนำไปสู่ความมั่นคงของการอาศัยอยู่ในประเทศไทย

ภาพ 5 ชาวบ้านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปลูกป่าชุมชน

ภาพ 6 ชาวบ้านร่วมกันจัดทำระบบประปาหมู่บ้าน

การทำข้อสัญญาข้อตกลงอย่างเป็นทางการกับรัฐ

หลังจากที่ชาวดาระอั้งได้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐในระดับหนึ่ง และชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการต่อรองเพื่อให้ตนอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อ ชุมชนชาวดาระอั้งบ้านปางแดง ในจึงได้ทำข้อตกลงกันว่าจะดูแลพื้นที่ป่ารอบบริเวณหมู่บ้านไม่ให้มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่า สงวนจากคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชน ข้อตกลงดังกล่าวได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มงวด และได้มีบทลงโทษที่เด็ดขาดภายในชุมชนว่า หากชาวดาระอั้งผู้ใดฝ่าฝืนข้อตกลงนี้โดยการถางป่า

สงวนเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกินของตนเอง จะถูกดำเนินจากชาวบ้าน และจะถูกไล่ให้ออกจากชุมชน เนื่องจากชุมชนเห็นว่าการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ทำสวน จะนำไปสู่ข้อกล่าวหาว่าชาวคาระอั้งเป็นผู้ทำลายป่า ซึ่งจะเป็นการทำลายความชอบธรรมในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตน

การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐในการดูแลพื้นที่ป่าแทนชาวลีซู

ชาวคาระอั้งให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลป่า ทำให้ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และให้ชาวคาระอั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป “เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขาบอกว่าให้เราอยู่ที่นี่ ให้ช่วยป่าไม้รักษาป่า” (คำ จองคาล, 2552 : สัมภาษณ์) การได้รับการยอมรับและมั่นใจจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ปรากฏให้เห็นอีกเมื่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้อนุญาตให้ชาวคาระอั้งที่ไม่มีที่ดินทำกินประมาณ 5-6 ครัวเรือน เข้าไปทำกินในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่อยู่นอกเขตพื้นที่สวนป่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นไร่นาของชาวลีซูที่ได้อพยพหนีไปหลังจากที่มีการจับกุมกลุ่มชาติพันธุ์ที่ทำการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ.2532 “เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขาว่าคาระอั้งนี่คิดคอกใช้แล้วให้ที่เป็นของคาระอั้ง พวกลีซูเขาหนีไปแล้วเขาไม่มีสิทธิ์ ป่าไม้บอกว่าให้คาระอั้งทำดีกว่า พวกคาระอั้งช่วยกันดูแลป่า” (คำ ขี้, 2552 : สัมภาษณ์)

การต่อรองเรื่องการขออนุญาตการจำแนกประเภทป่าชุมชน ป่าใช้สอยและป่าพิธีกรรม

เมื่อปี พ.ศ. 2537 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติ ชาวคาระอั้งที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ ได้ทำการขออนุญาตกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อที่จะขอทำกินในพื้นที่เดิม และได้ให้สัญญากับเจ้าหน้าที่ว่าจะไม่แผ้วถางบุกเบิกพื้นที่ทำกินเพิ่ม เนื่องจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ และชาวบ้านให้ความร่วมมือดูแลพื้นที่ป่าเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ป่าไม้จึงอนุญาตให้ชาวคาระอั้งที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ใน เขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ทำกินต่อไป โดยได้มีเงื่อนไขข้อตกลงว่า ชาวคาระอั้งทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลรักษาป่าไม่ให้มีการบุกรุกแผ้วถางป่า ทั้งจากคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยเด็ดขาด ซึ่งบทบาทที่ชาวคาระอั้งบ้านปางแดงในได้รับนี้เป็นไปตามหลักของการจัดการป่าของชุมชนมาตั้งแต่ที่ยังอาศัยอยู่ในพม่า และได้ทำการสำรวจพื้นที่เพื่อจำแนกป่าออกเป็น ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย และพื้นที่ทำกิน โดยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ชาวคาระอั้งได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น บริเวณที่ตั้งชุมชน ถัดจากชุมชนเป็นป่า “แปรโคเปร้า” เป็นพื้นที่ป่าชุมชนหรือป่าใช้สอยที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บของป่า คัดไม้มาใช้ทำเป็นฟืน ถัดจากป่า “แปรโคเปร้า หรือป่าชุมชน” ออกไปคือ “ป่าแปรป่าเร็ว” ชาวบ้านจะใช้ป่านี

เป็นที่ฝั่งศพ ถัดจาก “แปรป่าเขียว” ออกไปจะเป็นพื้นที่ทำไร่ทำสวนของชาวบ้าน ถัดจากพื้นที่ทำไร่ทำสวน จึงจะเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชน ในพื้นที่ป่าช้าหรือ ป่าพิธีกรรม และป่าต้นน้ำนี้จะห้ามมีการใช้สอยประโยชน์จากป่าทั้งสองชนิดนี้โดยเด็ดขาด การจัดการป่าของชุมชนนี้จึงถูกนำมาใช้เพื่อที่จะลบภาพช็อกกล่าวหาว่าชาวคาระอั้งบุกรุกป่า พื้นที่ป่าสงวนที่อยู่ใกล้กับชุมชนได้จำแนกประเภทให้เป็นป่า “ป่าแปรโคเปร้าหรือป่าใช้สอย” ซึ่งชาวบ้านสามารถเข้าไปเก็บเห็ดหน่อไม้ และหาอาหารได้ สามารถตัดไม้ไผ่ไม้ซางมาใช้ได้และสามารถนำไม้ที่โค่นลงตามธรรมชาติเพื่อมาใช้ประโยชน์ แต่ต้องได้รับการพิจารณาจากกลุ่มผู้นำชุมชนก่อน แต่ยังคงมีชาวบ้านบางครอบครัวที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำ และชาวบ้านได้ประชุมกันหาข้อตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ทำกินต่อไป

การทำข้อตกลงร่วมกันเรื่องพื้นที่ทำกิน

หลังจากชุมชนได้มีการทำการจำแนกเขตพื้นที่ป่าเป็นป่าใช้สอยและ ป่าพิธีกรรม ทำให้มีชาวบ้านบางครอบครัวที่ยังมีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำ ชาวบ้านได้ทำการประชุมตกลงร่วมกันว่าให้ครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินในพื้นที่ป่าต้นน้ำค่อย ๆ ย้ายออกจากพื้นที่เขตป่าต้นน้ำ และช่วยกันหาพื้นที่ทำกินที่อยู่นอกเขตป่าต้นน้ำ เพราะหากไม่ย้ายที่ทำกินออกจากพื้นที่ป่าสงวนจะมีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของพื้นที่ และจะทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ มองว่าคาระอั้ง บุกรุกพื้นที่ป่า อาจทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน และอาจจะถูกให้อพยพออกจากพื้นที่ได้

การร่วมมือกันดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำ

นอกจากนี้ชาวคาระอั้งยังช่วยกันดูแลพื้นที่ป่าบริเวณห้วยหกซึ่งเดิมเป็นป่าต้นน้ำเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ถูกแผ้วถางในปี พ.ศ. 2537 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องการที่จะปลูกสวนป่าสัก พื้นที่ป่าประมาณ 300 ไร่ จึงถูกถางเป็นพื้นที่โล่ง แต่โครงการนี้ก็ได้อุดหนุนงบประมาณไม่เพียงพอ พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกปล่อยทิ้งไว้ ชาวคาระอั้งจึงได้เข้าไปดูแลพื้นที่ดังกล่าว และได้มีการตั้งข้อตกลงร่วมกันว่าห้ามมิให้ชาวบ้านเข้าไปทำการเพาะปลูก เนื่องจากเป็นป่าต้นน้ำของชุมชน ชาวคาระอั้งได้ช่วยกันดูแลให้ป่าต้นน้ำนี้ค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นมา

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่า

ชาวคาระอั้งได้เปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองโดยอาศัยการมีส่วนร่วมเข้าไปมีบทบาทในการดูแลรักษาป่า จนเกิดการยอมรับจากรัฐมากยิ่งขึ้น ประกอบกับกระแสความเคลื่อนไหวให้นักพัฒนาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร การจัดการป่าชุมชน ตลอดจน

บทบาทของกลุ่มนักพัฒนาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในเรื่องของการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของชุมชน ในปี พ.ศ.2540 ลุงคำผู้นำชุมชนบ้านปางแดงใน ได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุม เรื่องการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง และได้เดินทางไปเยี่ยมป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงราย โดยได้รับการอนุเคราะห์จากสมาคม YMCA และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย อีกทั้งกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้าน ยังได้มีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับความสำคัญของป่าต้นน้ำ การจัดการพื้นที่ป่าและการอนุรักษ์ป่า เมื่อประมาณ ต้นปี พ.ศ. 2541 ชาวตาระอั้งบ้านปางแดงใน ได้มีการจัดประชุมร่วมกันพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของการจัดการป่าชุมชนนี้แล้ว ถึงแม้ว่าชาวบ้านที่ยังคงไม่เข้าใจในเรื่องการจัดการป่าชุมชน แต่ชุมชนยังสังเกตเห็นว่าการมีป่าชุมชนเป็นการแสดงถึงการเป็นชุมชนรักป่า และจะเป็นการสร้างให้เกิดการยอมรับจากรัฐและสังคมไทย

การจัดตั้งป่าชุมชนซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ แต่ชุมชนไม่มีการจัดการทรัพยากรป่าซึ่งปรากฏอยู่ในชุมชนก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้งป่าชุมชนนี้แล้ว และเมื่อชุมชนได้รับการสนับสนุนและชาวบ้านต่างร่วมกันพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าการจัดตั้งป่าชุมชน จะนำไปสู่การเปิดพื้นที่ทางสังคมและการยอมรับจากรัฐและกลุ่มต่างๆ ในฐานะที่ว่าชาวตาระอั้งเป็นผู้รักษาป่า หลังจากนั้นชุมชนก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้น

การจัดตั้งป่าชุมชน

ในความคิดที่ผ่านมานั้นชาวบ้านปางแดงมีปัญหาใหญ่อยู่สามประการคือ ปัญหาการบุกรุกป่า ปัญหาการอพยพมาเพิ่มของประชากร และปัญหาหาเสพคิด ในปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาใหญ่สำหรับชาวบ้านแต่ปัญหาที่สำคัญคือปัญหาเกี่ยวกับป่าเพราะชาวบ้านดำรงชีวิตได้ เพราะว่าได้ใช้ประโยชน์จากป่าคั้งนั้น ในปี 2541 ทางหมู่บ้านได้จัดตั้ง ป่าชุมชนขึ้นเพื่อเป็น การร่วมมือกันในการอนุรักษ์ป่าเพราะชีวิตของชาวบ้าน ได้ใช้ป่าเป็นแหล่งของปัจจัยสี่เพราะชาวบ้านหาอาหารจากป่า ยาก็เป็นสมุนไพร ที่อยู่อาศัยก็ต้องตัดไม้จากป่ามาสร้างบ้านเรือน แต่เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นก็มีการสรรหาผลประโยชน์จากป่ามากขึ้นทำให้มีกาบุกรุกเพื่อทำที่ดินทำกินเมื่อมีการทำลายมากแต่ไม่มีการปลูกเพิ่มทำให้ระบบนิเวศทางป่าไม้เสียหายคั้งนั้นชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งป่าชุมชนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และดูแลป่ามีการจัดระบบการดูแลและใช้ป่าโดยการทำบริเวณไม่ให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าหรือป่าอนุรักษ์ไม่สามารถมีใครเขาไปทำอะไร ในป่านั้นได้โดยมีการดูแลและปลูกป่าทุกปีและมีการนำความเชื่อในเรื่องผีป่า ผีขุนน้ำเข้ามาในการจัดระบบการจัดการป่าของหมู่บ้านเพื่อเป็นการทำให้ชาวบ้านมีใจที่จะรักษาป่าด้วยจิตใจและก็มีป่าใช้สอยคือบริเวณที่สามารถ

หาหรือนำของป่าในบริเวณนั้นได้ ชาวบ้านอยู่กับป่าดูแลป่าด้วยตนเองได้เพราะผู้อยู่ในธรรมชาติ ย่อมเข้าใจถึงธรรมชาติได้ดีกว่าผู้ที่ไม่อยู่ในป่า

การจัดตั้งป่าชุมชนอย่างเป็นทางการของบ้านปางแดงในได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2541 โดยที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาคม YMCA และโครงการจัดการลุ่มน้ำปึงตอนบน ภายใต้มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ได้ยื่นหนังสือเรื่องการจัดตั้งป่าชุมชนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากหลักการจัดการพื้นที่ป่าของรัฐและชุมชน มีความสอดคล้องกัน ซึ่งต่างจากระบบการจัดการพื้นที่ป่าของชุมชนอื่นซึ่งไม่สอดคล้องกัน และทำให้เกิดปัญหา แต่ของชุมชนบ้านปางแดงในยังไม่เกิดความขัดแย้งขึ้น จากนั้นในวันที่ประกาศพื้นที่ป่า มีนายอำเภอเชียงดาวเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอเชียงดาว เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติศรีลานนา เจ้าหน้าที่ตำรวจ ชำราชการ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เข้าร่วมการเดินทางสำรวจแนวป่าของชุมชนบ้านปางแดงใน ซึ่งคาระอั้ง ได้จำแนกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน 1,200 ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติศรีลานนา จัดเป็นป่าหัวน้ำลำธาร และพื้นที่ป่าช้าของชุมชน มีกฎระเบียบห้ามให้ชาวบ้านนำผลผลิตใด ๆ ห้ามใช้ประโยชน์จากป่านี้โดยเด็ดขาด ชุมชนได้แบ่งเป็นป่าใช้สอยจำนวน 300 ไร่ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่า “แปรโลเปร้า” เป็นป่าสงวนที่อยู่รอบชุมชน เป็นป่าที่อนุญาตให้ชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเข้ามาหาของป่า ลำสัตว์ รวมทั้งการตัดไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์แต่มีข้อห้ามตัดไม้ขึ้นต้นมาใช้ ยกเว้นเป็นต้นไม้ที่ตายตามธรรมชาติ และต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการป่าไม้ของชุมชนเท่านั้น และชุมชนได้ตั้งกฎระเบียบ บทลงโทษที่รุนแรงกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ตั้งไว้

การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

หมู่บ้านปางแดงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในลักษณะที่ชันเพราะตั้งอยู่ตามภูเขาดังนั้นเมื่อมีฝนตกลงมาจะมีความเร็วของน้ำฝนมากทำให้เกิดการชะล้างของหน้าดินและเกิดการกัดเซาะของกระแสน้ำทำให้เกิดร่องน้ำ และหน้าดินเสียหายเกิดความเคือคร้อนเพราะหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์จะถูกชะล้างลงไปทำให้ดินในการเพาะปลูกไม่ดีและเกิดการถล่มของหน้าดิน เมื่อมีการปลูกหญ้าแฝกก็จะเป็นการรับและลดความเร็วของกระแสน้ำที่จะชะล้างหน้าดินและป้องกันการพังถลายของหน้าดินที่เกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำได้และเป็นการสร้างจิตสำนึกในเรื่องความสามัคคีการพัฒนาและการรักษาหมู่บ้านของตนเองของชาวบ้าน สำหรับการทำระบบเหมืองฝายนั้นก็เป็นชะลอความเร็วของกระแสน้ำที่จะกัดเซาะตลิ่งที่ทำให้พื้นที่ริมฝั่งเสียหาย เป็นการสร้างแหล่งอุปโภคบริโภคน้ำของชาวบ้านเป็นการสร้างน้ำขังให้ปลาสามารถอาศัยและวางไข่ได้และที่สำคัญจะเป็นการกักน้ำให้มีปริมาณพอเหมาะไม่ไหลแรงและน้อยจนเกินไป ในระบบของคันน้ำ

ในการดำเนินงานนั้นเจ้าหน้าที่ได้ประสานกับแกนนำชาวบ้านเพื่อให้เตรียมในการร่วมกันปลูกหญ้าแฝกและการทำฝายก่อนวันดำเนินการ แล้วเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 ชาวบ้านนั้นได้รอเจ้าหน้าที่ที่บ้านของตนเองมีการลงทะเบียน โดยมีอาสาจากหมู่บ้านเป็นคนช่วย ในการลงทะเบียนสำหรับการร่วมทำงานในวันนี้ชาวบ้านมาร่วมกันจำนวน 162 คน เจ้าหน้าที่อีกและอื่น ๆ อีก 7 คน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ไปพบกับแกนนำชาวบ้านและประกาศให้ชาวบ้านมารวมตัวกันที่สามแยกหน้าหมู่บ้านเพื่อเตรียมตัวในการปลูกหญ้าแฝกและทำฝายในการทำโครงการครั้งนี้มีหน่วยงานที่สนับสนุนหลายฝ่ายคือ โครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน บริษัท ปตท. และโครงการจัดการลุ่มน้ำปิงตอนบน ก่อนการปลูกหญ้าแฝกได้มีการถว้รู่ปร่วมกันและมีการคิดป้ายโครงการและแบ่งงานกันทำคืออีกฝ่ายเป็นคนปลูกหญ้าและอีกกลุ่มจะไปทำฝาย สำหรับจำนวนต้นกล้าที่ใช้ปลูกในครั้งนี้ นั้น มีทั้งหมด 20,000 ต้น ซึ่งบริเวณที่จะปลูกก็คือบริเวณในหมู่บ้านซึ่งจะปลูกตาม ข้างถนนเป็นแถว และตามบริเวณของบ้านแต่ละบ้านเพราะบ้านจะอยู่ในลักษณะด้านแรงน้ำจึงต้องมีการนำหญ้าแฝกปลูกเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดินและบริเวณบ้าน และที่สำคัญก็คือบริเวณบนสุดของหมู่บ้านที่เป็นที่ชันและไม่มีพืชคลุมหน้าดินหากฝนตกหนักจะทำให้กระแสน้ำแรงและจะมีผลกับบ้านที่อยู่ตามแรงของกระแสน้ำจึงมีการนำเอาถ้องในการจับวัดที่ของกรมที่ดินมาคว่าควร ปลูกหญ้าอย่างไรถึงจะสามารถลดแรงของกระแสน้ำได้อย่างดีที่สุดในรูปแบบของการปลูกหญ้าครั้งนี้ก็คือปลูกเป็นแถวตามแนวขวางเพื่อเป็นการต้านกระแสน้ำและอุ้มน้ำไว้ สำหรับการทำฝายนั้นมีการนำถ้องสอบจำนวน 100 ถ้องในการทำฝายซึ่งสามารถทำฝายได้สองฝายโดยการนำทรายและหินใส่ถ้องแล้ววางขวางลำห้วยไว้และใช้ไม้ตอกถ้องเพื่อความแข็งแรงและนำไม้มาปักไว้ เพื่อนำก้อนหินมาเรียงเพื่อความแข็งแรงอีกชั้นหนึ่ง ในการดำเนินงานในครั้งนี้สามารถบรรลุตามเป้าประสงค์ที่ต้องการของทุกฝ่ายคือในหมู่บ้านได้ปลูกหญ้าจนเสร็จและทำฝายได้ตามที่ต้องการ ฝ่ายผู้สนับสนุนก็ได้ทำตามเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและเป็นการพัฒนาที่มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปเพราะชาวบ้านได้เป็นผู้ทำเองจึงจะมีความรักที่จะดูแลในสิ่งที่ตนเองสร้าง

การต่อรองเพื่อให้การะอ้งเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์

ความไม่มั่นคงในการอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านปางแดงในของ ชาวการะอ้ง เนื่องจาก การะอ้งเป็นชนเผ่าที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียงประมาณ 25 ปี จึงไม่สามารถอ้างความเป็นชนเผ่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองไทย ชาวการะอ้งจึงได้เลือกวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองในฐานะชุมชนชาวเขาที่ดี โดยผ่านการแสดงตนเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ชาวการะอ้งเป็นพลเมืองไทยที่ดี เพื่อสร้างความชอบธรรมในการอาศัยอยู่

ในประเทศไทย การที่ชาวคาระอั้งนำวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของคนโดยวิธีการต่าง ๆ มีผลทำให้ชาวคาระอั้งได้รับการยอมรับและได้รับความชอบธรรมในการให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้ชาวคาระอั้งต่างภาคภูมิใจในความเป็นไทยของคน หลังจากที่ได้ทำการต่อสู้กับอำนาจต่าง ๆ ที่รุมเร้า ปัจจุบันชาวคาระอั้งหมู่บ้านปางแดงในมีผู้ที่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว 90 คน คนที่ยังไม่ได้ถ่ายบัตรประชาชนเนื่องจากอายุไม่ถึงแค่ได้สัญชาติไทยแล้ว 85 คน เป็นบุคคลที่ได้รับบัตรสิทธิมนุษย 87 คน บุคคลที่ได้รับบัตรต่างคำขอด้วยกฎหมาย 16 คน และบุคคลที่คัดสำรวอีกเพียง 3 คน จากสถิติการสำรวเมื่อปี 2551 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีสิทธิทางกฎหมายของชาวคาระอั้งที่มีความเท่าเทียมกับประชาชนคนไทย และได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ สำหรับหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนในโครงการสามารถทำให้งานบรรลุได้เพราะมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ต้องการจะเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองเข้ามาช่วยเหลือในสิ่งที่ชาวบ้านไม่สามารถทำเองได้จึงเป็นผลทำให้งานลุล่วงไปด้วยดี

ชุมชนปลอดภัยเสพติด

ชาวคาระอั้งถูกกล่าวได้ว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเหมือนกับชาวเขาเผ่าอื่นที่มีภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับยาเสพติดทั้งในฐานะผู้ค้าและผู้เสพ เนื่องจากว่าชุมชนของชาวคาระอั้งจะตั้งอยู่ใกล้กับชาวลาหู่ ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้สังคมมองว่า ภาพของชาวคาระอั้งมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก่อนที่คาระอั้งจะอพยพเข้ามายังประเทศไทยนั้นคาระอั้งยังมีการสูบฝิ่น ซึ่งเหมือนกับชาวเขาเผ่าอื่นที่ปลูกฝิ่นไว้ทั้งขายด้วยและสูบด้วย คาระอั้งได้เรียนรู้ว่าฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายของไทย จึงได้ทำการประชุมร่วมกันและได้ตั้งข้อตกลงว่าให้ชาวบ้านทุกคนเลิกสูบและปลูกฝิ่น เนื่องจากฝิ่นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หากยังมีการเสพอยู่และถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับได้จะถูกให้อพยพออกจากประเทศไทย และคาระอั้งยังมีข้อตกลงกันว่าห้ามไม่ให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับยาเสพติดใดๆ เพื่อให้ข้อตกลงของชาวบ้านมีความศักดิ์สิทธิ์ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของสมาชิกในชุมชน ชาวคาระอั้งจึงได้เชื่อมโยงความศรัทธาในพุทธศาสนาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของชาวบ้าน และได้ให้ชาวบ้านผู้ชายทั้งหมดร่วมค้ำน้ำสาบานต่อหน้าพระพุทธรูปที่วัด

ในระยะเวลาที่การระบาดของยาบ้ามีความรุนแรง ภาพของยาบ้ากับชาวเขาก็ยิ่งแยกกันไม่ออกจากภาพที่รัฐและสังคมมอง คาระอั้งถูกมองว่าเป็น “คนค้ายา” เพื่อการลบภาพว่าเป็นคนค้ายา คนคิดยา ลูกค้ายา ผู้นำชุมชนจึงมีความคิดว่าจะต้องตอบโต้ภาพในด้านลบในเรื่องของยาเสพติด เมื่อได้รับข่าวว่า จะมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐจะเข้ามาให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่ชาวบ้าน ลูกค้ายาจึงเดินทางไปแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าชุมชนปางแดงนี้เป็นชุมชนที่ปลอดภัยจากยาเสพติด ลูกค้ายาได้ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขขึ้นมาตรวจปัสสาวะชาวคาระอั้ง

ด้วย “ผมไปบอกตำรวจเขาว่าให้พาหมอมาด้วย อยากให้ตรวจดู คนเขาจะรู้ว่าบ้านเราไม่มีคนติดยา” (คำ ของดาส, 2552 : สัมภาษณ์) เมื่อผลการตรวจไม่พบสารเสพติดในชุมชนปางแดงใน ปลัดอำเภอ และหน่วยงานต่างๆ ได้ให้การยอมรับว่าชุมชนปางแดงใน ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การที่ชาวดาระอั้งต้องอพยพกลับประเทศพม่า เป็นสิ่งที่ดาระอั้งต่างไม่ต้องการมากที่สุดชาวดาระอั้งจึงหลีกเลี่ยง ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อต้องการให้รับการยอมรับจากรัฐเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย ดาระอั้งจึงแสดงตนเพื่อปรากฏต่อรัฐและสังคม ว่าตนเป็นชุมชนที่ปลอดยาเสพติด และเป็นวิธีที่จะกันตัวเองจากภาพที่ถูกสังสังคมมองว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติด เหมือนกับชุมชนชาวเขาชาวลานูที่ตั้งอยู่ใกล้กัน และกับอีกหมู่บ้านหนึ่งซึ่งมี ชาวดาระอั้งอาศัยอยู่บ้าง คือหมู่บ้านปางแดงนอก ซึ่งภาพลักษณ์ของหมู่บ้านปางแดงนอกนั้นคือภาพที่สังคมมองว่า เป็นหมู่บ้านที่มีปัญหาเสพติดอย่างรุนแรง ชาว ดาระอั้งบ้านปางแดงในจึงได้จัดวางระดับความสัมพันธ์กับหมู่บ้านปางแดงนอกเป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรม และการทำพิธีกรรมต่างๆ เท่านั้น แต่ชาวบ้านปางแดงในต่างก็กันตัวเองออกมาไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชาวบ้านปางแดงนอกในเรื่องทางการเมือง และด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบันชุมชนบ้านปางแดงในยังคงมีกฎระเบียบข้อตกลงที่เคร่งครัดเพื่อควบคุมปัญหาเสพติด ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเยาวชนของหมู่บ้านได้เข้าร่วมโครงการอบรมเยาวชนป้องกันยาเสพติด ที่จัดหน่วยงานเป็นประจำทุกครั้งที่จัดทั้งภายในชุมชนยังมีข้อห้ามมิให้บุคคลภายนอกชุมชน เข้ามาในหมู่บ้านในเวลากลางคืน ชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มดูแลรักษา ความปลอดภัยดูแลความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการลักลอบเสพยาเสพติด รวมถึงรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักค้างคืนภายในหมู่บ้าน

ภาพ 7 ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการศึกษา

กระบวนการต่อรองเชิงอำนาจกับระบบทุนและเวทีการท่องเที่ยว

ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ของอำเภอเชียงดาว ซึ่งมีชาวเขาถึง 3 กลุ่มชาติพันธุ์คือ ปกาเกอญอ ลาหู่ คาระอั้ง จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และนักท่องเที่ยววัฒนธรรม ตามกระแสดังกล่าวความต้องการของนักท่องเที่ยววัฒนธรรมในแนวคิดต้องการให้อุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าใจเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมของชนท้องถิ่นมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ได้ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553 – 2555 และได้รับการสนับสนุนโดย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลเชียงดาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลเชียงดาว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

วีระ นิธิไตรรัตน์ (2548 : 6) กล่าวไว้ในแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน “งานพัฒนาในเรื่องใด ๆ ก็ตามหากขาดความร่วมมือของทุกฝ่ายก็คงไปไม่ถึงจุดหมายโดยเฉพาะ 3 องค์ประกอบหลักคือ แกนนำ ชาวบ้าน และผู้นำจิตวิญญาณ” การให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเป็นคำตอบออกมาแล้วว่า ชุมชนต่างต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างจริงจัง

ตามกระแสดังกล่าวความต้องการของชุมชนชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว สิ่งที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านปางแดงในจึงเป็นสิ่งดึงดูดบริษัททัวร์ และนักท่องเที่ยว บ้านปางแดงในเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมากกว่า 15 ปี โดยมีบริษัทนำเที่ยวอยู่ 5 บริษัทที่มีการจัดการการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านปางแดงใน คือ บริษัทอินเตอร์พิคด์ บริษัทอุดมพร บริษัทสยามนุโว บริษัทเวียงและบริษัทตรีวี การท่องเที่ยวของชุมชนปางแดงในระยะแรกเป็นเพียงที่พักกระหว่างการเดินทางและสถานที่ที่นักท่องเที่ยวแวะเข้ามาดูความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนและความเป็นคาระอั้ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแปลกประหลาดของนักท่องเที่ยว จากความสัมพันธ์ดังกล่าวชาวคาระอั้งถูกนำไปเป็นสินค้าที่แปลกประหลาดที่ต่างจากคนพื้นราบปรกติ ภายได้สถานการณ์ที่ถูกคกเป็นสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ชาวคาระอั้งชุมชนบ้านปางแดงในจึงได้พยายามสร้างสิ่งที่เข้าไปเป็นตัวต่อรองกับธุรกิจท่องเที่ยวที่เข้ามา เพื่อพลิกบทบาทจากตัวสินค้าที่อยู่เฉย ๆ ให้คนดูมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ตามหลักและแนวคิดของการท่องเที่ยววัฒนธรรม ดังนี้

การสร้างบ้านพักโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยว

การเข้ามาของนักท่องเที่ยวในช่วงระยะแรกเป็นการเดินป่า หมู่บ้านปางแดงในจะเป็นเพียงที่พักระหว่างทางของโปรแกรมเดินป่าของบริษัททัวร์ในช่วงเวลากลางวัน ช่วงนี้ชุมชนยังไม่มีที่พักแรมภายในหมู่บ้าน และชาวบ้านยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว เป็นเพียงแค่สินค้าที่นักท่องเที่ยวเข้ามาชมสิ่งแปลกประหลาด เมื่อชาวบ้านผู้ชายถูกจับกุมเข้าคุก การท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านปางแดงในจึงลดลง แต่หลังจากที่ชาวบ้านที่โดนจับกุมถูกปล่อยตัวออกมา จึงทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนดีขึ้น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านบ่อยขึ้น เข้ามาชมบ้านเรือน วิถีชีวิตของชาวคาระอั้งที่มีความแตกต่างจากคนเมืองทั่วไป และถูกนำเสนอต่อสังคมว่าเป็นชนเผ่าที่หายากมีน้อยในประเทศไทย

ในสถานการณ์ที่การท่องเที่ยวของชุมชนปางแดงในมีความเข้มข้นเพิ่มมากขึ้น ใกล้เคียงบริษัทนำเที่ยวที่เข้ามานำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวภายในชุมชนปางแดงใน จึงได้เสนอให้ลุงคำผู้นำชุมชนว่า ควรจะสร้างบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรายได้แก่ชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านได้นำข้อเสนอของใกล้เคียงมาเข้าที่ประชุมของหมู่บ้าน จากการตกลงร่วมกันของชุมชนบ้านพัก 1 หลังจึงได้ถูกสร้างขึ้นบริเวณข้างบ้านลุงคำ จากความร่วมมือของชาวบ้าน และชาวบ้านได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าบ้านหลังนี้จะเป็นส่วนรวม ให้ชาวบ้านที่ว่างจากการทำสวนทำไร่ ต้องผลัดกันมาดูแลนักท่องเที่ยว รายได้ที่ได้จากการทำบ้านพักนี้ จะถูกนำไปเป็นส่วนสำหรับเก็บเข้ากองทุนรวมของหมู่บ้าน อีกส่วนจะแบ่งให้กับชาวบ้านที่เข้ามาดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว หลังจากนั้นก็เริ่มมีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในชุมชนเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้นให้บ้านพักที่มีเพียง 1 หลังของชุมชนจึงไม่เพียงพอที่จะรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านที่มีทุนทรัพย์มากจึงเริ่มมีการทำบ้านพัก โฮมสเตย์ที่เป็นของตนเองขึ้นทั้งหมด 12 ครัวเรือน และปัจจุบันหมู่บ้านเหลือบ้านพักโฮมสเตย์อยู่เพียง 5 หลัง เนื่องจากขาดคนและทุนทรัพย์ในการดูแลรักษา การท่องเที่ยวของชุมชนที่เริ่มมีความรุ่งเรือง ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมอบป้ายรับรองบ้านพักโฮมสเตย์ให้กับหมู่บ้าน เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานให้กับบ้านพักโฮมสเตย์ของหมู่บ้านและให้เป็นการแสดงถึงความถูกต้องตามมาตรฐานของบ้านพัก ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การทำบ้านพักโฮมสเตย์ของชาวคาระอั้งนี้ ทางกลุ่มชาวบ้านที่ทำบ้านพักโฮมสเตย์ก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลและติดต่อกับกลุ่มบริษัททัวร์ เพื่อกลุ่มผู้จัดทำบ้านพักโฮมสเตย์จะหากิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว การนำเสนอตัวตนของคาระอั้งสู่สายตาของนักท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้น เมื่อชาวบ้านได้มีโอกาสถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ตนเองสืบทอดกันมาแสนนาน จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คาระอั้งสร้างอำนาจต่อรองกับ

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาและบริษัททัวร์ ในลักษณะของความพึงพอใจและประทับใจที่ได้สัมผัสกับความแปลกประหลาดของกลุ่มชาติพันธุ์ ผสมผสานกับการให้การต้อนรับที่เป็นกันเองของชาวดาระอั้ง ชาวดาระอั้งก็ต่างดีใจที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เหมือนกับตนเองเป็นหนึ่งในสินค้าของการท่องเที่ยว “ชอบให้ฝรั่ง พวกเราจะได้เงินเยอะๆ” (จาง พู, 2552 : สัมภาษณ์)

ภาพ 8 บ้านพักโฮมสเตย์

การยอมเป็นวัตถุดิบค้าของการท่องเที่ยวของชาวดาระอั้งเพื่อแลกกับรายได้ ดาระอั้งจึงใช้วิธีการคงความดั้งเดิมของประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตของตน ความกล้าหลังด้อยพัฒนา เพราะสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะพบในโปรแกรมของการท่องเที่ยว คือ “การได้นอนบ้านไม้ไผ่ บนหมู่บ้านของชาวเขา ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีถนน” (แสง คำตา, 2551 : สัมภาษณ์)

หนทางของการดำรงชีวิตที่แปลกใหม่จากวิถีชีวิตเดิม จึงแลกกับการขายภาพลักษณ์ของตน แต่เมื่อมองในมุมมองที่กลับกัน กลายเป็นโอกาสที่ทำให้ดาระอั้งซึ่งถูกปิดบังจากการเป็นชนเผ่าอพยพ ผู้ทำลายป่าได้เปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง ให้เป็นที่รู้จักของสังคมที่ต้องการมาดูแลและศึกษาความด้อยพัฒนา วิถีชีวิตที่มีความแตกต่างของสังคมเมือง

การแปลงความเป็นดาระอั้งของตนให้เป็นสินค้าในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดาระอั้งเป็นชนเผ่าที่มีจุดเด่นในเรื่องของเครื่องแต่งกาย ที่มีลักษณะโดดเด่นและแปลกตาพร้อมกับเรื่องเล่าที่มีความน่าสนใจ เกี่ยวกับชิ้นส่วนแต่ละชิ้นของชุดประจำเผ่า ที่ผู้เผ่าผู้แก่ได้ถ่ายทอดให้กับลูกหลาน ชาวดาระอั้งจึงมีความภูมิใจในตนเองที่เกิดมาเป็นดาระอั้ง สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วสิ่งที่น่าสนใจเมื่อเดินทางมายังหมู่บ้านปางแดงใน คือได้พบเห็นผู้ที่มีวิถีชีวิตประเพณี ความเชื่อที่แปลกประหลาด ยิ่งแปลกยิ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว การแต่ง

กายของชาวคาระอั้งผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันผู้หญิงคาระอั้งซึ่งออกเรือนแต่งงานแล้ว ยังคงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของชนเผ่า และเป็นการแสดงให้เห็นว่าการแต่งกายบ่งบอกถึงความแตกต่างของสถานะตนเองและผู้อื่น ในวิถีชีวิตประจำวันผู้หญิงที่แต่งงานแล้วยังคงสืบทอดเอกลักษณ์การแต่งกายของตนไว้ ผิดกับคาระอั้งผู้ชายซึ่งมีการแต่งกายที่คล้ายคลึงกับคนเมืองพื้นราบจึงไม่มีสิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ใกล้เคียงไม่ให้เกิดผู้ชายคาระอั้งร่วมในการแสดงในตอนหัวค่ำในคืนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในหมู่บ้าน เพราะว่า “เด็กผู้ชายไม่มีชุดประหล่องใส่ ดูแล้วไม่น่าสนใจ” (แสง คำตา, 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพ 9 เด็กผู้หญิงชาวคาระอั้งกำลังถ่ายทอดวัฒนธรรมทอผ้าให้แก่นักท่องเที่ยว

ในกลุ่มคาระอั้งที่เป็นเด็กผู้หญิง ปกติจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสมัยใหม่ ทั้งเวลาที่อยู่บ้านไปโรงเรียนโดยเฉพาะเวลาที่เดินทางไปตลาดในตัวเมือง ด้วยเหตุผลที่ว่า “ไม่อยากจะให้คนรู้ว่า เป็นคาระอั้ง เขาจะหลอกเอา” (แสง คำตา, 2551 : สัมภาษณ์) เนื่องจากความหวาดกลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับชนเผ่าของตน อย่างไรก็ตามในมุมมองด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ต่างจากรูปแบบของการท่องเที่ยวทั่วไป ความแปลกของวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของสินค้าทางการท่องเที่ยว เด็กหญิงชาวคาระอั้งก็ได้สัมผัสและเรียนรู้ว่าความเป็นคาระอั้งของตนนั้นสามารถนำไปใช้ต่อรองกับความต้องการของความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การต้องการเรียนรู้กับวัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่ที่แปลกนั้นจึงเป็นสิ่งที่จะตอบสนองและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว กลุ่มเด็กผู้หญิงชาวคาระอั้งจะมีการจัดการแสดงให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชมในตอนกลางคืน โดยจะใส่ชุดคาระอั้งออกมา ร้องเพลง เดินรำ เพื่อแลกกับค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยว

ภาพ 10 ภาพกิจกรรมการฟ้อนรำของเด็กหญิงชาวคะฉิ่น หนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยว

อีกหนทางหนึ่งของหญิงชาวคะฉิ่นที่ใช้ในการนำเสนอตัวตน และให้ตัวเองเข้าถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการที่เริ่มมีการผลิตสินค้าหัตถกรรมออกมาวางจำหน่ายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว จะใช้เวลาว่างจากการทำไร่ทำสวน ผู้หญิงชาวคะฉิ่นจะนั่งทอผ้าบริเวณระเบียงบ้าน แล้วตั้งแผงขายของไว้ข้างๆ นี่จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสามารถทำให้ชาวคะฉิ่นเข้าถึงนักท่องเที่ยว โดยใช้การสาธิตวิธีการทอผ้าของตนซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว คำถามที่นักท่องเที่ยวจะถามชาวคะฉิ่นที่กำลังทอผ้า คือ นี่คืออะไร เพราะวิถีชีวิตของหญิงชาวคะฉิ่นคือการทอผ้าไว้นุ่งห่มเอง จึงทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งในความแปลกประหลาดของชาวคะฉิ่น

ภาพ 11 หญิงชาวคะฉิ่นทอผ้าเพื่อขายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านปางแดงใน ได้มีหน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามาให้ความสนใจที่จะทำการพัฒนาในหลายๆด้าน ส่วนในเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีการส่งเสริมจาก

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยได้รับความมือจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วน ร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553-2555 แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการ สัมภาษณ์จากชาวบ้านตำบลเชียงดาวพบว่าความต้องการของชาวบ้านต้องการให้ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ชาวบ้านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของชุมชน (นเรศ สิงห์คำ, 2554 : สัมภาษณ์) เจ้าหน้าที่ค่ายเยาวชนอนุรักษ์คอยหลวง เชียงดาว ให้สัมภาษณ์ว่า "ก่อนหน้าที่ อพท. จะเข้ามาทำงานการพัฒนาการท่องเที่ยวมีบริษัททัวร์ เข้ามาผูกขาดกับชาวบ้าน ชาวบ้านต้องการให้มีการกระจายรายได้จึงเข้ามาปรึกษากับ อบต." แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนของคนเป็น อย่างมาก นเรศ สิงห์คำ ยังให้สัมภาษณ์อีกว่า "อพท. มีความต้องการที่จะทำให้ตำบลเชียงดาวของ เราเป็นอำเภอนำร่องด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงดาว" เนื่องจากตำบลเชียงดาวมีความ หลากหลายทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมชนเผ่าซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของพื้นที่ การท่องเที่ยวอำเภอเชียงดาว

แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้จัดทำขึ้น ทางองค์การบริหารส่วน ตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยว ได้ช่วยกันระดมความคิดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์โดยใช้วิธีวิเคราะห์จุด แข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) สามารถชี้ให้เห็นช่องทางการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน โดยใช้ภูมิเนเวศวิทยาเป็นเกณฑ์การกำหนดยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มท่องเที่ยวอนุรักษ์อำเภอเชียงดาว จำนวน 6 แผน
2. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับคอยหลวงเชียงดาว จำนวน 7 แผน
3. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำแม่ปิง จำนวน 7 แผน
4. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 10 แผน

แผนของทั้ง 4 กลุ่ม จะเป็นการสนับสนุนเสริมสร้างความรู้และกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว ในที่นี้จะขอยกเฉพาะ แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านปางแดงใน คือกลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์มีดังนี้

1. แผนฝึกอบรมมัคคุเทศก์ 5 ชนเผ่า

เนื่องจากพื้นที่ของตำบลเชียงดาวมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายของประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้ง 5 เผ่า ได้แก่ ปะหล่อง ลาหู่ กะเหรี่ยง

ลีสู และอาฮา ซึ่งเป็นชนเผ่าที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันที่ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในเรื่องการสื่อความหมายเล่าเรื่องราวให้แก่นักท่องเที่ยวโดยคนในพื้นที่ การทำให้บุคคลภายนอกชุมชนได้ให้ความหมายเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนในบางครั้งอาจจะไม่ถูกต้องตามจริง การอบรมมัคคุเทศก์ 5 ชนเผ่า จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนทั้ง 5 เผ่า ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชนเผ่าอย่างยั่งยืน และได้เข้าใจรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งจะนำไปพัฒนาในหมู่บ้านให้ได้มาตรฐาน และกระจายความรู้สู่ชุมชน เพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ยังเป็นการทำให้คนในชุมชนได้เข้าใจรูปแบบวิธีการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกต้องสร้างอาชีพและรายได้เสริมแก่ชุมชน โดยที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ใช้งบประมาณในการฝึกอบรมไว้จำนวน 23,000 บาท และได้ดำเนินการไปแล้ว

2. แผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5 ชนเผ่า

อำเภอเชียงดาวมีความหลากหลายทั้งทางชาติพันธุ์ ประเพณีและวัฒนธรรมของ 5 ชนเผ่า จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากกันอย่างชัดเจนจากเครื่องแต่งกายที่มีรูปแบบสีสันทันที่ต่างกันสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน การฝึกอบรมพัฒนาให้ชาวบ้านที่ 5 ชนเผ่า ได้เรียนรู้วิธีการผลิตของที่ระลึกโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น ภูมิปัญญา โดยชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวมากขึ้นลดการนำสินค้าจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ โดยแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5 ชนเผ่านี้ทางองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ใช้งบประมาณในการจัดการโครงการเป็นจำนวน 20,000 บาท เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับกลุ่มสตรีและเยาวชนในการผลิตสินค้าของชนเผ่า ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้า อีกทั้งยังเป็นการสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านและเยาวชน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หลังฤดูเก็บเกี่ยว และได้ดำเนินการไปแล้ว

3. แผนจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยว 5 ชนเผ่า

จากความหลากหลายของประเพณีวัฒนธรรมของทั้ง 5 ชนเผ่า เป็นจุดขายที่สำคัญจุดหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลเชียงดาวไม่น้อยไปกว่าความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังคงขาดการส่งเสริมในการแพร่ให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับรู้ในเรื่องของวันเวลาที่มีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของทั้ง 5 เผ่า การทำปฏิทินกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ จะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าได้อย่างยั่งยืน การที่นักท่องเที่ยวสามารถรู้ถึงกิจกรรมที่น่าสนใจของชนเผ่าแต่ละชนเผ่าในแต่ละเดือน

ทำให้เกิดการวางแผนการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การทำแผนจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมของ 5 ชนเผ่า เพื่อจัดทำปฏิทินประเพณี และวัฒนธรรม 5 ชนเผ่า เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้และข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้าง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืน และได้ดำเนินการไปแล้ว

4. แผนพัฒนาศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวชนเผ่า

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสื่อสาร กัน โดยตรงระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นหา แนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากที่ผ่านมา การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบุคคลภายนอกที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์จากชุมชนนั้น ต้องผ่านคนกลางหรือบริษัทนำเที่ยว เป็นหลัก ซึ่งชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าไปต่อรองกับบริษัทนำเที่ยวได้ ส่งผลให้การสื่อสาร การถ่ายทอดข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความสะดวก ในการเข้าถึงข้อมูล ที่สำคัญทั้งชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาศูนย์การท่องเที่ยวชนเผ่า จึงกลายเป็นเครื่องมือในการลดช่องว่างของการสื่อสารระหว่าง ชาวบ้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามา สัมผัสประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่า นักวิชาการที่ต้องการเข้ามาศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ศูนย์พัฒนาการ ท่องเที่ยวของชนเผ่า ยังมีหน้าที่ประสานงาน ศูนย์ข้อมูล ประชาสัมพันธ์ ที่ให้คำแนะนำ เพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป และได้ดำเนินการไปแล้วแต่ยังไม่สิ้นสุด โครงการ

5. แผนการศึกษาคู่มือการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ชนเผ่า)

ความหลากหลายของชาติพันธุ์ของชนเผ่าในตำบลเชียงดาวซึ่งเป็นจุดเด่นของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลเชียงดาว แต่การผูกขาดของบริษัทนำเที่ยวทำให้ชุมชนขาด การมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว อีกทั้งการกระจายรายได้สู่ชุมชนยังถือว่าเป็นจำนวนน้อยมาก อพท. จึงเล็งเห็นการส่งเสริมความรู้ให้กับชุมชนทั้ง 5 ชนเผ่า ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพชาวบ้าน ให้พร้อมต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดวางแผน รวมถึงตั้งกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเป็น หลักปฏิบัติในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างระเบียบและความร่วมมือภายในชุมชน เพื่อชุมชนจะได้ศึกษา และนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาปรับใช้ในท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเป็นการต่อรองกับบริษัทนำเที่ยวที่เข้ามาแสวงหา ผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน พัฒนานุเคราะห์ในด้านการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมให้มีความรู้เพื่อที่จะสื่อความหมายให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานต่อไป

6. แผนการจัดมหรรมกีฬา (กีฬาพื้นบ้านชนเผ่า) 5 ชนเผ่า

การเล่นของชนเผ่า ถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตหนึ่งของชนเผ่าที่หาดูได้ยากในปัจจุบัน และการเล่นหลายอย่างกำลังจะสูญหายไปตามกระแสการพัฒนา การจัดมหรรมกีฬาชนเผ่าที่รวมเอาทั้ง 5 ชนเผ่าของตำบลเชียงดาวมาร่วมกันจัดแข่งขันกีฬา เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีการเล่นของชนเผ่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการรื้อฟื้นประเพณีวัฒนธรรมที่สูญหายไปให้ชนเผ่าแต่ละชนเผ่าได้ทบทวนถึงสิ่งที่กำลังจะหายไป ยังเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้แก่ชนรุ่นหลังของชนเผ่าได้สืบทอดต่อไป ยังเป็นการสร้างความรักความหวงแหน สร้างความภูมิใจในชนเผ่าของตน กิจกรรมนี้ยังสร้างปรากฏการณ์และประสบการณ์ใหม่ให้กับตำบลเชียงดาวในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง 5 ชนเผ่า ด้วยการจัดการแข่งขันกีฬาพร้อมเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์คนพื้นเมืองและถ่ายทอดความสวยงามของประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่าของตนเองสู่สังคมภายนอก และส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าไปด้วยกัน

จากแผนพัฒนาขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยได้รับความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนภายในตำบลเชียงดาว โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าชุมชนยังขาดอำนาจในการต่อรองกับบริษัทนำเที่ยวขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวบริษัทนำเที่ยวได้เข้ามาทำการผูกขาดเชิงธุรกิจกับชุมชนมากเกินไป โดยที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรมที่เข้ามาใช้ทรัพยากรของชุมชน แผนพัฒนาต่างๆนี้จะสามารถช่วยให้ชุมชนฟื้นตัวจากการเป็นเพียงสินค้าของการท่องเที่ยวสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเพื่อจะเป็นอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

พื้นที่ของหมู่บ้านปางแดงใน ถือว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน การเข้ามาของการท่องเที่ยวในระยะแรก ๆ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาต่างมีจุดประสงค์หลักในการเข้ามาชื่นชมสภาพแวดล้อมของป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ในลักษณะการท่องเที่ยวเดินป่า และอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยว คือการที่ได้สัมผัส พบเจอกับสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความแปลกประหลาดของชาวดาระอั้ง ที่มีความแตกต่างจากผู้คนชุมชนในเมือง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โภคภัณฑ์จึงได้นำเสนอการจัดทำบ้านพักโฮมสเตย์ให้แก่ลูกค้า

ผู้นำชุมชน ชาวบ้านจึงตกลงจัดสร้างบ้านพักขึ้น บ้านหลังนี้เป็นบ้านพักที่เกิดจากความร่วมมือกันของชาวบ้าน และได้ตกลงร่วมกันภายในชุมชนว่าบ้านหลังนี้จะเป็นของส่วนรวม เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก ชาวบ้านที่ว่างจากการทำไร่ทำสวน จะต้องมาช่วยกันดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านที่มีทุนทรัพย์ต่างก็อยากที่จะทำบ้านพักโฮมสเตย์ด้วยตัวเอง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยที่รายได้ในส่วนนี้ไม่ต้องเอามาแบ่งให้คนอื่น จึงทำให้ชาวบ้านต่างจัดทำบ้านพักเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว นอกจากการทำไร่ทำสวน จึงทำให้ชาวบ้านต่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านและบ้านเรือนของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อรอต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักที่บ้านของตน

ชาวบ้านต่างให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นอย่างดี ด้วยนิสัยที่เป็นกันเองของชาวเกาะอั้ง ชาวบ้านต่างรวมกันถ่ายทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสืบทอดกันต่อมา เป็นรุ่นๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ชาวบ้านได้ร่วมกันวางแผนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน และชุมชนปางแดงนี้

ยังเป็นชุมชนที่มีความเคร่งครัดในเรื่องกฎระเบียบของหมู่บ้าน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการนำเสนอตนเองของชาวเกาะอั้งว่าเป็นผู้ดูแลรักษาป่าไม้ เพื่อเป็นการต่อรองกับรัฐในการอยู่อาศัยของชุมชน อีกทั้งทางป่าไม้ได้ให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่า

ดังนั้นชาวบ้านทุกคนจะมีความเคร่งครัดมากในเรื่องของการเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่า ชุมชนจึงได้อำนาจสอนของศาสนาพุทธเข้าผสมผสานให้เรื่องของการรักษาป่าไม้ นอกจากกรมป่าไม้ที่เข้ามาพัฒนาชุมชนแล้ว ยังมีในส่วนของโครงการหลวงที่เข้ามาพัฒนาและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติทางโครงการหลวงยังได้ให้ชาวบ้านปลูกพืชของโครงการหลวงเพื่อลดการลักลอบปลูกฝิ่น และให้ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดทำแปลงสาธิตการทำเกษตรสวนผสม เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เข้ามามีบทบาทให้แก่ชุมชน และชาวบ้านก็ได้นำพืชผักเหล่านี้มาประกอบอาหารให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวยังสามารถทำชุมชนเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวในช่วงที่ว่างจากการทำไร่ทำสวน

ชุมชนยังมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านที่ไม่ได้ออกไปหางานทำได้มีส่วนร่วมและเข้าถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้มีการผลิตสินค้าหัตถกรรมเป็นของที่ระลึกออกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง โดยที่ไม่ต้องผ่านมัคคุเทศก์

ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการเป็นภาคีผู้ผลิตที่ท้องถิ่นน้อย เนื่องจากถูกภาคีผู้ผลิตจากบริษัททัวร์เข้ามาบีบบังคับกับนักท่องเที่ยวมาก แต่ชาวบ้านยังคงมีความพึงพอใจน้อยกับการท่องเที่ยวของชุมชนในปัจจุบัน นั่นอาจจะเป็นเหตุเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ และสภาวะทางการเมืองที่ไม่ปรกติของประเทศไทย จึงทำให้นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงจากเดิมเป็นอย่างมาก ฉะนั้นหากชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวมากขึ้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน และแม้ว่ารายได้ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับบริษัททัวร์ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชน จะทำให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชนเผ่าที่เข้มแข็งรักหวงแหนวัฒนธรรมวิถีชีวิตของตน แต่ในสภาวะเศรษฐกิจที่มีความย่ำแย่นี้ ชาวบ้านต่างก็หวังว่าการท่องเที่ยวของชุมชนจะมีส่วนทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และจะทำให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวภายในชุมชนไปข้างหน้า

จากที่มีการเข้ามาขององค์กรต่างๆจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันวิจัยพื้นที่สูง กรมส่งเสริมสหกรณ์ รวมถึงกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ การไฟฟ้า กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักเกษตรพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้ามาให้ความรู้ต่างๆที่มีประโยชน์ต่อชาวบ้าน พร้อมทั้งให้เงินทุนแก่หมู่บ้าน เพื่อพัฒนาผลผลิตในด้านหัตถกรรมให้แก่ชุมชน องค์กรเหล่านี้ได้เล็งเห็นถึงวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจในเรื่องกรรมวิธีทอผ้าและการใช้สีจากธรรมชาติมาย้อมผ้าของชาวบ้าน ชาวบ้านจึงร่วมกันตั้งกลุ่มทอผ้า(กลุ่มแม่บ้าน) เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชุมชน โดยให้ชาวบ้านที่ว่างจากการทำไร่ทำสวนเข้ามาสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและครัวเรือน ปัจจุบันมีจำนวนผู้ร่วมโครงการ 57 คน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านทุกคน

สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปขายให้กับโครงการหลวง ซึ่งเข้ามารับซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์จากชุมชน ส่วนหนึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อไปขาย อีกส่วนหนึ่งจะนำไปขายที่ร้านค้าของชุมชนภายในหมู่บ้าน และได้นำไปขายที่ตลาดนัดชนเผ่า โดยการส่งตัวแทนนำสินค้าไปขายทางกลุ่มทอผ้าของชุมชนได้มีการจัดการกันเองภายในกลุ่ม โดยมีการแบ่งหน้าที่ออกเป็นกลุ่ม จะมีกลุ่มย้อมสี กลุ่มทอผ้า ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายการตลาด รายได้ที่ได้จากการขายผลิตภัณฑ์จะนำมาแบ่งกันภายในกลุ่ม

นอกจากชาวบ้านจะจัดตั้งกลุ่มทอผ้าแล้ว ยังมีการจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับการสนับสนุนให้ความรู้แก่ชุมชนโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมพัฒนาที่ดิน โดยให้ชาวบ้านปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามวัตถุประสงค์เพื่อให้ใช้บริโภคภายในครัวเรือน เช่น การเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ การทำหมูลุ่ม ปลูกพืชผักโครงการหลวง โครงการนี้ได้รับความสนใจจากชาวบ้านเป็นอย่างดี และชุมชนได้ร่วมกันทำแปลงสาธิตขึ้นมาเพื่อให้เป็นแบบอย่าง และใช้เป็นหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านปางแดงในเริ่มมีความเข้มข้นมากขึ้น ประกอบกับมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้ความสนใจการท่องเที่ยวของชุมชนไม่ว่าจะเป็นโครงการหลวง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ได้มีการวิเคราะห์ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรม การท่องเที่ยว มีการจัดตั้งคณะกรรมการเข้ามาดูแลในเรื่องการจัดวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการจัดตั้งคณะกรรมการเข้ามาดูแลในเรื่องการจัดวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และมีฝ่ายวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยนำวัฒนธรรมของตนเอง กิจกรรมของกลุ่มทอผ้า กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องป่าชุมชน และกลุ่มเยาวชน มาผนวกกันให้เป็นกิจกรรม การท่องเที่ยว หลังจากมีการวางแผนการท่องเที่ยวแล้ว ชาวบ้านจึงได้มีการจัดทำแพ็คเกจทัวร์เพื่อนำไปต่อรองกับบริษัทนำเที่ยวที่เข้ามาหาผลประโยชน์อย่างเดียว จึงเป็นวิธีการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

ตอนที่ 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน

ผลทางด้านกายภาพ

ไม่ว่าชุมชนใด เมื่อได้มีการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนแล้ว มักจะนำความเจริญและผลกระทบต่อทรัพยากรของชุมชน ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรของนักท่องเที่ยวและชุมชน ชุมชนปางแดงในซึ่งเป็นชุมชนที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ของหมู่บ้านปางแดงในเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านคนเมืองของอำเภอเชียงดาว เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน จึงทำให้ชุมชนได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ในเรื่องของเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่ชุมชนก็ยังคงสภาพบ้านเรือนไว้เป็นแบบเดิม แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในการมุงหลังคากระเบื้อง ซึ่งจากเดิมใช้หญ้าในการมุงหลังคา แต่การใช้หญ้าในการมุงหลังคาจะมีข้อจำกัดในเรื่องของอายุการใช้งาน ชาวบ้านบางหลังคาจึงได้มีการเปลี่ยนจากการใช้หญ้าในการมุงหลังคา มาใช้กระเบื้องแทน เนื่องจากเงินที่ใช้ในการมุงหลังคาครั้งหนึ่งก็จะเป็นรายจ่ายที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับการมุงหลังคาครั้งเดียวที่ใช้ได้นานหลายสิบปี และในข้อจำกัดของการมุงหลังคาด้วยหญ้า คือในช่วงที่มีพายุหรือฝนตกหนักซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายอยู่บ่อยครั้ง ในด้านสาธารณูปโภคของชุมชน

ภาพ 12 การวางท่อประปาหมู่บ้าน

ชุมชนปางแดงในยังถือว่ายังมีการเปลี่ยนแปลงน้อย มีเพียงการจัดการในเรื่องการประปาชุมชน ที่มีการวางท่อน้ำประปาไปยังแต่ละบ้านจะมีการเปิดเปิดน้ำใช้เป็นเวลา เพื่อให้มีน้ำที่เพียงพอต่อการใช้ของชุมชนในด้านของไฟฟ้า ชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านนี้จะมีเพียงเครื่องโซล่าเซลล์ซึ่งมีอยู่ที่บ้านของลุงคำผู้นำชุมชนเท่านั้น แม้ว่าชุมชนได้มีการท่องเที่ยวเข้ามา มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ แต่ชาวบ้านก็ยังคงยึดอาชีพการทำไร่ทำสวนไว้เป็นอาชีพหลัก ซึ่งชาวบ้านถือว่าพื้นที่ไร่สวนที่เป็นมรดกตกทอดยังเป็นสิ่งสำคัญของครอบครัวและชาวบ้าน ยังคงยึดถือวิถีชีวิตที่คงเดิมไว้ แม้รายได้จากการทำการเกษตรจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน

แต่กลับทำให้ผู้ที่ป็นพ่อแม่และกลุ่มวัยรุ่น ต่างก็อยากที่จะให้ลูกหลานของตนได้รับการในระดับสูง แต่ชาวบ้านยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของรายได้ที่เข้าสู่ครอบครัวชุมชนดาระอั้ง บ้านปางแดงในยังเป็นชุมชนที่ยากจนอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชาวเขาเผ่าอื่นที่มีรายได้ที่ทำได้ จะการทำเกษตรแบบเข้มข้น ชาวบ้านปางแดงในจึงยังไม่มีครอบครัวใดที่มีรถยนต์ใช้ในการเดินทางไปไหนมาไหน จะใช้เพียงแค่อักรยานยนต์และการเดินเท้าเท่านั้น

ในการเดินทาง เส้นทางคมนาคมจึงยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนา จะเกิดความยากลำบากเพียงในฤดูฝน และการคมนาคมที่ยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนายังแสดงให้เห็นว่า การเข้ามาพัฒนาชุมชนของหน่วยงานของรัฐยังคงมีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานที่เข้ามาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเพียงเท่านั้น แต่หน่วยงานที่เข้ามาทำการพัฒนาอย่างจริงจังยังคงมีเพียงไม่กี่หน่วยงาน

ชุมชนบ้านปางแดงในยังมีการท่องเที่ยวที่ยังถือว่าไม่เข้มข้น เนื่องจากจุดประสงค์ของการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ต้องการที่จะสัมผัสกับวิถีชีวิตที่น่าสนใจของดาระอั้ง ที่มีวัฒนธรรมของชุมชนและสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสมบูรณ์ และไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

อีกประการหนึ่งซึ่งทำให้ชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก็คงจะเป็นความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องของการรักษาภูมิลักษณ์แบบอย่างเคร่งครัดของชาวบ้าน

ซึ่งชุมชนเกรงกลัวต่อกฎระเบียบของชุมชนที่ซึ่งชาวบ้านร่วมกันตั้งขึ้น จึงทำให้การอยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสุข และสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่เข้ามาภายในชุมชน

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

ด้านสังคม

ชุมชนปางแดงในชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดอาชีพหลัก คือการทำไร่ทำสวนมาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาช้านาน และชาวบ้านก็ยังคงยึดอาชีพนี้เป็นอาชีพหลัก ถึงแม้ว่าจะมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่จะหันไปประกอบอาชีพอื่น ชาวบ้านที่หันไปประกอบอาชีพอื่นส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว ที่จะออกไปทำงานรับจ้างยังตัวเมือง แต่เมื่อถึงช่วงฤดูเกี่ยวหรือฤดูเพาะปลูกก็จะกลับมาช่วยครอบครัวทำไร่ทำสวน ชุมชนปางแดงในถือว่าเป็นชุมชนที่ยากจน จะมีเพียงส่วนน้อยที่จะมีโทรศัพท์มือถือใช้ และบางบ้านจะมีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากยังไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องของสาธารณูปโภคต่าง ๆ และมีการเข้ามาของอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกแล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันชาวบ้านยังไม่ค่อยมีข้าวของเครื่องใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามา ดังนั้นชาวบ้านจึงยังคงความล้าหลังเช่นเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ถึงแม้ว่าสถานะเศรษฐกิจภายนอกชุมชนจะแย่แต่มีการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ ชาวบ้านปางแดงในยังคงมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบเดิม รับประทานอาหารเดิม ลักษณะอาหารก็จะเป็นอาหารประจำชนเผ่าที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคและประเภทความหลากหลายเฉพาะกลุ่มของวัยรุ่น เนื่องจากได้รับสารจากสื่อที่เข้ามาและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยว

เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทกับชุมชน ก็ไม่ได้ทำให้ชุมชนเกิดความแตกแยก แต่กลับทำให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคี และมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นกว่าเดิม และการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้พ่อแม่แต่ละครัวเรือนมีความต้องการที่จะส่งเสริมให้บุตรหลานของตนมีการศึกษาที่สูงขึ้น และมีความต้องการที่อยากจะให้เยาวชนของชุมชนมีการสื่อสารพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ยังมีบางครอบครัวที่มีความยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนในระดับสูงได้ ถึงอย่างไรก็ตามชุมชน ยังอยากให้เยาวชนของชุมชนได้รับการศึกษาให้สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อให้กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวบ้านปางแดงในเกิดความต้องการอยากให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักยังที่บ้านของคน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านกลับมาพัฒนาในเรื่องของความ

แข็งแรง และความสวยงามของบ้านเรือนตนเอง เพื่อเรียกนักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่บ้านของตน อีกทั้งการท่องเที่ยวยังมีส่วนทำให้ชุมชนเพิ่มกฎระเบียบ ในเรื่องของความปลอดภัยภายในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านต้องการให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อที่จะสามารถสร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก

ด้านวัฒนธรรม

ชุมชนปางแดงในเป็นหมู่บ้านของชาวคาระอั้ง ซึ่งเป็นชุมชนที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านปางแดงในไม่นานมากนัก ชุมชนมีความเข้มแข็งในเรื่องของการปกครอง และมีความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมของตน จึงเป็นหนึ่งวิธีที่ชุมชนใช้ในการต่อรองกับสังคมภายนอก และใช้วัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับชนเผ่า ชาวบ้านทุกคนจะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไว้และเผยแพร่ให้แก่ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น คนเฒ่าคนแก่จะสั่งสอนให้ลูกหลานปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด และชุมชนมีความเข้าใจว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน ต้องการที่จะเข้ามาดูวัฒนธรรมที่แปลกประหลาดของชนเผ่าปะหล่อง ชาวบ้านจึงยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนไว้เพื่อใช้เป็นตัวต่อรองกับนักท่องเที่ยวและกลุ่มนักลงทุนด้านการท่องเที่ยว ชาวคาระอั้งเป็นชนเผ่าที่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเคร่งครัดในเรื่องพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ดังนั้นไม่ว่าจะเป็น ผู้เฒ่า กลุ่มวัยรุ่นและเด็กทั้งหลาย ทุกคนจะปฏิบัติตามศีลธรรม และประพฤติตนเป็นชาวพุทธที่ดี โดยการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทุกครั้ง จึงเป็นสิ่งที่ชาวบ้านถือว่าสำคัญมากต่อการดำรงชีวิต และจะถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังต่อไป และในบางครั้งชาวบ้านได้มีโอกาสที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่น่าสนใจของคนให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านของตน ชาวบ้านทุกคนต่างยินดีที่จะถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่รู้จักของสังคม ทุกๆพิธีกรรมของชนเผ่าชาวบ้านจะทำเป็นประจำ ซึ่งทุกพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากต่อชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีชาวต่างชาติเข้ามา พิธีกรรมต่างๆก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ บางครั้งชาวบ้านก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยว แต่ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีทักษะด้านภาษา จึงไม่ทำให้ภาษาของชนเผ่าผิดเพี้ยนไป

ด้านเศรษฐกิจ

เรื่องการท่องเที่ยวของชุมชนปางแดงใน การจัดการหลักๆส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับกลุ่มองค์กรของเอกชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนักลงทุนล้วนแต่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากชาวบ้านทั้งนั้น รายได้ส่วนใหญ่จึงไม่ได้ตกอยู่กับชุมชน แต่กลับตกไปเป็นของกลุ่มบริษัทเอกชนต่างๆ ส่วนในเรื่องของการจัดการด้านกิจกรรมและการวางแผน โปรแกรมการท่องเที่ยวนั้นต่างล้วน

เป็นความต้องการของกลุ่มบริษัททั้งนั้น ส่วนชาวบ้านเปรียบเสมือนนักแสดงที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมให้แก่นักท่องเที่ยว รายได้ที่ชาวบ้านจะได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงได้มาจากการทำบ้านพักแบบโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนแบ่งที่ได้จากบริษัททัวร์ และรายได้อีกทางของชุมชนคือการผลิตสินค้าที่ระลึกมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวก็ได้ไม่มากนัก เพราะเป็นสินค้าที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในราคาถูก และก็ต้องอาศัยโชคตาถ เนื่องจากเกือบทุกบ้านก็จะมีการจำหน่ายของที่ระลึก และมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้ชาวบ้านมีโอกาสน้อย เนื่องจากมีไกด์เป็นผู้คอยดูแลนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ภาพ 13 ชาวบ้านจัดขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวบ้านจะมีส่วนได้น้อยมาก แต่ชาวบ้านก็ยังคงมีความภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นชนเผ่าคาระอั้ง พร้อมทั้งจะต้อนรับนักท่องเที่ยว และยังคงรักษาวัฒนธรรมของตน เพื่อใช้เป็นสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว และสิ่งสำคัญที่ชาวบ้านต้องการคือ รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเพื่อใช้ดำเนินชีพ และเลี้ยงครอบครัวต่อไป

ปัจจุบันชุมชนบ้านปางแดงใน ได้รับการยอมรับจากภาครัฐในด้านต่างๆ รัฐบาลไทยได้ให้ความไว้วางใจแก่ชาวบ้านให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยชาวคาระอั้งได้ใช้วิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมให้เป็นที่รู้จักต่อสังคมภายนอกเป็นการต่อรองเชิงอำนาจกับรัฐ จนทำให้ชาวคาระอั้งได้สัญชาติ สิทธิต่างๆอย่างสมบูรณ์

จากการต่อสู้ของชุมชน ปัจจุบันชุมชนปางแดงในซึ่งเป็นชาวคาระอั้งที่อพยพจากประเทศพม่ามาอาศัยอยู่ภายในประเทศไทย มีผู้ที่ได้รับบัตรประชาชนเพื่อแสดงตนเป็นคนไทย

อย่างสมบูรณ์แล้ว 90 คน มีผู้ที่ยังไม่ได้รับบัตรประชาชนเนื่องจากอายุไม่ถึงได้สัญชาติแล้ว 85 คน มีผู้ที่ได้รับบัตรสิทธิชุมชนแล้ว 87 คน เป็นบุคคลต่างด้าวชอบด้วยกฎหมาย 16 คน และบุคคลตกสำรวจอีกเพียง 3 คน

จากรายงานการสำรวจเมื่อปี 2551 แสดงให้เห็นว่า ชาวคาระอั้งได้รับการยอมรับจากภาครัฐอย่างสมบูรณ์ ชาวคาระอั้งจึงมีสิทธิเท่าเทียมและมีบทบาททางการเมืองเทียบเท่ากับคนไทยคนหนึ่ง มีสิทธิที่จะใช้ในการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็น การเมืองระดับประเทศ ระดับตำบล รวมถึงการเมืองระดับหมู่บ้าน ชาวบ้านที่ได้รับสิทธิบัตรแล้วต่างมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยของตน และทุกครั้งเมื่อมีการเลือกตั้งในระดับต่างๆ ชาวบ้านที่มีสิทธิต่างไปร่วมใช้สิทธิของตนทุกประการ แต่ในเรื่องของงบประมาณต่างๆที่ชุมชนปางแดงในต้องได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีโอกาสได้รับน้อยมาก เนื่องจากหมู่บ้านปางแดงในเป็นหมู่บ้านสาขาย่อยจากหมู่บ้านทุ่งหลุก หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว งบประมาณส่วนใหญ่จึงตกไปที่บ้านทุ่งหลุก เนื่องจากหมู่บ้านหลุกมีความหนาแน่นของประชากรที่สูงกว่าหมู่บ้านสาขาย่อย ไม่ว่าจะเป็หมู่บ้านปางแดงนอก บ้านปางแดงกลางและบ้านปางแดงใน ไม่ว่าจะเป็เงินกองทุน SML และเงินหมู่บ้านที่ได้จากองค์การบริหารส่วนตำบล ถึงแม้ว่าชุมชนบ้านปางแดงในจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงเล็กน้อย และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกต่างๆของหมู่บ้านทุ่งหลุก แต่ชุมชนบ้านปางแดงใน ได้มีการจัดการบริหารปกครองกันภายในชุมชน ได้อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและการมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และการแนะนำจากหน่วยงานต่างจากภาครัฐที่เข้ามาพัฒนาชุมชน ชาวบ้านจึงอาศัยการเข้าไปติดต่อเดินเรื่องต่างๆด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็การของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในปีพ.ศ. 2551 เพื่อสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การทำเรื่องขอไฟฟ้าโซล่าเซลล์เพื่อให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา เนื่องจากชุมชนบ้านปางแดงในเริ่มมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และ ความจำเป็น ความต้องการให้การพัฒนาชุมชนก็ต้องมามากขึ้นทุกๆด้าน แต่งบประมาณที่ได้รับน้อยและไม่เพียงพอ ดังนั้นชุมชนจึงได้ทำการยื่นเรื่องขอแยกหมู่บ้านออกจากบ้านทุ่งหลุกออกมาเป็นเอกเทศ เพื่อที่จะได้รับงบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านอย่างเต็มที่ รวมถึงการจัดการด้านการปกครองของชุมชนอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

สภาพพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคาระอังในประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2524 เป็นช่วงแรกๆที่คาระอังย้ายมาอยู่ตามตะเข็บชายแดนมากมายหลายกลุ่ม ตั้งเป็นหมู่บ้านตะเข็บชายแดน ติดต่อรัฐฉกทหารไทยและชาติพันธุ์ในเจดนั้นเป็นอย่างดีหมู่บ้านที่อยู่ริมตะเข็บชายแดนในเขตพม่า เป็นที่รวมกลุ่มชาวคาระอังซึ่งอพยพเดินทางหนีสงครามจากหลายๆหมู่บ้านในพม่ามาอยู่รวมกัน ในปีพ.ศ. 2526 ชาวคาระอังจากหมู่บ้านนอแล 3 ครอบครัวได้เดินทางรับจ้างทั่วเขตอำเภอฝางและเชียงดาวจนได้พบกับชาวจีนฮ่อ ทำสวนชาอยู่บริเวณบ้านแม่จอน อ.เชียงดาวจึงได้รวมกลุ่มกันรับจ้างเก็บใบชา และอาศัยอยู่บริเวณบ้านแม่จอน เนื่องจากที่ดินในแถบแม่จอนเป็นไร่เหล่าเก่าของชาวปกากะญอ ด้วยวิถีการผลิตที่ใกล้เคียงกัน กลุ่มคาระอังจึงทราบทันทีว่าที่ดินเหล่านี้ยังมีเจ้าของ พวกเขาจึงติดต่อหาเจ้าของและขอแบ่งที่ไร่เหล่าเพื่อปลูกข้าว เมื่อได้รับการแบ่งสรรโดยไม่คิดค่าเช่า พวกเขาจึงปลูกข้าวไร่แค่ปลูกได้เพียงฤดูกาลเดียว ขณะที่ชาวคาระอังอาศัยอยู่บ้านแม่จอนได้ไม่นานนัก แต่ด้วยที่ต้องการให้ลูกๆ ได้เรียนหนังสือ แต่ละระยะทางจากแม่จอนมาถึงโรงเรียนค่อนข้างไกล ชาวคาระอังจึงได้ขอซื้อที่ดินไร่เหล่าเพื่อตั้งหมู่บ้าน จากลุงอุง หมิ่นแสน จำนวน 10 ไร่ในราคา 2,000 บาท เมื่อหมู่บ้านเริ่มเข้าที่ บางคนที่ยังมีเงินก็ติดต่อขอซื้อที่จากชาวลีซุ เพื่อทำไร่ (ไม่มีเอกสารสิทธิ์) จนกระทั่งปี 2532 ลุงคำและชาวคาระอัง ชาวลีซุ และคนเมือง ทั้งหมด 70 คนถูกจับ ข้อนานุกรุกป่า และได้รับการอภัยโทษในปี 2535 เมื่อออกจากห้องขังเจ้าหน้าที่ป่าไม้อนุญาตให้กลับมาอาศัยและทำกินในพื้นที่เดิมได้แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่มีการอพยพเข้ามาเพิ่มและไม่บุกกรุกป่าเพิ่ม

ระบบการผลิตที่วางอยู่บนฐานการผลิตเพื่อยังชีพ (subsistence) ในระบบไร่หมุนเวียน (rotational cultivation) เป็นระบบการผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ของชาวคาระอังซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่สูง ในการจัดการกับระบบนิเวศน์ของชุมชน เพื่อความอยู่รอด ความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงของชุมชน และระบบนิเวศน์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น วัฒนธรรมการผลิตดังกล่าวได้ผ่านการสั่งสม การเรียนรู้และถ่ายทอดจากคาระอังรุ่นแล้วรุ่นเล่า

ระบบการจัดการทรัพยากร การจัดการที่ดินของแต่ละสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละสังคม ในสังคมนาคาระอัง ซึ่ง

เป็นสังคมบนพื้นที่สูงนั้น เมื่อครัวเรือนใดทำการเลือกผืนป่าธรรมชาติเพื่อทำการผลิตแล้ว ครัวเรือนอื่นจะไม่เข้าไปบุกเบิกแผ้วถางในพื้นที่นั้น ชาวคาระอั้งยังไม่ทำการตัด ฟืน เผา พื้นที่ซึ่งเป็นที่เหล่าของครัวเรือนอื่นโดยพลการ เพราะถือว่าเป็นการยืนยันว่าตนเองไม่ใช่พื้นที่ตรงนั้นแล้ว ครัวเรือนอื่นก็มีสิทธิมาแผ้วถางเพื่อทำไร่ได้

อุดมการณ์พุทธะ – ศี เป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่อย่างแนบแน่นในสังคมคาระอั้ง ความเชื่อ พิธีกรรมดังกล่าวไม่ได้ดำรงอยู่ในโลกทางศาสนาเท่านั้น แต่เชื่อมโยงมายังกิจกรรมทางการผลิตของชาวคาระอั้งด้วย

ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนคาระอั้ง อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เป็นลักษณะที่ปรากฏเด่นชัดในสังคมคาระอั้ง ในงานบุญ ส่วนใหญ่ของผู้ที่มาร่วมในงานบุญมักเป็นผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่มีภาระเลี้ยงดูลูกที่ยังเล็กอยู่ที่บ้าน ชาวคาระอั้งบอกว่าในขณะที่ผู้ชายมีโอกาสทำบุญได้ทุกช่วงวัยของชีวิต แต่โอกาสของผู้หญิงในการทำบุญจะเริ่มหมดไปตั้งแต่เริ่มมีบุตร และเธอจะได้เข้าร่วมงานบุญอีกครั้งก็ในช่วงเริ่มสูงวัย เมื่อไม่มีลูกเล็กให้ต้องเฝ้าดูแลที่นั่งในระหว่างงานบุญของผู้ชายจะอยู่ด้านหน้าใกล้ชิดกับพระ ในขณะที่ผู้หญิงอยู่ห่างออกมา

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอำนาจเชิงต่อรองทางสังคม

การมีส่วนร่วมของประชากรบ้านปางแดงใน

ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากใน 3 ลักษณะคือ การร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อที่จะพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักยังบ้านโฮมสเตย์ของตน โดยจะมีการปรับปรุงสภาพบ้านเรือนอยู่เสมอ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากชาวบ้านเล็งเห็นว่าถ้าป่าไม้ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีการบุกรุกแผ้วถางป่า ไม่มีการตัดไม้ ชาวคาระอั้งก็จะไม่ถูกจับกุม และได้รับการยอมรับให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป อีกทั้งชาวบ้านทุกคนจะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและครอบครัว ชาวบ้านต่างเข้าใจว่าการลงทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมของตนเองที่มีอยู่ให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวหากยังมีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ และมีวัฒนธรรมปะหล่องที่น่าสนใจจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนเพิ่มขึ้นรายได้ก็จะเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน

การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน การที่ชุมชนปางแดงในเริ่มมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ จึงเริ่มขึ้นเพื่อทำข้อตกลงกันในกลุ่มชาวบ้าน เนื่องจากเริ่มแรกชาวบ้านมีการจัดการร่วมกันโดยมีบ้านพักโฮมสเตย์เพียงแค่หลังเดียว ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าใครที่ว่างงานจากการทำไร่ทำสวนให้ช่วยกันเขามาดูแลนักท่องเที่ยว ทำให้การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านอยู่กันอย่างปกติและมีความสามัคคีกันมากขึ้น การท่องเที่ยวนำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็ถนนในการคมนาคมแลยังมีปัญหาช่วงฤดูฝนเนื่องจากไม่ใช้ถนนลาดยาง การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนปางแดงในถือได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก เนื่องจากชาวบ้านมีฐานะยากจนจึงไม่มีทุนที่จะนำไปสร้างและต่อเติมบ้านเรือน ชาวบ้านจึงใช้วิธีการซ่อมแซมบ้านเรือนในรูปแบบเดิม

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น อันประกอบด้วย สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

ด้านสังคม

พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านเกิดความสามัคคีและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เนื่องจากเริ่มแรกของการจัดการท่องเที่ยว ภายในชุมชนของบ้านป่าแดงในจะมีการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์เพียงหลังเดียว ซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนชาวบ้านทุกคนต่างมีความรักใคร่ปรองดองกัน รักกันเสมือนญาติพี่น้อง อีกทั้งโครงสร้างของครอบครัวถ้าหากนับดูเป็นรุ่นๆ ก็จะพบว่าล้วนแล้วแต่เป็นเครือญาติกัน และมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม ชุมชนเข้มแข็ง รองลงมาการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนออกกฎระเบียบต่างๆขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน จากที่มีน้ำท่วมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ชาวบ้านจึงร่วมกันตั้งกฎระเบียบข้อบังคับและข้อตกลงขึ้น เพื่อให้บรรยากาศของชุมชนเหมาะแก่การเข้ามาท่องเที่ยวและเพื่อนสร้างความปลอดภัยสบายใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ด้วยความเข้มแข็งของชุมชนจึงทำให้ชาวบ้านทุกคนต่างปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวบ้านต้องส่งเสริมการศึกษานูครหลานมากขึ้น เพื่อให้สื่อสารและพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้ พ่อแม่ของแต่ละครอบครัวมีความต้องการให้นูครหลานของคนได้ศึกษาในระดับที่สูงสุดเท่าที่

สามารถทำได้ เพื่อให้บุตรหลานได้นำความรู้มาพัฒนาชุมชนและที่สำคัญเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว หากมีคนในครอบครัวสามารถพูดคุยสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างเข้าใจ

ด้านวัฒนธรรม

พบว่า การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เพื่อคึงคุณนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านทุกคนยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง ชาวบ้านหญิงทุกคนยังมีการแต่งกายในชุดประจำเผ่า พร้อมทั้งชาวบ้านทุกคนสามารถบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น จนถึงผู้อาวุโสของชุมชน ต่างบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างถูกต้อง และชาวบ้านยังได้เรียนรู้ว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน ต่างก็อยากที่จะสัมผัสกับวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ของชาว คาระอั้ง ชาวบ้านจึงทราบว่า สินค้าที่แท้จริงของการท่องเที่ยวของชุมชน มิใช่จะเป็นในเรื่องของธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่สินค้าอีกชนิดหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ ของชาวบ้านที่อยู่ในชุด คาระอั้ง ที่มีความแปลกตา รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณีของคน ไม่ว่าจะเป็น อาหาร ภาษาที่ใช้พูด กรรมวิธีการผลิต เครื่องนุ่งห่ม วิธีการดำรงชีวิตและอื่น ๆ อีกมากมาย วัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านร่วมสืบทอดตำนานความเชื่อต่าง ๆ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวคาระอั้งทุกคนต่างมีความภาคภูมิใจมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ต่างถ่ายทอดความรู้ วิถีชีวิตต่าง ๆ ให้แก่บุตรหลานทุกคน เพื่อสืบทอดต่อไป จะสัมผัสได้ว่าชาว คาระอั้งทุกคนสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องเล่า และตำนานต่าง ๆ ของชาวคาระอั้ง ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่อยากจะทราบตำนานเรื่องเล่าของคาระอั้ง รวมถึงการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านได้เผยแพร่ ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้ ชาวคาระอั้งได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของรัฐมากมาย และชาวบ้านทุกคนก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ชาวคาระอั้งใช้ในการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะเผยแพร่ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ให้กับสังคมภายนอกได้รับรู้ รวมถึงถ่ายทอดให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนอีกด้วย และสุดท้ายการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาบ่อยลง จากการสัมภาษณ์ได้ทราบว่า ชาวคาระอั้งทุกคนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ และเป็นชนเผ่าที่มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา ชาวบ้านทุกคนจะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทุกครั้ง ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงมิได้มีผลกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของชาวคาระอั้ง แต่อย่างใด

ด้านเศรษฐกิจ

พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในพื้นที่และทำให้ท่านพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านต่อไปจากการให้สัมภาษณ์ของชาวบ้าน ต่างมีความภาคภูมิใจในความเป็นอาระฮ์ของคนอีกทั้งยังมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในวัฒนธรรมชนเผ่าของตน ชาวบ้านต่างมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นอยู่เนื่องจากการท่องเที่ยวได้นำรายได้เข้าสู่ชุมชน ชาวบ้านได้มีโอกาสในการสร้างพื้นที่ทางสังคม เผยแพร่วัฒนธรรมได้เล่าเรื่องราวการต่อสู้กับรัฐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการต่อสู้ครั้งยิ่งใหญ่ของอาระฮ์ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความภูมิใจที่ได้สัญชาติไทยและได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชาวบ้านทุกคนต่างพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านของคนให้มีความสุข พร้อมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทยอย่างเคร่งครัด

การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการต่อรองเชิงอำนาจชุมชน

การต่อรองเชิงอำนาจกับรัฐ

การต่อรองเชิงอำนาจ เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงทรัพยากร

ชุมชนบ้านปางแดงใน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา พื้นที่ทำกินส่วนใหญ่ของชาวบ้าน จึงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวน ซึ่งรัฐได้อำนาจสิทธิการครอบครองพื้นที่ก่อนที่จะมีการอพยพเข้ามาตั้งหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านบางส่วนถูกจับกุมในข้อหาบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2532 จึงทำให้ชาวปะหล่องตระหนักว่าพื้นที่ที่ตนเข้ามาอาศัยอยู่ ทำไร่ทำสวนและพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยใช้ประโยชน์จากป่าทั้งหมดล้วนเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองของรัฐซึ่งมีอำนาจในการจับกุมชาวบ้านที่ทำการบุกรุก ชาวอาระฮ์จึงเข้าใจและปรับเปลี่ยนวิธีการจัดวางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อคาดเดาเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้ที่เข้าไปต่อรองกับกฎหมายช่วยให้ชุมชนยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่ได้

การปรับตัวปรับท่าที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ

หลังจากที่ชาวอาระฮ์ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำลายป่าและถูกจับกุมในเวลาต่อมาในปี พ.ศ. 2532 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้สั่งห้ามไม่ให้ชาวบ้านถางป่าเพิ่มเป็นอันขาด ชาวบ้านต่างปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ป่าไม้อย่างเคร่งครัด พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน จึงถูกยึดไปปลูกสวนป่า เป็นโอกาสอันดีของชุมชนที่จะได้เข้าไปทำความรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้การต้อนรับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี จึงทำให้ชาวบ้านกลายเป็นแรงงานปลูกสวนป่า

เป็นวิธีที่ชาวบ้านได้สร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะไม่จับพวกตน ต่อเมื่อพื้นที่ป่าสงวนที่ตนอาศัยอยู่มีสภาพที่สมบูรณ์ไม่ถูกทำลาย

การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของรัฐ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นการสร้างท่าทีที่แสดงว่าคนมีความน้อมน้อมต่อรัฐไทย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเต็มใจ จึงเป็นวิธีที่ทำให้คาระอั้งเป็นชนเผ่าที่เริ่มมีผู้คนรู้จักการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ สร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาขอความร่วมมือ ช่วยให้การคาระอั้งสามารถเข้าขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยการนำศิลปวัฒนธรรมของคนออกไปนำเสนอยังเป็นวิธีสร้างพื้นที่ทางสังคมของคาระอั้งอีกด้วย

การทำข้อสัญญาข้อตกลงอย่างเป็นทางการกับรัฐ

การที่ชาวคาระอั้งมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านต่างได้เรียนรู้วิธีการต่อรองกับรัฐเพื่อให้ตนเองได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป ชาวบ้านปางแดงในจึงได้ปรึกษากันว่าจะช่วยกันดูแลพื้นที่ป่ารอบๆ บริเวณหมู่บ้านไม่มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าสงวนจากคนภายในและภายนอกชุมชน ข้อตกลงที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้น โดยที่มีบทลงโทษจากชุมชนที่เด็ดขาดได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มงวด หากชาวคาระอั้งผู้ใดฝ่าฝืนข้อตกลงนี้ โดยการถางป่าสงวนเพื่อเป็นพื้นที่ทำกินของตน จะถูกดำเนินจากชาวบ้าน และถูกไล่ให้ออกจากชุมชนซึ่งการถางป่าสงวนนี้ จะนำไปสู่ข้อกล่าวหาจากรัฐว่า ชาวคาระอั้งเป็นผู้ทำลายป่า ซึ่งเป็นการทำลายความชอบธรรมในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านของตน

การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐในการดูแลพื้นที่ป่าแทนชาวลิซู

ชาวคาระอั้งให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลป่า ทำให้ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และให้ชาวคาระอั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป “เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขาบอกว่าให้เราอยู่ที่นี้ ให้ช่วยป่าไม้รักษาป่า” (คำ เหียง, 2552 : สัมภาษณ์) การได้รับการยอมรับและมั่นคงจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ปรากฏให้เห็นอีกเมื่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้อนุญาตให้ชาวคาระอั้งที่ไม่มีที่ดินทำกินประมาณ 5-6 ครัวเรือน เข้าไปทำกินในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่อยู่นอกเขตพื้นที่สวนป่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นไร่เก่าของชาวลิซูที่ได้อพยพหนีไปหลังจากที่มีการจับกุมกลุ่มชาติพันธุ์ที่ทำการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ.2532 “เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขาว่าคาระอั้งนี้คิดออกใช้แล้ว ให้ที่เป็นของคาระอั้ง พวกลิซูเขาหนีไปแล้วเขาไม่มีสิทธิ์ ป่าไม้บอกว่าให้คาระอั้งทำดีกว่า พวกคาระอั้งช่วยกันดูแลป่า”

การต่อเรื่องการขออนุญาตการจำแนกประเภทป่าชุมชน ป่าใช้สอยและป่า

พิธีกรรม

ชาวคาระอั้งที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้เข้าทำการขออนุญาตกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อจะขอทำกินในพื้นที่เดิม และได้ให้สัญญากับเจ้าหน้าที่ว่าจะไม่แผ้วถางบุกเบิกเพิ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2537 ด้วยการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ และชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือในการดูแลพื้นที่ป่าเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ป่าไม้จึงอนุญาตให้ชาวคาระอั้งที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ทำกินต่อ โดยมีเงื่อนไขที่ว่า ชาวคาระอั้งทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลรักษาป่า ซึ่งรูปแบบการจัดการป่าของชาวคาระอั้ง ได้นำมาปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนชาวคาระอั้งได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ป่าแร่โคเปร้า ป่าแปรป่าเขียว

การทำข้อตกลงร่วมกันเรื่องพื้นที่ทำกิน

เมื่อชุมชนได้ทำการจำแนกพื้นที่ป่าแล้ว ชาวบ้านได้ทำการประชุมเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันว่า ให้ครัวเรือนที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่าคั้นน้ำค่อขุ ย้ายออก และช่วยกันหาพื้นที่ทำกินให้ใหม่ ที่อยู่บริเวณนอกเขตพื้นที่คั้นน้ำ หากไม่ย้ายพื้นที่ทำกิน จะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ของป่าและจะทำให้ถูกมองว่า ชาวคาระอั้งบุกรุกพื้นที่ป่า

การร่วมมือกันดูแลพื้นที่ป่าคั้นน้ำ

ชาวคาระอั้งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ป่าบริเวณห้วยหก ซึ่งเป็นป่าคั้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งถูกแผ้วถางในปี พ.ศ. 2537 เพื่อทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะใช้พื้นที่นี้ไปปลูกสวนป่าสักประมาณ 300 ไร่ แต่ถูกระงับลงเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ พื้นที่นี้จะถูกถางเป็นพื้นที่โล่งและถูกปล่อยทิ้งไว้ ชาวคาระอั้งจึงได้เข้าไปดูแลพื้นที่ดังกล่าว และได้ตกลงกันว่าห้ามมิให้ชาวบ้านเข้าไปทำการเพาะปลูกและช่วยกันดูแลให้ป่าคั้นน้ำค่อขุฟื้นตัว

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่า

จากกระแสความเคลื่อนไหวของนักพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมกับชาวคาระอั้งในการจัดการทรัพยากร การจัดการป่าชุมชน นักพัฒนาต่างให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดการป่าอย่างยั่งยืนของชุมชน โดยการให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุม เรื่องการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง และได้เดินทางไปเยี่ยมชมในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง โดยได้รับการอนุเคราะห์จาก

สมาคม YMCA และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย อีกทั้งกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้าน ยังได้มีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับ ความสำคัญของป่าต้นน้ำ การจัดการพื้นที่ป่าและการอนุรักษ์ป่า เมื่อปี พ.ศ. 2541 จากนั้นชาวคาระอั้งได้มีการจัดประชุมร่วมกันพิจารณาข้อดีข้อเสียของการจัดการป่าชุมชน ชุมชนได้เล็งเห็นว่า การมีป่าชุมชนเป็นการแสดงถึงการเป็นชุมชนรักษ์ป่า และเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมสร้างการยอมรับจากรัฐเพิ่มขึ้น

การจัดตั้งป่าชุมชน

หมู่บ้านปางแดงใน ได้ทำการจัดตั้งป่าชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2541 โดยที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาคม YMCA และโครงการจัดการพื้นที่ป่าลุ่มน้ำปิงตอนบน ภายใต้มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ได้ทำการยื่นเรื่องการจัดตั้งป่าชุมชนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จากนั้นได้มีการเดินสำรวจป่าของชุมชนปางแดงใน ซึ่งชาวคาระอั้งได้จำแนกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 1200 ไร่ เป็นป่าใช้สอยจำนวน 300 ไร่ ทางชุมชนก็ได้มีการประชุมจัดตั้งกฎระเบียบและบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎ

การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

หมู่บ้านปางแดงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในลักษณะที่ชันเพราะตั้งอยู่ตามภูเขา ดังนั้นเมื่อมีฝนตกลงมาจะมีความเร็วของน้ำฝนมากทำให้เกิดการชะล้างของหน้าดินและเกิดการกัดเซาะของกระแสน้ำทำให้เกิดร่องน้ำและหน้าดินเสียหายเกิดความเค็ดร่อนเพราะหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์จะถูกชะล้างลงไปทำให้ดินในการเพาะปลูกไม่ดีและเกิดการถล่มของหน้าดิน เมื่อมีการปลูกหญ้าแฝกก็จะเป็นการรับและลดความเร็วของกระแสน้ำที่จะชะล้างหน้าดินและป้องกัน การพังทลายของหน้าดินที่เกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำได้และเป็นการสร้างจิตสำนึกในเรื่องความสามัคคีการพัฒนาและการรักษาหมู่บ้านของตนเองของชาวบ้าน สำหรับการทำการระบบเหมืองฝายนั้นก็เป็นชะลอความเร็วของกระแสน้ำที่จะกัดเซาะตลิ่งที่ทำให้พื้นที่ริมฝั่งเสียหาย เป็นการสร้างแหล่งอุปโภคบริโภคน้ำของชาวบ้านเป็นการสร้างน้ำขังให้ปลาสามารถอาศัยและวางไข่ได้และที่สำคัญจะเป็นการกักน้ำให้มีปริมาณพอเหมาะไม่ไหลแรงและน้อยจนเกินไปในระบบของต้นน้ำ

การต่อรองเพื่อให้คาระอั้งเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์

คาระอั้งเป็นชนเผ่าที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียงประมาณ 25 ปี จึงไม่สามารถอ้างความเป็นชนเผ่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชาวคาระอั้งจึงได้ใช้วิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองในฐานะชุมชนชาวเขาที่ดี โดยผ่านการแสดงตนเป็นชุมชน

ปลอดยาเสพติด ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เป็นการสร้างความชอบธรรมในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย ปัจจุบันคาระอั้งบ้านปางแดงในมีผู้ที่ได้รับบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว 90 คน คนที่ยังไม่ได้ถ่ายบัตรประชาชนเนื่องจากอายุไม่ถึงแค่ได้สัญชาติแล้ว 85 คน เป็นบุคคลที่ได้รับบัตรสีชมพู 87 คน บุคคลที่ได้รับบัตรต่างดาวชอบด้วยกฎหมาย 16 คน และบุคคลตกสำรวจอีก 3 คน

ชุมชนปลอดยาเสพติด

เนื่องจากว่าชุมชนของชาวคาระอั้งจะตั้งอยู่ใกล้กับชาวลาหู่ ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้สังคมมองว่า ภาพของชาวคาระอั้งมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก่อนที่คาระอั้งจะอพยพเข้ามายังประเทศไทยนั้นคาระอั้งยังมีการสูบฝิ่น ซึ่งเหมือนกับชาวเขาเผ่าอื่นที่ปลูกฝิ่นไว้ทั้งขายด้วยและสูบด้วย คาระอั้งได้เรียนรู้ว่าฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายของไทย จึงได้ทำการประชุมร่วมกันและได้ตั้งข้อตกลงว่าให้ชาวบ้านทุกคนเลิกสูบและปลูกฝิ่น เนื่องจากฝิ่นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

คาระอั้งยังมีข้อตกลงกันว่าห้ามไม่ให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับยาเสพติดใดๆ เพื่อให้ข้อตกลงของชาวบ้านมีความศักดิ์สิทธิ์ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของสมาชิกในชุมชน ชาวคาระอั้งจึงได้เชื่อมโยงความศรัทธาในพุทธศาสนาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของชาวบ้าน และได้ให้ชาวบ้านผู้ชายทั้งหมดร่วมค้ำน้ำสาบานต่อหน้าพระพุทธรูปที่วัด เพื่อการลบล้างว่าเป็นคนค้ายาคนคิดยา ลูกค้ำผู้นำชุมชนจึงมีความคิดว่าจะต้องคอยได้ภาพในด้านลบในเรื่องของยาเสพติด ลูกค้ำจึงเดินทางไปแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าชุมชนปางแดงในเป็นชุมชนที่ปลอดจากยาเสพติด ลูกค้ำได้ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขขึ้นมาตรวจปัสสาวะชาวคาระอั้ง เมื่อผลการตรวจไม่พบสารเสพติดในชุมชนปางแดงใน ปลัดอำเภอ และหน่วยงานต่างๆได้ให้การยอมรับว่าชุมชนปางแดงในไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

เพื่อต้องการให้การยอมรับจากรัฐเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย คาระอั้งจึงแสดงตนเพื่อปรากฏต่อรัฐและสังคม ว่าตนเป็นชุมชนที่ปลอดยาเสพติด และเป็นวิธีที่จะกันตัวเองจากภาพที่ถูกสังคมมองว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติด เหมือนกับชุมชนชาวเขาชาวลาหู่ที่ตั้งอยู่ใกล้กัน และกับอีกหมู่บ้านหนึ่งซึ่งมี ชาวคาระอั้งอาศัยอยู่บ้าง คือหมู่บ้านปางแดงนอก ซึ่งภาพลักษณ์ของหมู่บ้านปางแดงนอกนั้น คือภาพที่สังคมมองว่า เป็นหมู่บ้านที่มีปัญหา ยาเสพติดอย่างรุนแรง ชาวคาระอั้งบ้านปางแดงในจึงได้จัดวางระดับความสัมพันธ์กับหมู่บ้านปางแดงนอกเป็นเพียงแต่ความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรม และการทำพิธีกรรมต่างๆ เท่านั้น

กระบวนการต่อรองเชิงอำนาจกับระบบทุนและเวทีการต่อสู้

ตามกระแสความต้องการของชุมชนชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อสิ่งที่ค้นพบภายในหมู่บ้านปางแดงในจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดในทั้งบริษัททัวร์ และนักท่องเที่ยว บ้านปางแดงในเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมากกว่า 15 ปี โดยมีบริษัทนำเที่ยวอยู่ 5 บริษัทที่มีการจัดการการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านปางแดงใน คือ บริษัทอินเทอร์พิคค์ บริษัทอุดมพร บริษัทสยามนุโว บริษัทเวียงและบริษัทครีร์ การท่องเที่ยวของชุมชนปางแดงในระยะแรกเป็นเพียงที่พักระหว่างการเดินทางและสถานที่ที่นักท่องเที่ยวแวะเข้ามาดูความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนและความเป็นคาระอั้ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแปลกประหลาดของนักท่องเที่ยว จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ชาวคาระอั้งถูกนำไปเป็นสินค้าที่แปลกประหลาดที่ต่างจากคนพื้นราบปรกติ ภายได้สถานการณ์ที่ถูกตกเป็นสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ชาวคาระอั้งชุมชนบ้านปางแดงในจึงได้พยายามสร้างสิ่งที่เข้าไปเป็นตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยวที่เข้ามา เพื่อพลิกบทบาทจากตัวสินค้าที่อยู่เฉยๆ ให้คนดู มามีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ตามหลักและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

การสร้างบ้านพักโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยว

การเข้ามาของนักท่องเที่ยวในช่วงระยะแรกเป็นการเดินป่า หมู่บ้านปางแดงในจะเป็นเพียงที่พักระหว่างทางของโปรแกรมเดินป่าของบริษัททัวร์ในช่วงเวลากลางวัน ช่วงนี้ชุมชนยังไม่มีที่พักแรมภายในหมู่บ้าน และชาวบ้านยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว เป็นเพียงแค่สินค้าที่นักท่องเที่ยวเข้ามาชมสิ่งแปลกประหลาด เมื่อชาวบ้านผู้ขายถูกจับกุมเข้าคุก การท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านปางแดงในจึงลดลง แต่หลังจากที่ชาวบ้านที่โดนจับกุมถูกปล่อยตัวออกมา จึงทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนดีขึ้น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านบ่อยขึ้น เข้ามาชมบ้านเรือน วิถีชีวิตของชาวคาระอั้งที่มีความแตกต่างจากคนเมืองทั่วไป และถูกนำเสนอต่อสังคมว่าเป็นชนเผ่าที่หายากมีน้อยในประเทศไทย

การแปลงความเป็นคาระอั้งของคนให้เป็นสินค้าในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คาระอั้งเป็นชนเผ่าที่มีจุดเด่นในเรื่องของเครื่องแต่งกาย ที่มีลักษณะโดดเด่นและแปลกตาพร้อมกับเรื่องเล่าที่มีความน่าสนใจ เกี่ยวกับชิ้นส่วนแต่ละชิ้นของชุดประจำเผ่า ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ถ่ายทอดให้กับลูกหลาน ชาวคาระอั้งจึงมีความภูมิใจในตนเองที่เกิดมาเป็นคาระอั้ง สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วสิ่งที่น่าสนใจเมื่อเดินทางมายังหมู่บ้านปางแดงใน คือได้พบเห็นผู้ที่มีวิถีชีวิต ประเพณี

ความเชื่อที่แปลกประหลาด ยิ่งแปลกยิ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว การแต่งกายของชาวคาระอั้งผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันผู้หญิงคาระอั้งซึ่งออกเรือนแต่งงานแล้ว ยังคงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะโดดเด่นของชนเผ่า และเป็นการแสดงให้เห็นว่าการแต่งกายบ่งบอกถึงความแตกต่างของสถานะตนเองและผู้อื่น ในวิถีชีวิตประจำวันผู้หญิงที่แต่งงานแล้วยังคงสืบทอดเอกลักษณ์การแต่งกายของตนไว้ ผิดกับคาระอั้งผู้ชายซึ่งมีการแต่งกายที่คล้ายคลึงกับคนเมืองพื้นราบจึงไม่สิ่งที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านปางแดงใน ได้มีหน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามาให้ความสนใจที่จะทำการพัฒนาในหลายๆด้าน ส่วนในเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีการส่งเสริมจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยได้รับความมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิง และอาสาสมัครชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553-2555 โดยใช้ภูมินิเวศวิทยาเป็นเกณฑ์การกำหนด ยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มท่องเที่ยวอนุรักษ์อำเภอเชียงดาว จำนวน 6 แผน
2. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับคอกยหลวงเชียงดาว จำนวน 7 แผน
3. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำแม่ปิง จำนวน 7 แผน
4. กลุ่มท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 10 แผน

ผลของการจัดการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน

ผลทางด้านกายภาพ

ชุมชนปางแดงในซึ่งเป็นชุมชนที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ของหมู่บ้านปางแดงในเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านคนเมืองของอำเภอเชียงดาว เมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน จึงทำให้ชุมชนได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ในเรื่องของเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่ชุมชนก็ยังคงสภาพบ้านเรือนไว้เป็นแบบเดิม ด้านสาธารณูปโภคของชุมชน ชุมชนปางแดงในยังถือว่ายังมีการเปลี่ยนแปลงน้อย มีเพียงการจัดการในเรื่องการประปาชุมชน ที่มีการวางท่อน้ำประปาไปยังแต่ละบ้าน จะมีการปิดเปิดน้ำใช้เป็นเวลา เพื่อให้มีน้ำที่เพียงพอต่อการใช้

ของชุมชน ในด้านของไฟฟ้า ชุมชนยังไม่ได้มีการพัฒนาในด้านนี้จะมีเพียงเครื่องโซล่าเซลล์ซึ่งมีอยู่ แม้ว่าชุมชนได้มีการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ แต่ชาวบ้านก็ยังคงยึดอาชีพการ ไร่ทำสวนไว้เป็นอาชีพหลัก ซึ่งชาวบ้านถือว่าพื้นที่ไร่วสวนที่เป็นมรดกตกทอดยังเป็นสิ่งที่สำคัญของคนรอบครัวและชาวบ้านยังคงยึดถือวิถีชีวิตที่คงเดิมไว้

แม้รายได้จากการทำการเกษตรจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน แต่กลับทำให้ผู้ที่ เป็นพ่อแม่และกลุ่มวัยรุ่น ต่างก็อยากที่จะให้ลูกหลานของคนได้รับการศึกษาในสูงๆ แต่ชาวบ้านยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของรายได้ที่เข้าสู่ครอบครัว ชุมชนคาระอั้งบ้านปางแดงในยังเป็นชุมชนที่ยากจนอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชาวเขาเผ่าอื่นที่มีรายได้ที่ได้จะการทำเกษตรแบบเข้มข้น ชาวบ้านปางแดงในจึงยังไม่มีครอบครัวใดที่มีรถยนต์ใช้ในการเดินทางไปไหนมาไหน ในการเดินทาง เส้นทางคมนาคมจึงยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนา จะเกิดความยากลำบากเพียงในฤดูฝน

จุดประสงค์ของการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ต้องการที่จะสัมผัสกับวิถีชีวิตที่หน้าสนใจของคาระอั้ง ที่มีวัฒนธรรมของชุมชนและสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสมบูรณ์ อีกประการหนึ่งซึ่งทำให้ชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก็คงจะเป็นความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องของการรักษาภูมิลักษณ์แบบอย่างเคร่งครัดของชาวบ้าน ซึ่งชุมชนเกรงกลัวต่อภูมิลักษณ์แบบของชุมชนที่ซึ่งชาวบ้านร่วมกันตั้งขึ้น จึงทำให้การอยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสุข และสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่เข้ามาภายในชุมชน

ผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

1. ด้านสังคม ชุมชนปางแดงในชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดอาชีพหลัก คือการทำ ไร่ทำสวนมาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาช้านาน และชาวบ้านก็ยังคงยึดอาชีพนี้ เป็นอาชีพหลัก ถึงแม้ว่าจะมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่จะหันไปประกอบอาชีพอื่น ชาวบ้านที่หันไปประกอบอาชีพอื่นส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว ที่จะออกไปทำงานรับจ้างยังตัวเมือง แต่เมื่อถึงช่วงฤดูเกี่ยวหรือฤดูเพาะปลูก ก็จะกลับมาช่วยครอบครัวทำไร่ทำสวน ชุมชนปางแดงในถือว่าเป็นชุมชนที่ยากจน จะมีเพียงส่วนน้อยที่จะมีโทรศัพท์มือถือใช้ และบางบ้านจะมีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากยังไม่ได้มีการพัฒนาในเรื่องของสาธารณูปโภคต่างๆ ถึงแม้ว่าสถานะเศรษฐกิจภายนอกชุมชนจะขำแยและมี การเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวบ้านปางแดงในยังคงมีพฤติกรรมบริโภคอาหารแบบเดิม รับประทานอาหารเดิม ลักษณะอาหารก็จะเป็นอาหารประจำชนเผ่าที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคและประเภทความหลากหลายเฉพาะกลุ่มของวัยรุ่น เนื่องจากได้รับสารจากสื่อที่เข้ามาและมีการแลกเปลี่ยน

วัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยว เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามากระทบกับชุมชน ก็ไม่ได้ทำให้ชุมชนเกิดความแตกแยก แต่กลับทำให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคี และมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นกว่าเดิม และการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้พ่อแม่แต่ละครัวเรือนมีความต้องการที่จะส่งเสริมให้บุตรหลานของตนมีการศึกษาที่สูงขึ้น และมีความต้องการที่อยากจะให้เยาวชนของชุมชนมีการสื่อสารพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้บ้าง แต่ยังมีบางครอบครัวที่มีความยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนได้ในระดับสูงได้ ถึงอย่างไรก็ตามชุมชน ยังอยากให้เยาวชนของชุมชนได้รับการศึกษาให้สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อให้กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวบ้านปางแดงในเกิดความต้องการ อยากให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักยังที่บ้านของตน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านกลับมาพัฒนาในเรื่องของความแข็งแรง สุขงามบ้านเรือนของตนเอง เพื่อเรียกนักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่บ้านของตน อีกทั้งการท่องเที่ยวยังมีส่วนทำให้ชุมชนเพิ่มกฎระเบียบในเรื่องของความปลอดภัยภายในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านต้องการให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อที่จะสามารถสร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก

2. ด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีความเข้มแข็งในเรื่องของการปกครอง และมีความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมของตน จึงเป็นหนึ่งวิธีที่ชุมชนใช้ในการต่อรองกับสังคมภายนอก และใช้วัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับชนเผ่า ชาวบ้านทุกคนจะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไว้และเผยแพร่ให้แก่ลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น คนเฒ่าคนแก่จะสั่งสอนให้ลูกหลานปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด และชุมชนมีความเข้าใจว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน ต้องการที่จะเข้ามาดูวัฒนธรรมที่แปลกประหลาดของชนเผ่าปะหล่อง ชาวบ้านจึงยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้เพื่อใช้เป็นตัวต่อรองกับนักท่องเที่ยวและกลุ่มนักลงทุนด้านการท่องเที่ยว ชาวตาระอั้งเป็นชนเผ่าที่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเคร่งครัดในเรื่องพิธีกรรมเป็นอย่างมาก เป็นสิ่งที่ชาวบ้านถือว่าสำคัญมากต่อการดำรงชีวิต และจะถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังต่อไป ชาวบ้านทุกคนต่างยินดีที่จะถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่รู้จักของสังคม ทุกๆพิธีกรรมของชนเผ่าชาวบ้านจะทำเป็นประจำ ซึ่งทุกพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากต่อชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีชาวต่างชาติเข้ามา พิธีกรรมต่างๆก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ

3. ด้านเศรษฐกิจ เรื่องการท่องเที่ยวของชุมชนปางแดงใน การจัดการหลักๆ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับกลุ่มองค์กรของเอกชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนักลงทุนล้วนแต่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากชาวบ้านทั้งนั้น รายได้ส่วนใหญ่จึงไม่ได้ตกอยู่กับชุมชน แต่กลับตกไปเป็นของกลุ่มบริษัทเอกชนต่างๆ ส่วนในเรื่องของการจัดการด้านกิจกรรมและการวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ต่างล้วนเป็นความต้องการของกลุ่มบริษัททั้งนั้น ส่วนชาวบ้านเปรียบเสมือนนักแสดงที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมให้แก่นักท่องเที่ยว รายได้ที่ชาวบ้านจะได้จาก

การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงได้มาจากการทำบ้านพักแบบ โฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนแบ่งที่ได้จากบริษัททัวร์ และรายได้อีกทางของชุมชนคือการผลิตสินค้าที่ระลึกมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้มากนักถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวบ้านจะมีส่วนได้น้อยมาก แต่ชาวบ้านก็ยังคงมีความภาคภูมิใจที่เกิมาเป็นชนเผ่าปะหล่อง พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว และยังคงรักษาวัฒนธรรมของตน เพื่อใช้เป็นสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว และสิ่งสำคัญที่ชาวบ้านต้องการคือ รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเพื่อใช้ดำเนินชีพ และเลี้ยงครอบครัวต่อไป

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวนี้พบว่า ลักษณะความเป็นอยู่ของชุมชนซึ่งเดิมจะเน้นในลักษณะการทำเกษตร แต่เนื่องจากชาวคาระอั้งเป็นชนเผ่าที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ไม่นานจึงไม่สามารถสร้างความเป็นชนเผ่าดั้งเดิมได้ จึงถูกกล่าวหาจากสังคมภายนอกมากมายไม่ว่าจะเป็นชาวเขาทำลายป่า ชุมชนยาเสพติดต่างๆ ชุมชนจึงใช้วิธีการนำเสนอตัวคนว่าเป็นชุมชนรักป่า มีการจัดการป่าอย่างดี เพื่อใช้ในการต่อรองอำนาจกับรัฐ เพื่อการเข้าถึงพื้นที่ป่า ด้วยการดูแลป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนด้วยกระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนปางแดงใน ประกอบกับคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ยังคงเดิม การบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ไม่มีการผิดเพี้ยน การคงเดิมทางด้านวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงทำให้เกิดการพัฒนา รูปแบบขององค์กรท่องเที่ยวจากเดิมที่เป็นระบบพาณิชย์เพียงอย่างเดียว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนปางแดงใน จึงตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังคงความยากจนของชาวบ้าน ดังนั้นความต้องการของชาวบ้านที่จะหารายได้จากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการจัดทำบ้านพักโฮมสเตย์ ขายของที่ระลึก การถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อที่จะแลกกับเงินที่จะสามารถเข้ามาจุนเจือครอบครัว ชุมชนยังได้มีการจัดการวางแผนการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีรูปแบบ โดยการจัดตั้งกลุ่มย่อยๆ เพื่อสรรค์สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ บุญเลิศ จิตต์ตั้งวัฒนา (2548 : 39) กล่าวไว้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เหมือนกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน ในการตระหนักถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีหลัก 3 ประการคือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่
3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปางแดงใน จากการศึกษาครั้งนี้ ชุมชนได้ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ ประกอบกับสภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นจุดขายที่มีความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และดึงดูดให้กลุ่มบริษัททัวร์ต่างๆเข้ามาลงทุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 40) คือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม
3. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว
4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว
5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวดาระอั้ง ล้วนแต่เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ การปรับตัวปรับท่าที่สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐหลังจากที่ชาวบ้านปางแดงในบางส่วนถูกจับกุมในฐานะผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2532 ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด พื้นที่ทำกินของชาวบ้านบางส่วนจึงถูกยึด ไปปลูกสวนป่าและชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะไม่จับกุมพวกคนหากพื้นที่ป่าสงวนมีสภาพที่สมบูรณ์ไม่ถูกทำลาย

อีกทั้งชาวบ้านยังให้ความร่วมมือกับภาครัฐ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงท่าทีความนอบน้อมต่ออำนาจรัฐ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมพิธีกรรมต่าง ๆ ของรัฐ จึงเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมในลักษณะหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ไพรค์นั เตชะรินทร์ (2527:6-7) ได้ให้ความหมายว่ามีการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง

กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำและสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปส่วนบุคคล ชุมชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัคร รูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การทำสัญญาข้อตกลงอย่างเป็นทางการกับรัฐว่าจะดูแลพื้นที่ป่ารอบบริเวณหมู่บ้านไม่ให้มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าสงวนจากคนในชุมชนและภายนอกชุมชน ข้อตกลงดังกล่าวได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มงวด และได้มีบทลงโทษที่เด็ดขาดภายในชุมชน ชุมชนได้เห็นว่าการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ทำสวนจะนำไปสู่ข้อกล่าวหาว่าชาวคาระอั้งเป็นผู้ทำลายป่า ซึ่งเป็นการทำลายความชอบธรรมในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รวมถึงการทำข้อตกลงร่วมกัน เรื่องพื้นที่ทำกินบริเวณป่าต้นน้ำซึ่งชาวบ้านทราบดีว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากต่อชุมชนชาวบ้านจึงร่วมมือกันดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำประมาณ 300 ไร่จึงทำให้ป่าต้นน้ำค่อยๆฟื้นตัวขึ้นมา และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่าโดยชาวคาระอั้งได้รับการยอมรับจากรัฐ

จากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมประกอบกับกระแสความเคลื่อนไหวให้นักพัฒนาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในเรื่องการจัดการป่ายั่งยืนของชุมชน โดยสมาคม YMCA การจัดตั้งป่าชุมชนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ แต่ชุมชนก็ได้มีการจัดการทรัพยากรป่าซึ่งปรากฏอยู่ในชุมชนก่อนหน้านี้แล้ว และเมื่อชุมชนได้รับการสนับสนุน ชาวบ้านต่างร่วมกันพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าการจัดตั้งป่าชุมชนจะนำไปสู่การเปิดพื้นที่ทางสังคมและการยอมรับจากรัฐและกลุ่มต่างๆ ในฐานะผู้รักษาป่า ชาวบ้านจึงเข้าทำการร้องเรียนเรื่องการขออนุญาตการจำแนกประเภทป่าชุมชน ป่าใช้สอยและป่าพิธีกรรม

จากความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ อีกกระทงในเรื่องยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่รุนแรงมากสำหรับชาวเขา จากเดิมที่ภาพลักษณ์ของชาวคาระอั้งถูกมองว่าเป็นทั้งผู้ค้าและผู้เสพ เนื่องจากชุมชนของชาวคาระอั้งตั้งอยู่ใกล้กับชาวลานู คาระอั้งจึงได้เรียนรู้ว่าฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายของประเทศไทย ก่อนที่คาระอั้งจะอพยพเข้ามายังประเทศไทยนั้น คาระอั้งยังมีการสูบฝิ่นแต่หลังจากที่ทราบว่ฝิ่นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ชาวบ้านจึงได้ตั้งข้อตกลงกันว่าห้ามไม่ให้ชาวคาระอั้งปลูกฝิ่น และหลังจากที่ได้รับการตรวจปัสสาวะของชาวคาระอั้งแต่ไม่พบสารเสพติด คาระอั้งจึงแสดงตนต่อสังคมว่าเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด

การเข้ามามีส่วนร่วมต่างๆของชาวคาระอั้งกับรัฐ หน่วยงานต่างๆ จึงเป็นวิธีที่ทำให้ชาวคาระอั้งได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่เข้าศึกษาปัญหา รวมถึงมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมายของรัฐ ซึ่งมีความสอดคล้องเคียงเคียงกันกับ นิรันดร์ จงวุฒิวศย์ (2527 : 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วย

ความร่วมมือ ร่วมใจ มีการประสานงาน และความรับผิดชอบ โดยที่ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการเข้าร่วม สามารถที่จะมีส่วนร่วม และต้องมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม การได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชาวบ้านจะมีผลทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ด้วยความเต็มใจและสมัครใจของชุมชนผลดีที่ได้รับของทั้งสองฝ่ายระหว่างรัฐและชุมชน ข้อขัดแย้งที่ผ่านๆมา จะหายไป ชุมชนก็จะเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์แบบ

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. 2537. แนวทางปฏิบัติงานโครงการป่าชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ. น.67 ใน เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2. ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์. 23 มิถุนายน 2540. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2544. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2545. นโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. น.32 ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. มีนาคม 2545. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โกมล แพรกทอง. 2535. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับป่าไม้ชุมชน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คำ จงดาล. หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงใน. 2552. สัมภาษณ์. 19 กุมภาพันธ์.
- คำ ยี. 2552. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม.
- คำ เขียง. 2552. สัมภาษณ์. 19 กุมภาพันธ์.
- จาง พู. 2552. สัมภาษณ์. 19 กุมภาพันธ์.
- จงเออ มานิล. หัวหน้าหมู่บ้านปางแดงนอก. 2552. สัมภาษณ์. 16 กรกฎาคม.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 2537. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. อภิปรายทัศนะบางประการในเรื่องสภาพตลกับการมีส่วนร่วมของชุมชน. น 272-273. ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540. โครงการวิถีธรรม วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไชยา อุชนะภัก. การจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบพื้นบ้าน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นเรศ สิงห์คำ. 2552. สัมภาษณ์. 19 กุมภาพันธ์.

นำแสง มานิล. 2552. สัมภาษณ์. 16 กรกฎาคม.

นิคม มุสิกคามะ, วีระ บำรุงรักษ์, เกียรติศักดิ์ วิชยานันท์, ตล ทองคณารักษ์, สุพบ จันทร์เที่ยง, ยุกดี อิ่มใจ, ภัทรกร พุ่มสกุล, ศิริรัตน์ คำพัฒน์ และวิไลลักษณ์ สุวรรณรัตน์. 2538.

การพัฒนาธรรมศึกษา : กระบวนการบริหารและจัดการวัฒนธรรม. เอกสารประกอบการสัมมนา เพื่อจัดทำแผนการศึกษาและการวัฒนธรรม ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน จำกัด.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2530. “อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อวัฒนธรรม.” วารสาร

ศิลปวัฒนธรรม. 8,6 (เมษายน) : 63-80.

นิยพวรรณ วรณศิริ. 2540. มานุษยวิทยา สังคม และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน

พัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณพิมพ์,

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____ 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรสแอนด์ ดีไซน์.

พลอยศรี โปราณานนท์. 2539. สองนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : โตเกียว-เชียงใหม่

เชียงใหม่และเกียวโต : ผักพื้นใจเมือง. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

ไพรัตน์ เฉชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา

ปัจจุบัน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบาย

สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

มนัส สุวรรณ. 2539 “การท่องเที่ยวกับผลกระทบ.” วารสารภูมิศาสตร์. 21,2 (สิงหาคม): 13-16.

_____ 2541. แผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ (เชียงใหม่). น.164 ใน รายงานโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยศ สันตสมบัติ. 2536. สิทธิชุมชน : การกระจายอำนาจจัดการทรัพยากร. บันทึกการประชุม

สมัชชาวิชาการประจำปี 2536 วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2536 ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคาร

ใหม่รัฐสภา, กรุงเทพฯ : รัฐสภา.

_____ . 2539. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เลิศชาย ศิริชัย. 2545. **สิทธิชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้**. เอกสารประกอบการประชุม วันที่ 27-29 มีนาคม 2545. กรุงเทพฯ : ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2543. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- วาสนา ละอองปลิว. 2546. **ความเป็นชายขอบและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพลัดถิ่น : กรณีศึกษาชาวคาระอิ่งในอำเภอเชียงดาว**. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วินัย วีระวัฒนานนท์. 2535. **มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชุมชนมนุษยศาสตร์แห่งประเทศไทย จำกัด.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิคย์. 2536. **สิทธิชุมชน : การกระจายอำนาจจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- วีระ นิจไตรรัตน์. 2548. **โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สมชาย สนั่นเมือง. 2541. **“ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว”**. ใน **จุลสารการท่องเที่ยว**. 17,2 เมษายน - มิถุนายน : น.75.
- สมชาย หิรัญกิจ. 2524. **การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม**. เอกสารคำบรรยายในการประชุมสัมมนา คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด (2-3 กรกฎาคม 2524). กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สมพันธ์ เดชะธก. 2537. **ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น : คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาชนบท**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สฤณี ณัฐพลวัฒน์. 2544. **กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนตั้งถิ่นฐานใหม่ท่ามกลางบริบทของการปิดล้อมป่า**. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2535. **สารนิพนธ์การบริหารงานวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์พลชัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2533 . **แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุพัตรา สุภาพ. 2536. **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาภักดิ์ จันทวานิช. 2529. **วัฒนธรรม : ความหมาย และความสำคัญ** รายงานการสัมมนาเรื่อง วัฒนธรรมกับการพัฒนา. เชียงใหม่ : โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุริยา สมุทรคุปดี และพัฒนา กิติอาษา. 2542. **มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์ : รวมบทความ นครราชสีมา : ห้องไทยศึกษานิตน์. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.**
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. 2538. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนากรมศาสนา.**
- เสนห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ. 2536. **ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย. น. 13-15 ใน รายงานการวิจัยเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.**
- แสง คำตา. 2551. สัมภาษณ์. 11 พฤศจิกายน.
- เสถียร โกเศศ นาคะประทีป. 2515. **ความรู้เรื่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.**
- อมรา พงศาพิชญ์. 2537. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- อรทัย ก๊กผล. 2552. **ถูคิด ถูมือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.**
- อภิญา เพ็องพูนกุล. 2542. **“อัตลักษณ์ (Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด”. วารสาร สังคมศาสตร์. 2,12 (กุมภาพันธ์) : 65 – 99.**
- อรัญญา ศิริผล. 2544. **ฝันกับมั่ง:พลวัตความหลากหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ, เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- อาภาพันธุ์ จันทร์สว่าง. 2522. **หลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน.**
- อินพรม จองตาล. . 2552. สัมภาษณ์. 18 กุมภาพันธ์.
- Aye ,Kyan. 1988. **Economic Changes in the Shan States. pp. 209-247; 1886-1942. In Prakai Nontawasee(ed.), Changes in Northern Thailand and the Shan States (1886-1940) Singapore: Southeast Asia Studies Program.**
- Cohen, Erik. 1996. **Thai Tourism. Hill Tribes, Island and Open-ended Prostitution. Bangkok: White Lotus.**
- Jenkins, Richard. 1996. **Loical Identity. London : Routledge.**
- Kunstadter ,Peter and Chapman K. 1978. **Farmer in the Forest: Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand. Honolulu: The East West Center, University Press of Hawaii.**
- Lebar, Frank M., Gerald C., Hickey, John and K., Musgrave. 1964. **Ethnic Group of Mainland Southeast Asia. New Haven: Human Relation Area Files.**

- Pelzer, Keri J. 1978. Swidden Cultivation in Southeast Asia: Historical, Ecological, and Economic Perspective. pp. 271-286; In Peter Kunstadter, et al.,(eds.) **Farmer in the Forest: Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand**, Honolulu: The East West Center, University Press of Hawaii.
- Renard, Ronald.1988. Social Change in the Shan States under the British pp. 109-147;1886-1942. In Prakai Nontawasee (ed.) **Changes in Northern Thailand and the Shan States (1886-1940)**. Singapore : Southeast Asian Studies Program
- Richards, Greg. 1995. **Cultural Tourism in Europe**. London : Biddles Ltd., Guildford.
- Sargent,Inge. 1994. **Twilight Over Burma : Mylife as a Shan Princess**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Spencer, Joseph E. 1966. **Shifting Cultivation in Southeastern Asia**. Berkley: University of California Press.
- Woodward, Kathryn 1997 **Identity and Difference**. London: SAGE
- Zinke, Paul J. Sanga Kunstadter. 1978. Soil Fertility Aspects of the Lue's Forest Fallow System of Shifting Cultivation. pp. 134-159. In Peter Kunstadter, et al. (eds.) **Farmer in the Forest: Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand** Honolulu: The East West Center, University Press of Hawaii.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการท่องเที่ยวอำนาจ ภูมิศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
(สำหรับกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน)

คำชี้แจงประกอบการกรอกแบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับความสามารถในการท่องเที่ยวอำนาจ ภูมิศึกษาชนเผ่าปะหล่อง หมู่บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาหลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการวิจัยจะไม่เกิดผลเสียหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบประการใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมในอนาคตผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดพิจารณาและตอบคำถามทุกข้อของแบบสอบถามเพราะหากขาดข้อใดข้อหนึ่งจะไม่สามารถนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ ขอรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นความลับและจะนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะในการวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หรือเติมข้อความลงในตารางคำตอบที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. ชื่อ.....นามสกุล.....

1. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

2. อายุ

( ) 15 – 20 ปี

( ) 21 – 49 ปี

( ) 50 – 70 ปี

( ) 71 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

- ( ) ไม่ได้เรียน
- ( ) จบระดับชั้นประถมศึกษา (ป.1- ป.7)
- ( ) จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- ( ) จบระดับอาชีวศึกษา, ปวช , ปวส
- ( ) จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ( ) กำลังเรียนระดับ.....
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....

4. อาชีพ

- ( ) ข้าราชการ
- ( ) ทำสวน , ทำไร่
- ( ) รับจ้าง
- ( ) นักศึกษา
- ( ) ค้าขาย
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....

5. ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่.....

อำเภอ.....

จังหวัด.....

ตารางที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชากรบ้านปางแดงใน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ ท่องเที่ยว	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่มี ส่วนร่วม
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อคิดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน				
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนในการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน				
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม				
4. ท่านมีส่วนร่วมในการออกข้อบังคับต่างๆ ที่ เกี่ยวกับกิจกรรม				
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดบ้านพักแก่นักท่องเที่ยว				
6. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำและจำหน่ายของที่ ระลึก				
7. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เช่น เครื่องจักรสาน ผ้าทอและอื่นๆ เพื่อจำหน่าย				
8. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่เพาะปลูกให้ นักท่องเที่ยวเข้าชม				
9. ท่านมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำนักท่องเที่ยว เข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของหมู่บ้าน				
10. ท่านร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด				
11. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ ท่องเที่ยว	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่มี ส่วนร่วม
12. ท่านร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทาง บอกรูปพรรณ				
13. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาการดำเนินกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน				
14. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาถึงผลตอบแทนหรือ ผลประโยชน์ที่ได้รับด้านผลดี ผลเสียจากการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน				
15. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน				
16. ท่านร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านของท่าน				
17. ท่านทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมุนเวียนภายในหมู่บ้าน				
18. มีการจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ให้แก่นักท่องเที่ยว				
19. ท่านพึงพอใจกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน				

ตอนที่ 3 ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรชุมชน

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. การท่องเที่ยวนำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน				
2. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย				
3. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณสุข				
4. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ				
5. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้ทางการเกษตรภายในชุมชน				
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้านการศึกษา				
7. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้านการคมนาคมของชุมชน				
8. การท่องเที่ยวทำให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาพัฒนาชุมชน				
9. การท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง				
10. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน				

ตอนที่ 4 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยว ที่มีต่อทรัพยากรที่ มนุษย์สร้างขึ้น อันประกอบด้วย สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่ มนุษย์สร้างขึ้น	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่มี
ด้านสังคม				
1. การท่องเที่ยวที่ทำให้ลักษณะประกอบอาชีพของท่านเปลี่ยนแปลงไป				
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้หมู่บ้านของท่านได้รับ สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ถนน และ โทรศัพท์)				
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากขึ้น				
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดพฤติกรรมการกินอาหาร ที่เปลี่ยนแปลงไป				
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดชนิดอาหารที่บริโภค ประจำวันหลากหลายขึ้น				
6. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของท่านเกิดความ สามัคคีและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น				
7. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องส่งเสริม การศึกษาบุตรหลานมากขึ้น เพื่อให้สื่อสารและ พุฒคุยกับนักท่องเที่ยวได้				
8. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องปรับปรุงที่อยู่ อาศัยให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามขึ้น				
9. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนของท่านออก กฏระเบียบต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัย และรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน				

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
ด้านวัฒนธรรม				
1. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว				
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาบ่อยลง				
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านร่วมสืบทอดตำนานความเชื่อต่างๆ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ				
4. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านได้เผยแพร่ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้				
5. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้การจัดงานหรือพิธีกรรมต่างๆ มีความยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ขึ้น				
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยว				
ด้านเศรษฐกิจ				
1. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้ที่พักนักท่องเที่ยวและเป็นผู้นำทาง				
2. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและของที่ระลึก				
3. การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรและหัตถกรรมมีราคาสูงขึ้น				
4. การท่องเที่ยวช่วยให้ครอบครัวของท่านได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ต่างๆ กับนักท่องเที่ยว				
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านได้ศึกษาและเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายจากนักท่องเที่ยว				
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในพื้นที่และทำให้ท่านพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านต่อไป				

ตารางผนวก ข

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน

ตารางผนวก 1 เพศของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

	ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	11	55.0
	หญิง	9	45.0
อายุ	15-20 ปี	4	20.0
	21-49 ปี	6	30.0
	50-70 ปี	9	45.0
	71 ปีขึ้นไป	1	5.0
	ไม่ได้เรียน	11	55.0
การศึกษา	จบระดับชั้นประถมศึกษา ป.1-ป.7	9	45.0
	อาชีพ		
	ทำสวน. ทำไร่ข้าวโพด	19	95.0
	รับจ้างอาชีพเสริม	1	5.0
	รวม	20	100.0

ตารางผนวก 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มีส่วนร่วม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	2	10.0	4	20.0	11	55.0	3	15.0
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	4	20.0	7	35.0	6	30.0	3	15.0
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	7	35.0	4	20.0	5	25.0	4	20.0
4. ท่านมีส่วนร่วมในการออกข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม	5	25.0	3	15.0	2	10.0	10	50.0
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดบ้านพักแก่นักท่องเที่ยว	9	45.0	4	20.0	2	10.0	5	25.0
6. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำและจำหน่ายของที่ระลึก	9	45.0	5	25.0	4	20.0	2	10.0
7. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำผลิตภัณฑ์กิจกรรมเช่น เครื่องจักรสาน ผ้าทอ และอื่นๆ เพื่อจำหน่าย	11	55.0	4	20.0	5	25.0	0	00.0
8. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่เพาะปลูกให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	3	15.0	6	30.0	8	40.0	3	15.0
9. ท่านมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้าน	1	5.0	5	25.0	0	00.0	14	70.0
10. ท่านร่วมพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด	18	90.0	2	10.0	0	00.0	0	00.0
11. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	17	85.0	3	15.0	0	00.0	0	00.0

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ จัดการการท่องเที่ยว	ระดับการมีส่วนร่วม							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มีส่วนร่วม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12. ท่านร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษา ธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทาง บอกชนิดพืชพรรณ	1	5.0	1	5.0	6	30.0	12	60.0
13. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชน	4	20.0	5	25.0	7	35.0	4	20.0
14. ท่านมีส่วนร่วมพิจารณาถึง ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ ได้รับด้านผลดี ผลเสียจากการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน	4	20.0	6	30.0	9	45.0	1	5.0
15. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน ชุมชน	5	25.0	3	15.0	12	60.0	0	00.0
16. ท่านร่วมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมของหมู่บ้านของท่าน	14	70.0	3	15.0	3	15.0	0	00.0
17. ท่านทำให้รายได้จากการท่องเที่ยว เชิงนิเวศหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน	2	10.0	1	5.0	15	75.0	2	10.0
18. มีการจัดทำเอกสารแนะนำ สถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว	0	00.0	0	00.0	1	5.0	19	95.0
19. ท่านพึงพอใจกับการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ในปัจจุบัน	4	20.0	5	25.0	10	50.0	1	5.0

ตารางผนวก 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชน	ระดับที่มีผลต่อชุมชน							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวนำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน	9	45.0	9	45.0	2	10.0	0	00.0
2. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย	5	25.0	4	20.0	8	40.0	3	15.0
3. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณสุข	0	00.0	2	10.0	18	90.0	0	00.0
4. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ	0	00.0	5	25.0	6	30.0	9	45.0
5. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้ทางการเกษตรภายในชุมชน	0	00.0	4	20.0	10	50.0	6	30.0
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้านการศึกษา	2	10.0	10	50.0	5	25.0	3	15.0
7. การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้านการคมนาคมของชุมชน	0	00.0	6	30.0	13	65.0	1	5.0
8. การท่องเที่ยวทำให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาพัฒนาชุมชน	3	15.0	5	25.0	11	55.0	1	5.0
9. การท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง	1	5.0	4	20.0	6	30.0	9	45.0
10. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน	11	55.0	2	10.0	6	30.0	1	5.0

ตารางผนวก 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนด้านสังคม
ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ด้านสังคม	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวที่ทำให้ลักษณะ ประกอบอาชีพของท่าน เปลี่ยนแปลงไป	0	00.0	3	15.0	9	45.0	8	40.0
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ หมู่บ้านของท่านได้รับ สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ถนน และ โทรศัพท์)	1	5.0	1	5.0	13	65.0	5	25.0
3. การท่องเที่ยวทำให้ท่านมีการใช้ สิ่งอำนวยความสะดวกใน ชีวิตประจำวันมากขึ้น	2	10.0	4	20.0	12	60.0	2	10.0
4. การท่องเที่ยวทำให้เกิด พฤติกรรมการกินอาหารที่ เปลี่ยนแปลงไป	1	5.0	4	20.0	8	40.0	7	35.0
5. การท่องเที่ยวทำให้เกิดชนิด อาหารที่บริโภคประจำวัน หลากหลายขึ้น	1	5.0	1	5.0	11	55.0	7	35.0
6. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนของ ท่านเกิดความสามัคคีและพึ่งพา อาศัยกันมากขึ้น	16	80.0	2	10.0	1	5.0	1	5.0
7. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่าน ต้องส่งเสริมการศึกษาบุตรหลาน มากขึ้น เพื่อให้สื่อสารและพูดคุย กับนักท่องเที่ยวได้	10	50.0	5	25.0	5	25.0	0	00.0

ตารางผนวก 4 (ต่อ)

ด้านสังคม	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามขึ้น	8	40.0	4	20.0	6	30.0	2	10.0
9. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนของท่านออกกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน	11	55.0	2	10.0	6	30.0	1	5.0

ตารางผนวก 5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนด้านวัฒนธรรมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ด้านวัฒนธรรม	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	15	75.0	0	00.0	5	25.0	0	00.0
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาน้อยลง	10	50.0	5	25.0	0	00.0	5	25.0
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านร่วมสืบทอดตำนานความเชื่อต่างๆ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ	15	75.0	4	20.0	1	5.0	0	00.0

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

ด้านวัฒนธรรม	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ท่านได้ เผยแพร่ประเพณีและพิธีกรรม ต่างๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้	11	55.0	2	10.0	5	25.0	2	10.0
5. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้การจัด งานหรือพิธีกรรมต่างๆ มีความ ยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ขึ้น	9	45.0	5	25.0	6	30.0	0	00.0
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้าน ภาษากับนักท่องเที่ยว	0	00.0	1	5.0	10	50.0	9	45.0

ตารางผนวก 6 ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีผลต่อทรัพยากรชุมชนด้าน
เศรษฐกิจ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ด้านเศรษฐกิจ	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัว ของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้ ที่พักนักท่องเที่ยวและเป็นผู้นำทาง	0	00.0	7	35.0	9	45.0	4	20.0
2. การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัว ของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ ขายสินค้าและของที่ระลึก	0	00.0	5	25.0	15	75.0	0	00.0
3. การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำให้ ราคาผลผลิตทางการเกษตรและ หัตถกรรมมีราคาสูงขึ้น	0	00.0	3	15.0	9	45.0	8	40.0

ตารางผนวก 6 (ต่อ)

ด้านเศรษฐกิจ	ระดับผลของการจัดการ							
	มาก		ปานกลาง		มาก		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. การท่องเที่ยวช่วยให้ครอบครัวของท่านได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ต่างๆ กับนักท่องเที่ยว	0	00.0	4	20.0	10	50.0	6	30.0
5. การท่องเที่ยวทำให้ท่านได้ศึกษาและเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายจากนักท่องเที่ยว	0	00.0	2	10.0	10	50.0	8	40.0
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในพื้นที่และทำให้ท่านพร้อมที่จะดูแลหมู่บ้านต่อไป	17	85.0	3	15.0	0	00.0	0	00.0

ประเด็นเวทีชาวบ้าน

1. ชุมชนมีการจำแนกประเภทของป่าไม้ หรือบริเวณป่าหรือไม่ หากมีการจำแนกป่าออกเป็นกี่ประเภท ใช้หลักการหรือเหตุผลใดในการจำแนก และป่าแต่ละประเภทมีการใช้ประโยชน์อย่างไร
2. มีการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารการท่องเที่ยว หรือไม่อย่างไร มีการจัดแบ่งหน้าที่และประสานงานอย่างไรบ้าง
3. การท่องเที่ยวของชุมชนสร้างปัญหาอะไรบ้างให้แก่ชุมชน
4. การท่องเที่ยวภายในชุมชนมีกฎระเบียบข้อบังคับอย่างไรบ้าง และชุมชนมีความต้องการให้ตั้งกฎระเบียบอย่างไร
5. ชุมชนมีกิจกรรม และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร ใครเป็นผู้ริเริ่มและอะไรทำให้เกิดแรงจูงใจ
6. ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด
7. ชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าวหรือไม่อย่างไร
8. ชุมชนมีความหวังว่าการท่องเที่ยวจะนำอะไรเข้าสู่ชุมชนบ้าง

ภาคผนวก ก

เรื่องเล่าดาระอั้ง ของขวัญจากนางฟ้า

เรื่องเล่าคาระอัง ของขวัญจากนางฟ้า

กาลครั้งหนึ่ง 30 ปีก่อนมีพระพุทธเจ้าทั้ง 5 องค์ (ปัจจุบันเป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 5) ในสมัยนั้นมีเมืองแห่งหนึ่ง ชื่อเมืองปะหว่าเป่ ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองจินฮ่อ เจ้าชายของเมืองนี้ชื่อ มังชาปะหว่าเป่ อายุสมควรจะมีคู่แล้วแต่ก็ยังไม่แต่งงาน วันหนึ่งนายพรานชาวภูเขาซึ่งเป็นราษฎรของเมืองนี้เข้าไปพบหนองน้ำแห่งหนึ่ง หนองน้ำนี้คงงามยิ่งนัก มีกลิ่นหอมฟุ้งลอยขึ้นมาจากน้ำอยู่ตลอดเวลา มีดอกไม้บานสะพรั่งอยู่รายรอบ นายพรานจึงมาเฝ้าดูด้วยความสงสัย จนกระทั่งพบว่าทุกๆ 7 วัน จะมีนางฟ้า (นางคอยเงิน) 7 องค์ มาอาบน้ำที่หนองน้ำแห่งนี้ เมื่อแอบดูได้ 2-3 ครั้ง นายพรานจึงตกลงใจว่า จะจับนางคอยเงินไปถวายมังชาปะหว่าเป่ เมื่อคิดได้ดังนี้ นายพรานจึงปลอมตัวเป็นผีน้ำโดยเอาโคลนมาพอกตัวหัวจรดเท้า และซ่อนอยู่ริมน้ำ รอจนกระทั่งนางคอยเงินทั้ง 7 ถอดเสื้อไว้ริมดั่งและลงไปอาบน้ำ นายพรานจึงค่อยๆ แอบเอาเสื้อของนางฟ้าทั้งเจ็ดมาวางซ้อนกันเป็นชั้นๆ เมื่อพวกนางเห็นเข้าก็ตกใจและเข้ามาต่อว่า แต่ผีน้ำปลอมอ้างว่าตนเป็นเจ้าของหนองน้ำแห่งนี้และรู้สึกไม่ค่อยสบายเนื่องจากพวกนางมาอาบน้ำที่นี่ ดังนั้นพวกนางคนใดคนหนึ่งต้องอยู่ที่นี่ จากนั้นจึงหยิบเสื้อส่งคืนพวกนางทีละตัว เหลือตัวที่อยู่ล่างสุดซึ่งเป็นของนางคอยเงินคนสุดท้าย เมื่อไม่มีเสื้อก็ไม่สามารถบินกลับสวรรค์ ได้ แต่ปล่อยให้ฟ้าๆทั้ง 6 บินกลับไป จากนั้นนายพรานก็นำเสื้อ(บ่วงบาศก์)จากในกระเป๋ามามัดคั้วนางคอยเงินไว้

บ่วงบาศก์นี้จึงเป็นที่มาของ “น่อง” เส้นหวาย ที่มีค้อยู่ออบอวนของผู้หญิงชาวคาระอังเนื่องจากสืบเชื้อสายมาจากนางฟ้า เมื่อใดเป็นสาวจะมีความงามเหมือนนางฟ้า หากเทวดาเห็นจะพาบินหนีกลับสวรรค์จึงต้องใส่ไว้ตลอดเวลา มิฉะนั้นขวัญจะหนีไปอายุจะไม่ยืน เมื่อถูกนายพรานจับและมัดเสื้อไว้ นางคอยเงินรู้สึกอายนที่ร่างกายท่อนบนเปลือย จึงดึงผ้าขึ้นขึ้นปิดหน้าอก ต่อมา หญิงชาวคาระอังจึงเย็บผ้าขึ้นเป็นสามท่อนต่อกันและนุ่งเกาะอกในสมัยต่อมาเปรียบผ้าขึ้นทั้งสามท่อนนี้กับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

จากนั้นนายพรานจึงนำนางคอยเงินไปถวายเจ้าชาย และนำเสื้อของนางฝากไว้กับพระราชินี พร้อมทั้งกำชับว่าห้ามคืนเสื้อให้นางเด็ดขาดมิฉะนั้นนางจะบินหนี พระราชินีจึงเอาเสื้อเก็บไว้ในหีบเวลาผ่านไป 3 ปี นางคอยเงินอาศัยอยู่ที่เมืองปะหว่าเป่อย่างมีความสุข เนื่องจากนางเป็นนางฟ้า จึงมีอิทธิฤทธิ์ รักษาคนป่วยให้หายได้ วาจาสิทธิ์ของนางกล่าวอย่างไรก็เป็นไปตามนั้น ในเมืองนี้ยังมีโอรสหลวงคนหนึ่ง รู้สึกอิจฉานางคอยเงินเนื่องจากตนหมดอำนาจที่เคยมี วันหนึ่งโอรสหลวงจึงกราบทูลพระราชินีว่า เจ้าชายกำลังมีเคราะห์ให้โอรสหลวงต้องให้เดินทางไปต่างเมือง 3 เดือนจึงจะพ้นเคราะห์ พระราชินีหลงเชื่อจึงสั่งให้เจ้าชายเสด็จพร้อมทหารบริวารจำนวนมากไปต่างเมืองเมื่อผ่านไป 7 วันพระราชินีอนหลับแล้วฝันว่า ถ้าไฉ้ของพระองค์ทะลักออกมาและพันกันยุ่งเหยิง

จนไม่สามารถดึงกลับเข้ามาในห้องได้ จึงไปปรึกษาโอรสหลวงทำนายนายว่าเจ้าชายคิทรยศจะกลับมาฆ่าพ่อตนเอง พระราชาตกใจมากรีบถามโอรสหลวงเพื่อหาทางแก้ไข โอรสหลวงเปิดตำราครุ่นหนึ่งแล้วตอบว่า ต้องสะเดาะเคราะห์ทั้งเมือง แต่ไม่สามารถทำวันนี้ได้ เพราะขณะนี้เป็นเวลาสายแล้ว ชาวเมืองกินข้าวเข้ากันแล้ว เทวดาก็กินแล้วเช่นกัน พรุ่งนี้ค่อยจัดการ เช้าวันรุ่งขึ้นโอรสหลวงทำนายนอีกครั้ง กล่าวว่าสถานการณ์เลวร้ายกว่าเมื่อวาน ขณะนี้เจ้าชายไปสมคบกับคนต่างเมือง จะพากันกลับมาเผาเมืองให้เป็นเถ้าถ่าน ภายใน 14 - 15 วันวันนี้ไม่มีทางแก้ไข พระราชาต้องตายก่อนใคร มีทางเดียวคือต้องหาเนื้อผีมาสะเดาะเคราะห์ พระราชาจึงเรียกตัวคนมีวิชาความรู้ทั้งเมืองมาปรึกษากัน ก็ไม่มีใครสามารถหาเนื้อผีมาได้ เอากระดูกผีมาแทนก็ไม่ได้ โอรสหลวงยืนยันว่าต้องใช้เนื้อผีเท่านั้น เวลาผ่านไปหลายวันกระชั้นชิดเข้ามาเรื่อยๆก็ไม่มีใครสามารถหาได้ พระราชาลุ่มใจมากจึงกลับไปหาโอรสหลวงอีกครั้ง โอรสหลวงทำท่าทำนองคิดอยู่นานแล้วจึงโพล่งออกมาว่า มี เคนที่ใช้ได้ พระราชาดีใจมากถามว่าเป็นใคร ฝ่ายโอรสหลวงก็ทำท่าอึ้งไม่ยอมพูด เมื่อพระราชาคาดคั้นหนักเข้าจึงอ้อมแอ้มตอบว่า "ลูกสะใภ้สูไม่ใช่นางผิวยเงินหรือ" พระราชาจึงตัดสินใจยอมเสียลูกสะใภ้เพื่อแลกกับชีวิตทุกคนในเมือง จึงสั่งให้บ่าวไพร่ทำกองฟืนกองใหญ่มากกองหนึ่ง ใช้เวลาถึงสามวันจึงแล้วเสร็จ นำบันไดมาพาดไว้ แล้วจึงโกหกนางคอยเงินว่า ผัวของนางกำลังประสบเคราะห์กรรมติดอยู่ที่แห่งหนึ่งไม่สามารถกลับมาได้ นางเป็นคนที่มีบุญสูง ให้ขึ้นไปบนกองฟืนนี้แล้วผัวนางจะได้กลับมา นางจึงปีนขึ้นไปบนกองฟืน เมื่อนางขึ้นไปแล้ว ผู้คนที่พากันชักบันไดออกแล้วจุดไฟเผา แต่จุดอย่างไรก็จุดไม่ติด พระราชาเห็นดังนั้น ก็สั่งให้ชาวเมืองเร่งสูมไฟขึ้นอีกจนกระทั่งไฟติด แต่ไม่ว่าไฟจะแรงอย่างไรก็ไม่สามารถตามไปถึงตัวนางคอยเงินได้

ฝ่ายพรานชาวมูเซอผ่านมาเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวรู้สึกแปลกใจ จึงเข้าไปถามชาวเมือง เมื่อรู้เรื่องทั้งหมดนายพรานจึงรีบแอบไปหาพระราชินี เล่าเรื่องลูกสะใภ้กำลังจะถูกฆ่าตาย ต้องรีบเอาเสื่อไปให้นาง พระราชินีรีบไปเอาเสื่อที่เก็บไว้ในหีบไปยื่นให้นางคอยเงิน เมื่อนางได้เสื่อก็รีบปีนหนีกลับสวรรค์ทันที สามิเลขกลายเป็นพ่อหม้าย

เป็นที่มาของภาษาดูเรอั้ง คำว่า อีเบ็น = นางบิน = ผู้หญิง

อิม่าย = พ่อหม้าย = ผู้ชาย

ฝ่ายนางคอยเงินเมื่อปีนหนีกลับสวรรค์ก็นึกถึงสามิขึ้นมา สามิสวมแหวนของนางไว้ตลอดเวลา ระหว่างทางกลับสวรรค์มีจุดหนึ่งที่แผ่นดินแยกออกจากกัน หากเขาตามมาคงไม่สามารถข้ามได้ บริเวณใกล้ๆนั้นมี ฤๅษี 1 คนนั่งอยู่ นางจึงบอกฤๅษีว่า หากสามิของนางมาตาม ให้บอกนางกลับไปแล้ว นางฝากขานเม็ดไว้ที่ฤๅษี 3 เม็ด เป็นยาวิเศษสารพัดนึก กินแล้วทำให้ตัวเล็กมดก็ได้ แล้วฝากข้อความถึงสามิของนางว่า เมื่อไปถึงบริเวณที่แผ่นดินแยกออกจากกัน จะมีเถาวัลย์

เส้นหนึ่ง เลื้อยข้ามไปพันกับต้นไม้ใหญ่ฝั่งตรงข้าม ให้กินยาให้ตัวเล็กเท่ามดแล้วข้ามไปเมื่อไปถึงแล้วจะมีขี้ของนกหลังดำ 2 กอง นกหลังดำเป็นนกยักษ์ ทุก 7 วัน จะบินไปสวรรค์ 1 ครั้ง

เมื่อมังซาปะหว่าเปกลับมา รู้เรื่องราวทั้งหมดก็ตกใจมาก รีบออกเดินทางตามหานางคอยเงิน ผ่านไป 3 วัน มังซาตามมาจนเจอฤๅษี ฤๅษีจึงมอบยาให้และเล่าเรื่องราวให้ฟัง มังซารีบตามไปจนกระทั่งเจอนกยักษ์ 2 ตัว ได้ยินนกยักษ์สองตัวเมียบอกกันว่า พรุ่งนี้จะมีการรดน้ำคำหัวนางคอย เงินบนสวรรค์ มังซาได้ยินดังนั้นจึงแอบอยู่ในปีกนก รุ่งเช้านกยักษ์ก็บินขึ้นไปเกาะอยู่ริมสระน้ำบนสวรรค์ เขาลงมาจากตัวนกกินยาอีก 1 เม็ดคืนร่างเดิมแล้วแอบอยู่บนต้นไม้ ครู่หนึ่งนางคอยเงิน 6 คนพากันมาดื่มน้ำ เขาแอบฟังนางทั้ง 6 บอกกันว่า ريب ๆ หน้อย นางคนเล็กกลับมาจากเมืองมนุษย์ เนื้อตัวเหม็นคาว เหม็นสาบ ต้องรีบเอาน้ำไปรดน้ำคำหัวอธิษฐานในใจว่า หากนางคนใดคนหนึ่งเป็นญาติของเมียบคน ขอให้ถือถั่งน้ำอันใดอันหนึ่งหนักจนยกไม่ขึ้น ทันใดนั้น มีถั่งน้ำถั่งหนึ่งหนักจนยกไม่ไหว มังซารีบเข้ามาช่วยยกและแอบหย่อนแหวนลงในถั่งน้ำ เมื่อแหวนตกลงในน้ำถั่งก็เบาขึ้นเมื่อนางคอยเงินอาบน้ำก็เห็นแหวนของสามี นึกสงสัยว่าทำไมแหวนมาอยู่ที่นี้ได้ พ่อแม่ของนางจึงบอกให้ไปตามตัวมา เนื่องจากหากเป็นคนไม่มีบุญจริงก็ขึ้นไม่ถึงสวรรค์ไม่ได้ เมื่อมังซามาถึง พ่อแม่ของนางถามว่า เขาจะจำนางคอยเงินได้หรือไม่ มังซาตอบว่า เห็นเพียงนิ้วก็จำได้ ดังนั้นพ่อแม่ของพวกนางจึงเอาผ้า 7 ชั้นมาถักไว้ ให้นางทั้ง 7 เข้าไปอยู่ในผ้าชั้นออกมาแต่นิ้ว ให้มังซาเลือกเพียงครั้งเดียว หากเลือกถูกก็จะได้เมียบกลับไป หากเลือกผิดมีโทษถึงตายมังซาอธิษฐานในใจขอความช่วยเหลือจากเทวดา ครู่หนึ่งก็มีแมลงวันตัวหนึ่งบินมาเกาะที่นิ้วของนางคนหนึ่ง แล้วบินมาเกาะที่ไหล่ของเขา แล้วกลับไปเกาะที่นิ้ว กลับไปกลับมาอยู่ 3 รอบมังซาจึงเลือกนางคอยเงินได้ถูกต้อง พ่อแม่ของนางจึงจัดงานแต่งงานให้ และส่งไปอยู่ที่โลกมนุษย์ดังเดิม มังซาปะหว่าเปและนางคอยเงินจึงกลายเป็นบรรพบุรุษของชาวคาระอั้งสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน (ลุนอินพรหม จงดาลเล่าวันที่ 23 ส.ค 2549)

ภาษา ก้อน หิน

“ปะหล่อง” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่มักเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ แต่ในภาษาของพวกเขา คำว่า ปะหล่อง กลับไม่มีความหมาย พวกเขาเรียกตนเองว่า “คาระอั้ง” หมายถึง “คนที่อยู่บนภูเขา” มาจากคำว่า คา ซึ่งแปลว่า คน และ ะอั้ง หรือ คีอั้ง หมายถึง ภูเขา ลุนอินพรหม จงดาล เล่าตำนานเก่าแก่เกี่ยวกับ เรื่องนี้ว่า เดิมทีมนุษย์ไม่มีภาษาพูดเป็นของตนเอง ต้องไปขอกจากเทวดา คาระอั้ง จีนฮ่อและมูเซอ ไปถึงซำกว่าเผ่าอื่น เทวดาเสกเสียงให้เผ่าอื่นๆหมดแล้ว ดังนั้นเมื่อสามเผ่านี้ไปถึงเทวดาจึงปล่อยก้อนหินตกลงจากภูเขา เสียงดัง กระว้าง กระว้าง กระว้าง (กระว้างแปลว่า พุดมา)

สำเนียงภาษาของชาวคาระอั้งจึงคล้ายกับเสียงก้องหินตกจากภูเขา ส่วนจีนฮ่อเทวดาให้คู่ไฟ จึงพูดเหมือนไฟและเสียงปี่มูเซอด้ง ออกแอคเหมือนไม้ไผ่ เพราะเทวดาบินเข้าป่าไผ่

ประชากรชาวคาระอั้ง

มีการจำแนกกลุ่มย่อยของชาติพันธุ์คาระอั้ง ออกเป็นหลายทฤษฎี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์แบ่งด้วยรากศัพท์ ภาษา การแต่งกายและถิ่นที่อยู่ ดังเช่น Howard and Wattana (in press) แจงว่าสามารถแบ่งปะหล่องออกเป็น 3กลุ่ม คือ ปะหล่องทอง (Golden Palaung) ปะหล่องรุไม (Rumai) และปะหล่องเงิน ในขณะที่ Diran แบ่งปะหล่องเป็น 2 กลุ่มคือ ปะหล่องเงิน (Silver) และปะหล่องทอง (Golden) ตามลักษณะการแต่งกาย สวนบางกลุ่มระบุว่า ปะหล่องแบ่งเป็น 6 กลุ่ม คือ ปะหล่องแดง ปะหล่องดำ ปะหล่องคอย ปะหล่องดำ ปะหล่องลาย ปะหล่องเสื้อสั้น และปะหล่องน้ำสั้นคาระอั้งมีที่กลุ่มนั้นยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการ ในส่วนของชาวบ้านปางแดง นอกนั้น มีการอธิบายตัวเองแตกต่างกันไป บางคนบอกว่าตัวเองคือคาระอั้งเร้น หรือคาระอั้งจีนแดง บางคนบอกว่า ตัวเองคือคาระอั้งลาย บางคนบอกว่าลอยลายเป็นต้น

ปัจจุบัน คาระอั้งอาศัยอยู่มากในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของภูฏาน บางส่วนทางตอนใต้ของรัฐกะฉิ่นในประเทศพม่าและ แถบยูนนานประเทศจีน Human Rights Year Book 1995:Burma ระบุว่าตัวเลขชัดเจนว่า มีชาวคาระอั้งอาศัยอยู่ในพม่าประมาณ 300,000 - 400,000 คน และอาศัยอยู่บนคอยสูงในเมือง ลูซี ฉินกาง ในเขตปกครองตัวเองยูนนาน รวมกับชนเผ่าอัน ลีซู วัว ไค และจิงโป ราว 12 ,000 คน ส่วนในประเทศไทยนั้นประมาณการณ์ว่า มีประชากรราว 5,000 - 7,000 คน(2543)

ภาคผนวก ง

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย**ชื่อ – นามสกุล**

นายฐาปนกร อุปกุล

วัน เดือน ปีเกิด

8 เมษายน 2528

ประวัติการศึกษา

22 มีนาคม 2545 มัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่

20 มีนาคม 2550 วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้

จังหวัดเชียงใหม่

